

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

SALOMĖJA MALAŠINSKĖ

KLAIPĖDOS MIESTO IR KLAIPĖDOS RAJONO
SAVIVALDYBIŲ INSTITUCINIŲ STRUKTŪRŲ
LYGINAMOJI ANALIZĖ

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Prof. dr. *Algirdas Astrauskas*

VILNIUS

2024

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

KLAIPĖDOS MIESTO IR KLAIPĖDOS RAJONO
SAVIVALDYBIŲ INSTITUCINIŲ STRUKTŪRŲ
LYGINAMOJI ANALIZĖ

Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 6211LX076

Vadovas

_____ prof. dr. *Algirdas Astrauskas*

2024-05-09

Recenzentas

2024

Atliko

_____ stud. *Salomėja Malašinskė*

2024-05-09

VILNIUS

2024

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	5
PRIEDŲ SĄRAŠAS	6
ĮVADAS	7
1. VIETOS SAVIVALDYBIŲ (INSTITUCINIŲ) STRUKTŪRŲ TEORINIAI, ISTORINIAI IR TEISINIAI ASPEKTAI	11
1.1. Vietos savivalda ir savivaldybių institucinė struktūra	11
1.1.1. Vietos savivaldos ir savivaldybės samprata.....	11
1.1.2. Vietos savivaldybės (institucinės) struktūros samprata ir struktūros elementai	16
1.2. Vietos savivaldybės struktūros modeliai ir jų tipai.....	19
1.2.1. Vietos savivaldybės struktūros modelio samprata ir tipologija	19
1.2.2. Lietuvoje taikyti vietos savivaldybių institucinės struktūros modeliai.....	28
1.2.3. Lietuvoje nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. taikyto ir nuo 2023 m. balandžio 1d. taikomo vietos savivaldybės struktūros modelių apžvalga.....	32
2. TYRIMO METODOLOGIJA	43
2.1. Tyrimo metodai.....	43
2.2. Tyrimo (ekspertų interviu) organizavimas.....	46
3. KLAIPĖDOS MIESTO IR KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBIŲ INSTITUCINIŲ STRUKTŪRŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ	49
3.1. Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių pristatymas.....	49
3.2. Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūros 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. ir jų lyginimas.....	56
3.3. Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūros nuo 2023 balandžio 1 d. ir jų lyginimas	64
3.4. Interviu rezultatų pristatymas	72
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	83
LITERATŪROS SĄRAŠAS	88
SANTRAUKA	95
SUMMARY	96
PRIEDAI	97

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Vietos savivaldos apibrėžimai teisės aktuose.	12
2 lentelė. Savivaldybės sąvokos kitimas Lietuvoje nuo 1990m.	14
3 lentelė. Organizacijos ir organizacinės valdymo struktūros apibrėžimai.	16
4 lentelė. Savivaldybės principinių struktūros modelių laisvai formuojami elementai.	45
5 lentelė. Ekspertų charakteristika.	47
6 lentelė. Savivaldybių tarybos komitetai nuo 2019 m. iki 2023 I ketv.	56
7 lentelė. Savivaldybių tarybos komisijos nuo 2019 m. iki 2023 I ketv.	57
8 lentelė. Savivaldybių tarybos narių frakcijos nuo 2019 m. iki 2023 I ketv.	58
9 lentelė. Savivaldybių tarybos kolegija nuo 2019 m. iki 2023 I ketv.	59
10 lentelė. Savivaldybių tarybos dauguma, mažuma, opozicija 2019 m. iki 2023 I ketv.	60
11 lentelė. Savivaldybių mero pavaduotojai 2019 m. iki 2023 I ketv.	60
12 lentelė. Savivaldybių administracijos 2019 m. iki 2023 I ketv.	61
13 lentelė. Savivaldybių administracijos direktoriaus pavaduotojai 2019 m. iki 2023 I ketv.	62
14 lentelė. Savivaldybių seniūnijos 2019 m. iki 2023 I ketv.	63
15 lentelė. Savivaldybių tarybos komitetai nuo 2023 II ketv.	64
16 lentelė. Savivaldybių tarybos komisijos nuo 2023 II ketv.	66
17 lentelė. Savivaldybių tarybos narių frakcijos nuo 2023 II ketv.	66
18 lentelė. Savivaldybių tarybos opozicijos lyderis nuo 2023 II ketv.	67
19 lentelė. Savivaldybių tarybos dauguma, mažuma, opozicija nuo 2023 II ketv.	68
20 lentelė. Savivaldybių vicemerai nuo 2023 II ketv.	69
21 lentelė. Savivaldybių vicemerai nuo 2023 II ketv.	70
22 lentelė. Savivaldybių seniūnijos nuo 2023 II ketv.	71
23 lentelė. Meras.	72
24 lentelė. Administracijos direktorius.	74
25 lentelė. Administracijos direktoriaus pavaduotojai.	76
26 lentelė. Kolegija.	78
27 lentelė. Opozicijos lyderis.	79

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Vietos savivaldybės struktūros schema.	18
2 pav. Savivaldybės valdymo modeliai remiantis R. Lazdynu.	21
3 pav. Savivaldybės institucijų organizaciniai modeliai remiantis G. Žilinsku	22
4 pav. Vietos valdžios modelių tipai pagal P. E. Mouritzen, J. H. Svava.....	24
5 pav. Savivaldybės struktūros principiniai modeliai pagal A. Astrauską (Nr. 1 ir 2).....	25
6 pav. Savivaldybės struktūros principiniai modeliai pagal A. Astrauską (Nr. 3 ir 4).....	26
7 pav. Savivaldybės struktūros principiniai modeliai pagal A. Astrauską (Nr. 5 ir 6).....	27
8 pav. Populiariausi vietos savivaldybių struktūros modeliai	28
9 pav. Privalomų ir laisvai sudaromų elementų schema Lietuvos vietos savivaldybės struktūroje nuo 2015 iki 2023 m. I ketv.	37
10 pav. Privalomų ir laisvai sudaromų elementų schema Lietuvos vietos savivaldybės struktūroje nuo 2023 m. II ketv.	42
11 pav. Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinių struktūrų lyginimo tyrimo strategija.....	44
12 pav. Klaipėdos miesto savivaldybė	49
13 pav. Klaipėdos miesto savivaldybės valdymo struktūros schema nuo 2023 II ketv.	52
14 pav. Klaipėdos rajono savivaldybė. Sudaryta darbo autorės remiantis	53
15 pav. Klaipėdos rajono savivaldybės valdymo struktūros schema nuo 2023 II ketv.....	55

PRIEDŲ SAŖAŠAS

- 1 priedas. Ekspertų interviu anketa.
- 2 priedas. Ekspertų interviu atsakymai (transkripcijos).
- 3 priedas. Ekspertų interviu atsakymas (raštu).

IVADAS

Temos aktualumas. Demokratinės santvarkos valstybėse egzistuoja didelė savivaldybių institucinių struktūrų įvairovė. Europos vietos savivaldos chartijos 6 straipsnio „Savivaldos organų administracinė struktūra ir ištekliai, reikalingi vietinės valdžios organų užduotims įgyvendinti“ 1 dalyje nustatyta: „1. Jeigu nėra kitų nurodytų statuto nuostatų, vietinės valdžios organai savarankiškai nustato savo vidinę administracinę struktūrą, atitinkančią vietinių gyventojų poreikius ir užtikrinančią veiksmingą valdymą“. Astrauskas (2022, p. 174) paaiškina, kad nors ir esant tam tikriems apribojimams, ši nuostata sudaro teisinę prielaidą vietos savivaldybės valdžios teises ir pareigas turinčioms ir įgyvendinančioms institucijoms kartu su vykdomosios valdžios institucija savo sprendimais nustatyti geriausiai tos vietos savivaldybės ypatumus atitinkančią vietos savivaldybės struktūrą.

Lyginant skirtingų savivaldybių institucines struktūras, galima pastebėti, kad tarp jų yra nemažai skirtumų. Nėra tokių pačių visiškai vienodų savivaldybių, skiriasi jų struktūra, strateginis valdymas ir veiklos planų turinys. Geriau įsigilinus, matyti, kad tarp savivaldybių institucinių struktūrų yra ne tik skirtumų, bet ir daug bendro. Taip yra todėl, kad jos „formuojamos, vadovaujantis vienu ir tuo pačiu savivaldybės institucinės struktūros principiniu modeliu, kuris yra nustatomas įstatymo“ (Astrauskas, 2004, p. 11).

Tobuliausios savivaldybės institucijos struktūros formulės nėra. Pasirinkta savivaldybės struktūrų „variacija įstatymo rėmuose“ gali būti vertinama kaip tinkamiausia, jei geriausiai atitinka konkrečios savivaldybės specifiką, laikmečio keliamus reikalavimus, vietos gyventojų lūkesčius bei siekius. Todėl neatsitiktinai savivaldybės struktūros nustatymas priskiriamas savivaldybės išimtinai kompetencijai, nustatytai Konstitucijoje ir įstatymuose. Savivaldybės struktūra turi būti nustatyta taip, kad būtų efektyviausiai tenkinami bendruomenės narių viešieji poreikiai, užtikrintas viešųjų paslaugų teikimas, atsižvelgiant į finansines savivaldybės galimybes, žmogiškųjų išteklių situaciją.

Lietuvos savivaldybės šiandieninėje situacijoje priima naujus iššūkius, atsiradusius pasikeitus principiniam savivaldybės struktūros modeliui – nuo 2023 balandžio 1 d. tiesiogiai renkamas meras tapo vykdomąja institucija ir įgavo daugiau galių. Principinio modelio pasikeitimas taip pat gali įtakoti ir savivaldybių struktūros pasikeitimus.

Įstatymų ribose savivaldybėms suteikiama sprendimų ir veiksmų laisvė skatina vietos savivaldybes efektyviai ir be valstybės valdžios įsikišimo plėstis, vystytis. Vieni pasirinkimai gali atnešti sėkmę ir gerovę, kiti neduoti lauktų rezultatų. Tam, kad savivaldybė funkcionuotų efektyviai, svarbi tinkamai sudėliota savivaldybės struktūra.

Šiame darbe tyrinėjama tema aktuali ne tik tuo, kad gali padėti geriau suprasti savivaldybių struktūros ypatumus, jos privalomus bei laisvai formuojamus elementus, jų reglamentavimą, bet taip pat perduoti tiek gerąją, tiek ir ne tokią sėkmingą šiuo darbe analizuojamų savivaldybių patirtį, kuri gali būti naudinga formuojant tinkamiausią savo vietos savivaldybės struktūrą.

Temos išnagrinėtumas. Nemažai Lietuvos ir užsienio mokslininkų bei teisininkų-praktikų (A. Astrauskas, G. Žilinskas, R. Lazdynas, V. Kondratienė, J. Mačiulytė, P. Ragauskas, P. E. Mouritzen, J. Svava, H. Heinelt, A. Magnier ir kt.) plačiau ar siauriau nagrinėjo savivaldybių struktūrą ir principinių modelių formavimąsi, tačiau dauguma šių autorių darbų nėra skirti konkrečios, kurios nors vienos ar kelių savivaldybių institucinės struktūros panašumų ir skirtumų, bei juos lemiančių veiksnių nagrinėjimui. Išvardinti autoriai daugiau aprašė bendrai apie savivaldos institucijų formavimąsi, atskirus institucinės struktūros modelius, jų klasifikavimą.

Darbo naujumas. Savivaldybių institucinės struktūros analizės tema galiojant vienam ar kitam principiniam struktūros modeliui nėra nauja, bet dažniausiai atliekami tyrimai, parašyti moksliniai darbai remiasi savivaldos institucijų formavimosi, jų tarpusavio santykių, bei vietos savivaldoje išskylančių problemų analize. Tačiau kelių savivaldybių institucinių struktūrų palyginimas, jų ypatumai ir galimai panašumus/skirtumus įtakoję veiksniai dar mažai tyrinėti. Šiame darbe bus susisteminta skirtinguose įstatymuose teisiniuose aktuose, moksliniuose darbuose pateikta informacija, pastebėjimai, tyrimai, kurie bus apibendrinti ir pritaikyti nagrinėjant Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinių struktūrų panašumus ir skirtumus, galiojant tam pačiam struktūros principiniam modeliui.

Nuo 2023 balandžio 1 d. pasikeitė principinis savivaldybės struktūros modelis, todėl šiame darbe pateikiama tema yra pakankamai nauja, kadangi moksliniame lygmenyje yra nedaug informacijos, parašytų mokslo darbų, kuriuose būtų nagrinėjama naujojo savivaldybės principinio modelio institucinė struktūra.

Pasirinkta savivaldybės struktūra priklauso ne tik nuo to koks principinis struktūros modelis yra taikomas ir kas nustatyta įstatymų, bet ir nuo to kokiomis nuostatomis, pažiūromis, įgytomis patirtimis ir aplinkybėmis vadovaujasi konkrečios vietos savivaldybės veikloje dalyvaujantys asmenys (politikai, meras, tarybų nariai ir pan.). Šiuo tyrimu norima atskleisti ne tik dviejų konkrečių Lietuvos savivaldybių struktūrų skirtumus bei panašumus, bet ir pasimokyti ir perimti sukauptą gerąją patirtį.

Nepavykus atrasti išsamaus savivaldybių institucinių struktūrų palyginimo galiojant tam pačiam principiniam modeliui laikotarpyje nuo 2015 m. iki dabar, daroma prielaida, jog galbūt šiuo aspektu reikalingi papildomi tyrimai.

Tyrimo objektas – Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių (institucinė) struktūra, panašumai ir skirtumai bei savivaldybių sukaupta geroji patirtis šioje srityje galiojant tam pačiam institucinės struktūros principiniam modeliui.

Tyrimo problema:

1. Kuo skiriasi ir kuo panašios Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinės struktūros, galiojant tam pačiam institucinės struktūros principiniam modeliui (iki 2023 balandžio 1 d. ir po 2023 balandžio 1 d.)?
2. Kokia geroji patirtis yra sukaupta Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybėse, sudarant savivaldybės struktūrą ir kokią gerąją patirtį būtų galima perimti?

Tyrimo (darbo) tikslas - palyginus Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinę struktūrą (pagal privalomus ir laisvai formuojamus elementus), galiojant tam pačiam principiniam struktūros modeliui (nuo 2015 iki 2023 balandžio 1 d. ir po 2023 balandžio 1 d.), nustatyti kuo šių savivaldybių struktūros yra panašios ir kuo skiriasi, kokia geroji patirtis yra sukaupta kiekvienoje iš savivaldybių šioje srityje ir kokią gerąją patirtį tikslinga perimti.

Tyrimo uždaviniai:

1. Palyginti skirtingus vietos savivaldos ir savivaldybės apibrėžimus bei identifikuoti aktualiausias sampratas.
2. Apibrėžti savivaldybės institucinę struktūrą bei išskirti svarbiausius jos elementus.
3. Pristatyti principinius vietos savivaldybės struktūros modelius ir jų tipus, apžvelgti principinius modelius taikytus Lietuvoje, ypatingą dėmesį skiriant nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. taikyto ir nuo 2023 m. balandžio 1 d. taikomo vietos savivaldybės struktūros principiniams modeliams.
4. Lyginamosios analizės metodo pagalba palyginti ir identifikuoti pagrindinius Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinės struktūros (pagal jų privalomus ir laisvai formuojamus elementus) skirtumus bei panašumus, galiojant tam pačiam institucinės struktūros principiniam modeliui (iki 2023 balandžio 1 d. ir po 2023 balandžio 1 d.).
5. Taikant kokybinį tyrimą nustatyti kokia geroji, ar ne tokia sėkminga, patirtis yra sukaupta Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių, sudarant institucinę struktūrą, ir kokią gerąją patirtį tikslinga perimti.

Tyrimo metodai. Siekiant pristatyti ir apžvelgti vietos savivaldos ir savivaldybių institucinės struktūros sampratą, principinius vietos savivaldybės struktūros modelius bus taikomas teorinis tyrimų metodas: dokumentų rinkimas, lyginimas ir analizė. **Mokslinės literatūros, įstatymų ir teisės aktų analizės** pagalba bus identifikuoti ir ištirti privalomi ir laisvai formuojami savivaldybių institucinės struktūros elementai. **Lyginamosios analizės metodo** taikymas Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūrų **panašumams ir skirtumams identifikuoti. Gerajai patirčiai nustatyti** bus atliktas **ekspertų interviu** su Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių atstovais.

Darbo struktūra ir apimtis. Darbą sudaro: paveikslų sąrašas, lentelių sąrašas, priedų sąrašas, įvadas, trys skyriai, išvados ir rekomendacijos, bibliografinių šaltinių sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, priedai. Darbo apimtis be priedų – 96 psl.

1. VIETOS SAVIVALDYBIŲ (INSTITUCINIŲ) STRUKTŪRŲ TEORINIAI, ISTORINIAI IR TEISINIAI ASPEKTAI

1.1. Vietos savivalda ir savivaldybių institucinė struktūra

1.1.1. Vietos savivaldos ir savivaldybės samprata

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 10 straipsnis nustato, kad Lietuvos valstybės teritorija yra vientisa ir nedaloma į jokių valstybinių darinių. Šis teiginys reiškia, kad Lietuvos Respublika yra unitarinė valstybė. Lietuva tuo pačiu yra ir demokratinė valstybė, todėl jos teritorijos administracinių vienetų valdymas negali būti vykdomas tik centralizuotai. Skirtingos valstybės teritorijos turi savų ypatumų, vietos specifiką, gyventojų bendruomenes, todėl tam, kad valstybės viešasis valdymas būtų racionalus, unitarinių valstybių teritorijos yra suskirstomos į teritorinius administracinius vienetus, kuriems (o tiksliau – juose gyvenančioms žmonių bendruomenėms), kaip numatyta ir LR konstitucijoje, yra laiduojama savivaldos teisė.

Savivaldos teisės pripažinimas Lietuvos žemiausiam teritoriniam lygmeniui yra demokratizacijos ir decentralizacijos procesų pasekmė. Teritorinės administracinės reformos Vidurio Europoje įtvirtino Vakarų Europos institucinio modelio principus, kurie remiasi politine demokratija ir vietos savivaldos chartija. Net ir labai nedidelių miestelių ir kaimų gyventojai atgavo savivaldos teisę, veikimo, iniciatyvos ir sprendimo laisvę tvarkant vietos reikalus (Mačiūlytė ir Ragauskas, 2007, p. 50). Vietos savivaldos institucijos yra neatsiejama vietos savivaldos teisės įgyvendinimo dalis, todėl pirmiausia tikslinga išsiaiškinti vietos savivaldos ir savivaldybės sąvokų sampratą bei esmę.

Vietos savivaldos institutas aiškinamas ne tik Konstitucijoje, bet ir tarptautinės teisės aktuose. Europos vietos savivaldos chartijoje, pateiktas bendras visoms Europos valstybėms vietos savivaldos apibrėžimas: „... tai vietos valdžios teisė ir gebėjimas, vadovaujantis vietos gyventojų interesais ir neperžengiant įstatymų nustatytų ribų, atsakingai tvarkyti svarbiausius viešuosius reikalus,, (1999, 3 str. 1 p.). Ši teisė Chartijoje laiduojama vietos gyventojų taryboms ar susirinkimams, kurių nariai renkami demokratiniiais pagrindais – slaptu balsavimu per tiesioginius, lygius ir visuotinius rinkimus.

Tarptautinės vietos savivaldybių sąjungos (IULA) Pasaulinėje vietos savivaldos deklaracijoje vietos savivalda apibūdinama kaip „vietos valdžia turinti teisę ir pareigą savo atsakomybe reguliuoti ir tvarkyti visuomeninius reikalus vietos gyventojų interesų vardan“ (European Charter of local self-government, 1993 cit. iš Daugirdė, p. 37).

Lietuvos mokslininkai taip pat bandė išaiškinti vietos savivaldos sampratą. Daugelį metų įvairiais aspektais nagrinėjantis vietos savivaldą A. Astrauskas (2003, p. 12) pateikia dvi vietos savivaldos apibrėžtis: 1. “*Vietos savivalda* – tai savivaldybei (savivaldybės bendruomenei) suteikta teisė savarankiškai tvarkyti dalį įstatymų priskirtų jai visuomenės reikalų”. 2. “*Vietos savivalda* – tai savivaldybei (savivaldybės bendruomenei) suteiktos teisės savarankiškai tvarkyti dalį įstatymų priskirtų visuomenės bendrųjų reikalų realizavimas“. Kaip esminį skirtumą tarp šių dviejų sampratų mokslininkas nurodo tai, kad vietos savivalda gali būti suprantama kaip tam tikro subjekto teisė, arba gali būti suprantama kaip tam tikro subjekto savarankiška veikla, įgyvendinant jam suteiktą savivaldos teisę.

Kitas mokslininkas, K. Jankauskas savo darbuose pateikia aiškinimą, kad „vietos savivalda yra ypatinga, savitvarkos ir savaveiksmiškumo pagrindais veikianti viešųjų reikalų administravimo sistema, kuri nėra pavaldi valstybės valdžios institucijoms. Savivaldybių veiklos laisvė pasireiškia ne tik teritorinių bendruomenių, jų sudarytų valdžios institucijų savarankiškumu, bet ir atsakingu vietinės bendruomenės viešųjų reikalų tvarkymu.“ (2007, p. 412). Taip pat jis pabrėžia, kad vietos savivaldos veiksmingumui labai svarbūs šie dėmenys: įstatymu įtvirtinta vietinės valdžios institucijų sąranga, pilietinis aktyvumas, savivaldybių politikai ir savivaldybių tarnautojų kompetencijos.

Virginija Kondratienė, rašydama apie vietos savivaldą pabrėžia demokratiją ir piliečių įtraukimą į politinį gyvenimą: “vietos savivalda valstybėje (ypač unitarinėje) tarsi simbolizuoja „valdžios gražinimą žmonėms“, kai plėtojant demokratiją ir subsidiarų vietos valdžios ir visuomenės veikimą siekiama bendrų tikslų” (2008, p. 61).

Paanalizavus tarptautinės teisės aktų ir Lietuvos mokslininkų pateiktas apibrėžtis, vertėtų pristatyti ir vietos savivaldos sąvokos apibrėžimus Lietuvos Respublikos teisiniuose aktuose. Lietuvos konstitucinė vietos savivaldos samprata grindžiama nepriklausomos demokratinės valstybės, jos teritorijos vientisumo, Konstitucijos viršenybės ir valdžios galių ribojimo, valdžios įstaigų tarnavimo žmonėms principais. Lentelėje pateikiama vietos savivaldos apibrėžimų Lietuvos teisės aktuose įvairovė (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Vietos savivaldos apibrėžimai teisės aktuose.

Vietos savivaldos pagrindų įstatymas (1990-02-12)	<i>Vietos savivalda</i> – tai Respublikos administracinių – teritorinių vienetų gyventojų ir jiems atskaitingų vietos savivaldybės organų savarankiška veikla Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytose ribose, spręsti savo reikalus ir įgyvendinti priimtus sprendimus.
Vietos savivaldos įstatymas (1994-07-07 red.)	<i>Vietos savivalda</i> – tai Lietuvos Respublikos teritorijos administracinio vieneto gyventojų išrinktų vietos valdžios institucijų teisė ir reali galia pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus laisvai ir savarankiškai savo atsakomybe reguliuoti, tvarkyti visuomenės reikalus ir tenkinti gyventojų poreikius

1 lentelės tęsinys

Vietos savivaldos įstatymas (2000-10-12 red.)	<i>Vietos savivalda</i> – valstybės teritorijos administracinio vieneto – savivaldybės – teisė laisvai ir savarankiškai tvarkytis pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus per gyventojų tiesiogiai išrinktų atstovų Savivaldybės tarybą bei jos sudarytas vykdomąsias institucijas.
LR Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas	<i>Vietos savivalda</i> – teritorinių bendruomenių savitvarka ir savaveiksmiškumas. <i>Vietos savivalda</i> – savaveiksmiškumo pagrindais veikianti viešojo administravimo sistema, kuri tiesiogiai nėra pavaldi valstybės valdžios institucijoms. <i>Vietos savivalda</i> – teritorinių bendruomenių valdžia, kuri formuojama ir funkcionuoja kitokiais nei valstybės valdžia konstituciniais pagrindais.
Vietos savivaldos įstatymas (2008-09-15 red.)	<i>Vietos savivalda</i> – įstatymo nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto, kurio nuolatinių gyventojų bendruomenės, kuri turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, savitvarka ir savaveiksmiškumas Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją.
Vietos savivaldos įstatymas (2022-06-30 red.)	<i>Vietos savivalda</i> – savivaldybės bendruomenės savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją.

Sudaryta darbo autorės, pagal LR Vietos savivaldos įstatymus (Nr.: XI-3676; I-533; VII-2018; X-1722; XIV-1268) ir LR Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo išaiškinimą.

Apžvelgus šiuos apibrėžimus galima pastebėti kaip laikui bėgant Lietuvos teisės aktuose, bei įstatymuose nuo 1990 m. iki šių dienų kito vietos savivaldos samprata ir požiūris į ją. Kaip pamatėme, galima rasti įvairių sampratų ir požiūrių į tai kas yra vadinama vietos savivalda. Rašant šį darbą bus remiamasi šiais dienai aktualiausia vietos savivaldos samprata, kuri nuo 2023 m. balandžio 1 d. yra apibrėžta Vietos savivaldos įstatyme: „Vietos savivalda – savivaldybės bendruomenės savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją.“

Aptarus vietos savivaldos sampratą, toliau bus aiškinamasi vietos savivaldybės samprata. Šios dvi sąvokos dažnai yra klaidingai tapatinamos, nors iš tiesų jos yra skirtingos. Verta paminėti, kad nėra visiems vienodai suprantamos vietos savivaldybės sampratos, ši samprata yra sudėtingas socialinis reiškiny, kintantis laikui bėgant ir galima rasti daugiau negu vieną jo aiškinimą, neegzistuoja universali vietos savivaldybės samprata (Astrauskas, 2019, p. 19).

A. Astrauskas (2022, p. 82) išskiria tris šiuolaikinės vietos savivaldybės požiūrius pagal elementų skaičių:

1. *Plačiausia* (vietos savivaldybė kaip trijų elementų bendra sistema: teritorija, gyventojai, vietos valdžios ir kitos įstaigos),

2. *Platesnį* (vietos savivaldybė kaip dviejų elementų bendra sistema: gyventojai, vietos valdžios ir kitos įstaigos) ir

3. *Siauresnį* (vietos savivaldybė sudaryta iš vieno elemento: vietos valdžios ir kitos įstaigos).

Mokslininkas K. Jankauskas (2007, p. 538), kalbėdamas, apie vietos valdymo ir teritorinės savivaldos sistemas pažymi, kad savivaldybė yra administracinis valstybės teritorijos vienetas, kurio gyventojams Konstitucijoje laiduojama teisė laisvai ir savarankiškai tvarkyti viešuosius reikalus (tiesiogiai ar per savo išrinktas savivaldybių tarybas). Savivaldybė yra sudaroma iš tos teritorijos gyvenamųjų vietovių, kurių bendruomenės yra pasirengusios tvarkyti ir prižiūrėti savo aplinką, komunalinį ūkį, teikti gyventojams paslaugas ir atlikti kitas įstatymų numatytas funkcijas.

R. Lazdyno požiūriu: „savivaldybė – tai juridinio asmens statusą turinčio valstybės administracinio vieneto, jo teritorijos, šioje teritorijoje nuolat gyvenančių žmonių organizuotos bendruomenės, kuriai įstatymu suteikta vietos savivaldos teisė, šios bendruomenės išrinktų atstovų ir jų suformuotų bei kontroliuojamų viešojo administravimo institucijų visuma“ (2005, p. 140).

Labai panašiai savivaldybę apibrėžia ir kitas Lietuvos mokslininkas, G. Žilinskas, tačiau papildomai pristato savivaldybę kaip esminę, juridinio asmens statusą turinčią instituciją, kuri yra atsakinga už vietos reikalų tvarkymą ir pabrėžia, kad „piliečiams savivaldybė yra pirmoji administracinė institucija ir pirmoji valdžios institucija“ (2004, p. 499).

Per nepriklausomos Lietuvos valstybės gyvavimo laikotarpį savivaldybės sąvokos apibrėžimas, kaip ir prieš tai aptartas vietos savivaldos sąvokos apibrėžimas, teisinėje bazėje ne kartą keitėsi. Pirmasis savivaldybės apibrėžimas 1990 m. buvo pateiktas Vietos savivaldos pagrindų įstatyme: „Savivaldybė – tai administracinio-teritorinio vieneto gyventojų visuma su jų formuojamais valstybės valdžios ir valdymo organais“. Lentelėje nurodytos Lietuvos teisės aktuose apibrėžtos savivaldybės sąvokos kitimo tendencijos (žr. 2 lentelė). Lentelės paskutinėje eilutėje esanti savivaldybės apibrėžtis įsigaliojo 2023 m. balandžio 1 d. priėmus Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimus ir šiuo metu atspindi požiūrį į šiuolaikinę vietos savivaldybę Lietuvoje dabartiniu metu.

2 lentelė. Savivaldybės sąvokos kitimas Lietuvoje nuo 1990m.

Teisės aktas	Savivaldybės sąvoka
Lietuvos Respublikos vietos savivaldos pagrindų įstatymas (1990-02-12)	Savivaldybė – tai administracinio – teritorinio vieneto gyventojų visuma su jų formuojamais valstybinės valdžios ir valdymo organais.

2 lentelės tęsinys

Lietuvos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas (1994-07-19)	Savivaldybė – tai Lietuvos Respublikos teritorijos administracinis vienetas, kurį valdo jo gyventojų bendruomenės išrinktos savivaldos institucijos pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos ir kitus įstatymus.
Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (1994-07-07)	Savivaldybė – tai valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenei suteikta savivaldos teisė.
Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (2000-10-12)	Savivaldybė – tai valstybės teritorijos administracinis vienetas, turintis juridinio asmens statusą bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per savivaldybės tarybą.
Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas	Savivaldybė – tai įstatymu numatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto bendruomenė, turinti Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę.
Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (2008-09-15)	Savivaldybė – įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą, ir jos sudarytas, jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo.
Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (prieš tai galiojusio įstatymo pataisos 2014-06-26 įsigaliojusios 2015 m. kovą-balandį)	Savivaldybė – įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą, kuri sudaro jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo.
Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (2022-06-30 nauja įstatymo redakcija įsigaliojusi nuo 2023-04-01)	Savivaldybė – Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Lietuvos Respublikos Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso nustatyta tvarka išrinktus savivaldybės tarybą ir savivaldybės merą. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo.

Sudaryta darbo autorės pagal: LR Vietos savivaldos įstatymus (Nr.: XI-3676; I-533; VII-2018; X-1722; XII-967; XIV-1268), LR teritorijos ... (Nr. I-558) ir LR Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo išaiškinimą.

Nors aptartose sąvokose galima įžvelgti skirtingų požiūrio taškų, tačiau bendrai vietos savivaldybė gali būti laikoma tam tikru subjektu, per gyventojų išrinktus atstovus bei suformuotas institucijas, įgyvendinančiu vietos savivaldą. Toliau šiame darbe bus vadovaujama A. Astrausko (2022, p. 82) aprašytu plačiausiuoju vietos savivaldybės požiūriu, vietos savivaldybės kaip sistemos sudarytos iš trijų elementų – teritorijos, gyventojų (savivaldybės bendruomenės) ir vietos valdžios ir kitų įstaigų, subjektų.

Apibendrinant, galima pastebėti, kad egzistuoja ne vienas skirtingas apibrėžimas ir požiūris į vietos savivaldos ir vietos savivaldybės sampratą, kurie laikui bėgant nuolat kito ir buvo tikslinami. Išanalizavus vietos savivaldos sampratą užsienio ir

Lietuvos paskelbtuose oficialiuose dokumentuose, galime pastebėti, kad savivaldai svarbūs du elementai: teritorija, kurioje valdymas vyksta per vietos bendruomenę ar išrinktą valdžią, ir vietos savivaldos subjektai, kurie įgyvendina vietos savivaldos politiką. Išanalizavus vietos savivaldybės sampratą, galime pastebėti, kad nėra universalios vietos savivaldybės sampratos. Oficialus požiūris į šiuolaikinę vietos savivaldybę galioja konkrečioje šalyje konkrečiu laikotarpiu tol, kol pakeičiamas kitu požiūriu. Šiame darbe darytina išvada, kad teisingiausia savivaldybę apibrėžti būtų kaip sistemą sudarytą iš trijų elementų: tam tikro valstybės teritorijos administracinio vieneto, jo gyventojų (bendruomenės) ir vietos valdžios bei kitų įstaigų ir subjektų.

1.1.2. Vietos savivaldybės (institucinės) struktūros samprata ir struktūros elementai

Kiekviena socialinė organizacija turi tam tikrą vidinę organizacinę sandarą (struktūrą). Organizacijos veiklos sėkmę lemia išsikelti tikslai, gera strategija jiems pasiekti bei tiksliai organizuoti procesai. Visam tam įgyvendinti būtina optimali organizacijos struktūra. Atsakomybės ir funkcijų paskirstymas organizacijoje yra sėkmingo jos gyvavimo ir produktyvios veiklos garantas (Vanagas ir Vyšniauskienė, 2012, p. 118). Sudėtinga būtų rasti organizaciją ar instituciją, neturinčią savo organizacinės (institucinės) struktūros, ne išimtis čia ir vietos savivaldybė.

Aiškinantis savivaldybės (institucinės) struktūros sampratą ir struktūros elementus, pirmiausia būtų tikslinga apžvelgti organizacijos bei organizacinės valdymo struktūros sampratas (žr. 3 lentelė).

3 lentelė. Organizacijos ir organizacinės valdymo struktūros apibrėžimai.

Organizacija	<ul style="list-style-type: none"> - kieno nors struktūra, sandara, sistema; žmonių kolektyvas, suburtas ar susibūręs kokiam nors darbui ar veiklai, paprastai turintis atskirą turtą ir vadovybę (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985, p. 354); - žmonių pastangomis suburta ar susibūrusi bendrija, kurią sieja bendras tikslas arba bendra veiksmų programa. (Stoškus ir Beržinskienė, 2005, p. 121). - organizacija galima laikyti individų grupes, tam tikrais būdais veikiančias kartu, siekiant tikslo“ (Jucevičienė, 1996, p.8).
Organizacinė valdymo struktūra	<ul style="list-style-type: none"> - visumą linijinių, funkcinių ir tikslinių valdymo elementų, siejamų tarpusavyje linijiniais ir funkciniais pavaldumo ryšiais (Stoškus ir Beržinskienė, 2005, p. 131). - darbo paskirstymo ir kooperacijos forma valdymo procese, kaip būdas, kuriuo organizacijoje išsidalijamos užduotys ir koordinuojamas jų vykdymo procesas. (Vanagas Vyšniauskienė, 2012, p. 115) - svarbus valdymo elementas. Tai ne tik elementinė organizacijos sudėtis su savo hierarchiniais ryšiais, įgaliojimų ir atsakomybių struktūra, bet visos veikiančios sistemos, personalas, procedūros bei procesai (Lorange, 2005, p. 788).

Sudaryta darbo autorės.

Apžvelgus lentelėje pateiktas sampratas, galime išskirti bendrus šių sąvokų požymius. Organizaciją sudaro nemažiau kaip du žmonės (nariai), kurie turi bendrus tikslus

ir kuriuos sieja sąmoningi tarpusavio santykiai. Organizacinę struktūrą kaip tam tikrą sistemą, susidedančią iš žmonių, susijusių funkciniais ar linijiniais, bei priklausomybės, pavaldumo ryšiais, kuriems padalijamos, paskirstomos ir koordinuojamos užduotys siekiant bendrų organizacijos tikslų. Visus šiuos požymius puikiai galime pritaikyti ir kalbant apie savivaldybės struktūrą. Savivaldybę prilygindami organizacijai, o organizacinę struktūrą - savivaldybės institucinei struktūrai.

A. Astrauskas (2022, p. 170) vietos savivaldybės struktūrą apibrėžia kaip vietos savivaldybės vidinių elementų, kuriems padalyti vaidmenys ir funkcijos bei kurie susaistyti tam tikrais priklausomybės ryšiais, kompoziciją, kuri sukuriama, kad būtų galima kartu ir rezultatyviai vykdyti veiklą, siekiant įgyvendinti vietos savivaldybei nustatytą savarankišką ir valstybės perduotąją kompetenciją

Visai kitoki, papildanti požiūrį į tai kas yra vietos savivaldybės struktūra pateikia H. Heinelt ir N. K. Hlepas (2006, p. 21), apibūdindami vietos savivaldos institucinę struktūrą kaip visumą sudarytą ne tik iš savivaldybių institucijų vykdančių savo funkcijas, bet ir tų institucijų pozicijos, darbuotojų įdarbinimo modelių, demokratijos supratimo, sugebėjimo identifikuoti problemas, požiūrio bei nuomonės apie decentralizaciją ar centralizaciją, viešojo sektoriaus reformas.

2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo išaiškinime (2004, 6 p.) Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad gyventojų savivaldos teisės įgyvendinimas neatsiejamas nuo institucijų, per kurias ši teisė yra įgyvendinama, ir joms atskaitingų institucijų organizavimo ir veiklos. Todėl, pasak K. Jankausko (2007, p. 461), neatsitiktinai Konstitucijoje „savivaldybės“ sąvoka apima ne tik administracinę vienetą ir jo gyventojus (teritorines bendruomenes), bet ir savivaldos institucijas ir (arba) joms atskaitingas institucijas. Europos Vietos savivaldos chartijoje (1999) taip pat yra akcentuojama, kad bet kurios demokratinės santvarkos pagrindas yra savivaldos institucijos. Prieš tai minėtame Konstitucinio teismo nutarime nurodyta: „Sąvoka „savivaldos institucijos“ išreiškia administracinių vienetų teritorinių bendruomenių atitinkamų institucijų konstitucinę paskirtį: tai yra institucijos, per kurias yra įgyvendinama atitinkamų bendruomenių savivaldos teisė“ (2004, 9 p.). Pasak A. Astrausko (2003, p. 24) *savivaldybės institucinės struktūros* terminas vartojamas savivaldybės politinę ir viešojo administravimo funkcijas vykdančių vietos savivaldos subjektų vieningai sistemai apibrėžti.

LR Konstitucijos X skirsnyje, 119 straipsnyje išdėstyta, kad „savivaldos teisė yra laiduojama įstatymo numatytiems valstybės teritorijos administraciniams vienetams. Ji įgyvendinama per savivaldybių tarybas ir merus <...> Savivaldos institucijų organizavimo ir veiklos tvarką nustato įstatymas“. Verta paminėti, kad iki 2023 m. gegužės 3 d., Konstitucijos

119 straipsnis skambėjo kitaip, savivaldos teisė buvo įgyvendinama tik per savivaldybių tarybas, kurios tiesiogine rinkimų teise buvo renkamos LR piliečių ir nuolatinių gyventojų ketveriems metams (nuo 2023 m. gegužės 3 d. oficialiai jau renkamas ir meras). Pataisos buvo parengtos įvertinus 2021 m. balandžio 19 d. Konstitucinio Teismo nutarimą, kuriuo jis pripažino, kad vietos savivaldos ir savivaldybių tarybų rinkimų įstatymų svarbiausios nuostatos, susijusios su savivaldybių merų rinkimais ir įgaliojimais, prieštarauja Konstitucijos 119 straipsniui, įtvirtinančiam konstitucinius vietos savivaldos pagrindus.

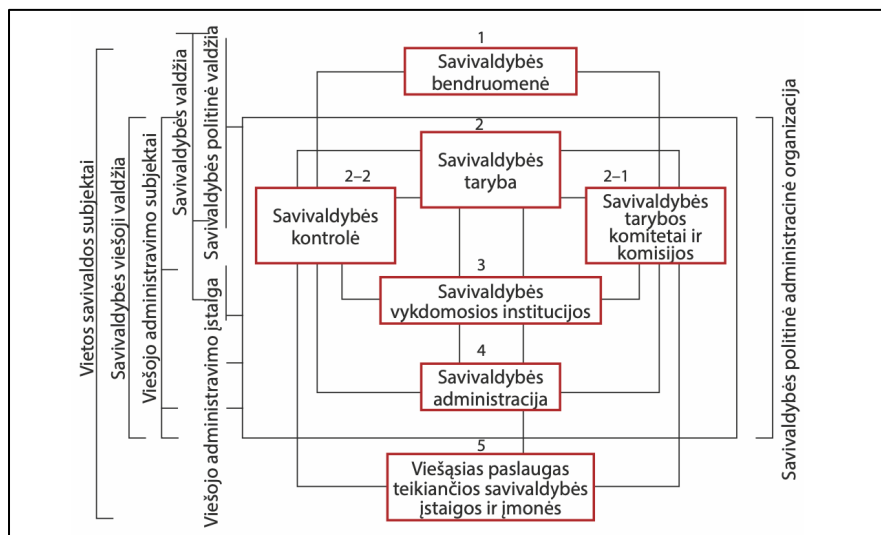
Šiuo metu galiojančiame LR vietos savivaldos įstatyme nurodoma, kad už savivaldos teisės įgyvendinimą savivaldybės bendruomenės interesais atsakingos šios institucijos:

- 1) savivaldybės atstovaujamoji institucija – savivaldybės taryba;
- 2) savivaldybės vykdomoji institucija – savivaldybės meras (2022, 3 str. 10 p.);

Remiantis A. Astrausko pateikta vietos savivaldybės teorine institucine struktūros schema (žr. 1 pav.) pagrindiniai vietos savivaldybės institucinę struktūrą sudarantys elementai:

- savivaldybės bendruomenė (tiesioginis dalyvavimas sprendžiant vietos reikalus);
- savivaldybės atstovaujamoji valdžios institucija - savivaldybės taryba;
- savivaldybės kontrolė;
- savivaldybės tarybos komitetai ir komisijos;
- savivaldybės vykdomoji institucija (iki 2023 m. 04 mėn. 1 d. administracijos direktorius, nuo 2023 m. 04 mėn. 1 d – meras);
- savivaldybės administracija;
- viešąsias paslaugas teikiančios savivaldybės įstaigos ir įmonės;

Taip pat schemoje atvaizduota savivaldybės institucinės struktūros elementų vaidmuo vietos savivaldybėje ir jų tarpusavio ryšiai.

1 pav. Vietos savivaldybės struktūros schema. Cituota iš (Astrauskas, 2022, p. 172).

Apibendrinant, galima teigti, kad savivaldybės institucinė struktūra yra politinę valdžią, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijas savivaldybėje vykdančių institucijų (subjektų) susijusi visuma. Į vietos savivaldos subjektų ratą įtraukiama savivaldybės politinė valdžia, savivaldybės administracija, viešąsias paslaugas teikiančios įstaigos ir savivaldybės bendruomenė, kuri yra aukščiausias savivaldybės valdžios subjektas. Visi šie vietos valdžios organai yra susaistyti tam tikrais priklausomybės ryšiais ir yra atsakingi už savarankiškųjų ir valstybės nustatytų funkcijų kokybišką ir efektyvų atlikimą. Savivaldybės, įgyvendindamos visas funkcijas, privalo laikytis įstatymų nustatytų reikalavimų ir tvarkos.

1.2. Vietos savivaldybės struktūros modeliai ir jų tipai

1.2.1. Vietos savivaldybės struktūros modelio samprata ir tipologija

Pasaulyje randama didelė savivaldybių institucinių struktūrų įvairovė, nes demokratiškos valstybės pripažįsta savivaldybių teisę pačioms pasirinkti norimą institucinę struktūrą. Tai yra ne tik leistina, bet ir nustatyta Europos vietos savivaldos chartijos 6 straipsnio “Savivaldos organų administracinė struktūra ir ištekliai, reikalingi vietinės valdžios organų užduotims įgyvendinti“ 1 dalyje, kuri skelbia: “Jeigu nėra kitų nurodytų statuto nuostatų, vietinės valdžios organai savarankiškai nustato savo vidinę administracinę struktūrą, atitinkančią vietinių gyventojų poreikius ir užtikrinančią veiksmingą valdymą.“ Prof. dr. Astrauskas A. (2022, p. 174) paaiškina, kad ši nuostata sudaro teisinės prielaidas vietos savivaldybės valdžios teises ir pareigas turinčioms ir įgyvendinančioms institucijoms kartu su vykdomosios valdžios institucija savo sprendimais nustatyti geriausiai tos vietos savivaldybės ypatumus atitinkančią vietos savivaldybės struktūrą.

Lyginant konkrečios valstybės tam pačiam visuomenės valdymo lygiui priklausančias skirtingų savivaldybių institucines struktūras, galime pastebėti nemažai skirtumų, bet taip pat ir daug bendro. Taip yra todėl, kad jos formuojamos, vadovaujantis vienu ir tuo pačiu savivaldybės institucinės struktūros principiniu modeliu, kuris yra tam tikrų reikalavimų rinkinį atitinkanti savivaldybės vidinių elementų kompozicija. Nors savivaldybėms ir duodama laisvė pasirinkti norimą institucinę struktūrą, tačiau tai galima daryti laikantis toje šalyje vyraujančios teisinės sistemos. To paties lygmens vietos savivaldybių struktūroms paprastai yra taikomas tas pats principinis struktūros modelis, kuris šalyse, kuriose taikoma žemyninė teisinė sistema, įtvirtinamas įstatymu. Vietos savivaldos įstatymas uždeda ribas ir nustato:

pirma, ko, kuriant institucines struktūras, paskirstant joms įgaliojimus ir nustatant tarpusavio santykius, privalu laikytis visoms savivaldybėms (tai bendri reikalavimai, kurių visuma sąlygoja ir apibrėžia konkretų savivaldybės institucinės struktūros principinį modelį);

antra, kas, kuriant institucines struktūras, paliekama pačių savivaldybių nuožiūrai (t.y. tai, kas kiekvienai savivaldybei suteikia galimybę kurti individualią, besiskiriančią nuo kitų, institucinę struktūrą ir užtikrina įvairovę, kai yra tas pats savivaldybės institucinės struktūros principinis modelis) (Astrauskas, 2022, p. 174-175).

Mokslininkai, analizuodami skirtingų valstybių skirtingus savivaldybių struktūrų institucinius modelius, išskiria skirtingus savivaldybės struktūros modelius taikydami įvairių tų modelių klasifikavimo būdus. Dažniausiai pasitaikantys yra šie:

1. **pagal savivaldybės vykdomosios valdžios institucijų sudėtį.** Pagal šį kriterijų skirstoma į modelius su vienasmenėmis, kolegialiomis arba vienu metu esančiomis vienasmenėmis ir kolegialiomis vykdomosiomis institucijomis.

2. **pagal politinės valdžios atskyrimo ir padalijimo principo įgyvendinimą.** Pagal šį kriterijų skirstoma į modelius kur savivaldybės politinė valdžia (tarp savivaldybės tarybos ir savivaldybės vykdomųjų institucijų) yra griežtai atskirta ir padalinta bei modelius, kur savivaldybės politinė valdžia nėra griežtai atskirta ir padalinta.

3. **pagal savivaldybės tarybos komitetų sudėtį.** Pagal šį kriterijų skirstoma į modelius kur tam tikri savivaldybės tarybos komitetai sudaromi privalomai ir modelius, kur savivaldybės tarybos komitetai sudaromi savivaldybės tarybos nuožiūra.

4. **pagal savivaldybės tarybos komitetams suteiktus įgaliojimus.** Pagal šį kriterijų skirstoma į modelius, kur savivaldybės tarybos komitetams suteikiamos teisės priimti sprendimus savivaldybės tarybos vardu ir modelius, kur savivaldybės tarybos komitetams nesuteikiamos teisės priimti sprendimus savivaldybės tarybos vardu.

5. **pagal savivaldybės administracijos struktūros tipą bei valdymo grandžių skaičių.** Pagal šį kriterijų skirstoma į modelius su 2 ar 3 pakopų linijine savivaldybės administracijos struktūra ir modelius su 2 ar 3 pakopų linijine – funkcinė savivaldybės administracijos struktūra (Astrauskas, 2003, p. 25-26).

Kadangi egzistuoja, ne vienas, bet daug savivaldybių institucinių struktūrų principinių modelių, Lietuvos ir užsienio mokslininkai, tyrinėjantys vietos savivaldą, remdamiesi įvairiais kriterijais skirtingai juos klasifikuoja. Visų modelių atmainų nagrinėjimas nėra šio darbo tikslas, todėl pristatomi tik pagrindiniai principiniai modeliai. Toliau pateikiama trumpa G. Žilinsko, R. Lazdyno, H. Bäck, P. Mouritzen, J. Svára ir šiek tiek platesnė A. Astrausko išskirtų principinių savivaldybės institucinės struktūros modelių apžvalga.

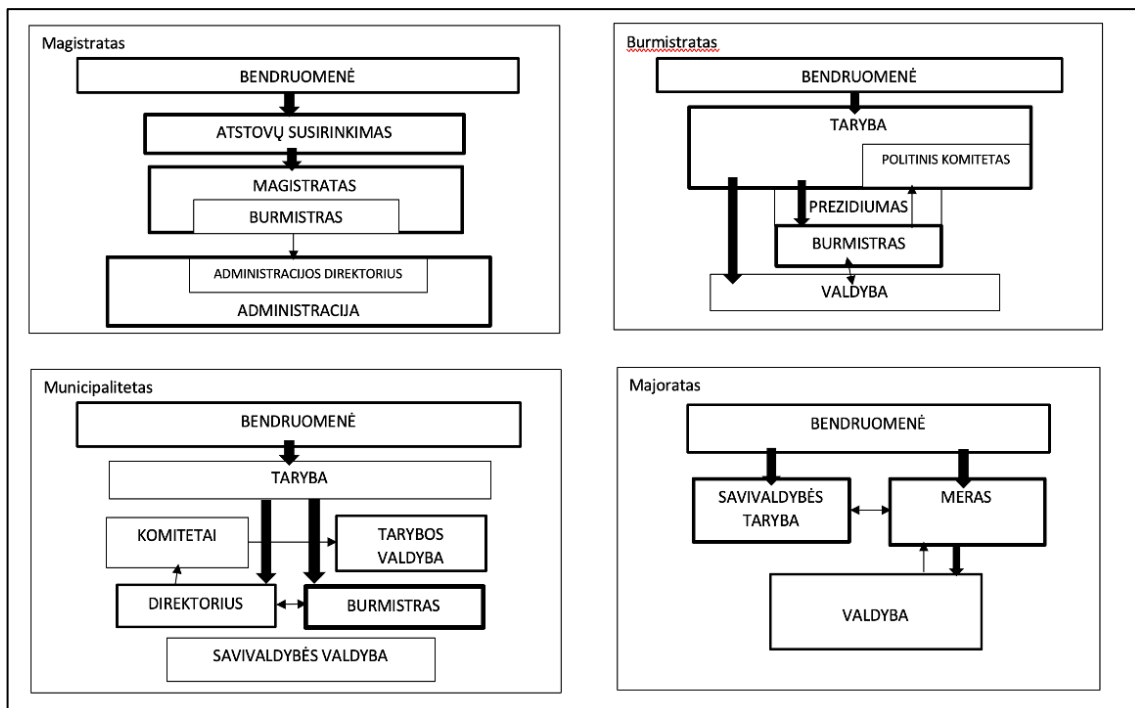
R. Lazdynas (2005, p. 112-117) savivaldybės valdymo modelius sudarė remdamasis dviem kriterijais. Pirma, ar vyriausiasis savivaldybės pareigūnas yra renkamas bendruomenės tiesioginiuose rinkimuose, ar jį renka bendruomenės išrinkta atstovaujamoji institucija. Antra, ar politikai patys vykdo savo sprendimus ar tam samdo profesionalią komandą. Remiantis šiais kriterijais jis išskyrė keturis modelius (žr. 2 pav.):

1. *Magistratas*. Rinkėjai renka ne tarybą, o atstovų susirinkimą, kuris išrenka kolektyvinę vadovaujantį organą magistratą, kuris susideda iš burmistro, magistrato narių ir etatinių darbuotojų.

2. *Burmistratas*. Bendruomenė išrenka tarybą, kuri išrenka burmistą, jo pavaduotojus ir valdybą (nebūtinai iš tarybos narių).

3. *Municipalitetas*. Šis modelis dar vadinamas „silpno mero“ modeliu. Tai plačiausiai Europoje paplitęs savivaldybės struktūros/valdymo modelis. Bendruomenė renka tarybą, o taryba iš savo narių renka merą, kuris yra politinis bendruomenės atstovas.

4. *Majoratas*. Šis modelis dar vadinamas „stipraus mero“ modeliu. Šiame modelyje bendruomenė atskirai renka ir savivaldybės tarybą ir savivaldybės merą, kuris tampa tarybos ir valdybos pirmininku. Šiame modelyje griežtai atskiriamos atstovaujamoji (taryba) ir vykdomoji (meras ir valdyba) valdžios.

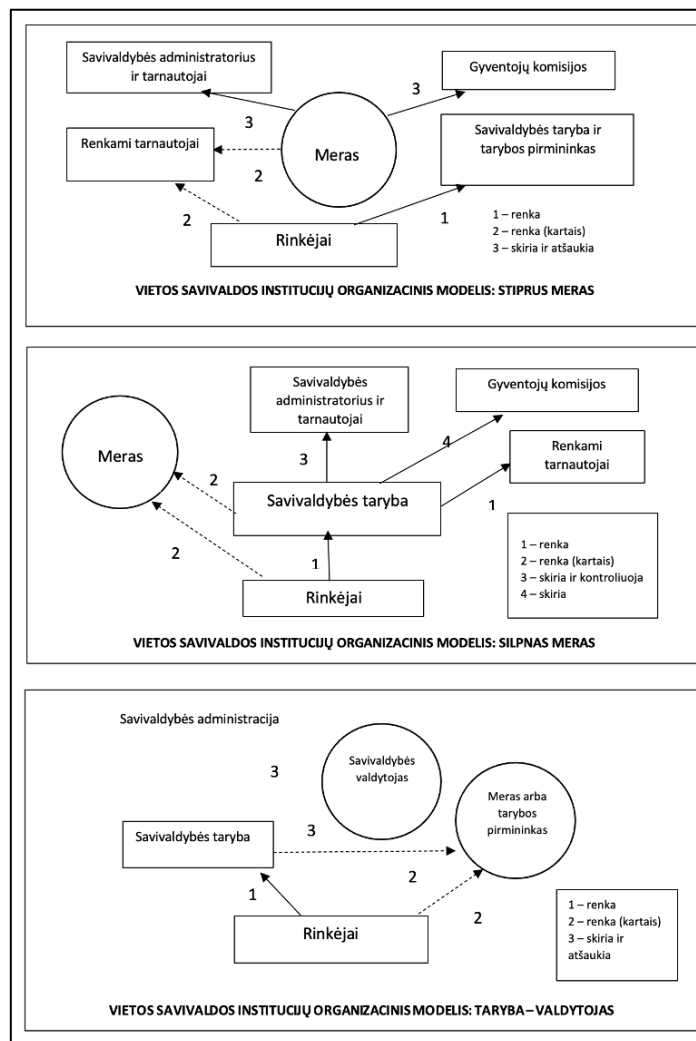
2 pav. Savivaldybės valdymo modeliai remiantis R. Lazdynu. Cituota iš (Lazdynas, 2005, p. 112-117).

Kitas Lietuvos mokslininkas G. Žilinskas (2009, p. 92–104) klasifikavo modelius pagal savivaldybės vykdomosios valdžios institucijų sudėtį ir išskyrė šiuos pagrindinius vietos savivaldos institucijų organizacinius modelius: stipraus mero, silpno mero ir tarybos-administratoriaus (žr. 3 pav.).

1. *Stipraus mero modelyje*, meras yra vienasmenė vykdomoji institucija, jam suteikti svarbūs įgaliojimai (veto teisė, vadovauti administracijai, organizuoti tarybos darbą) ir jis yra tiesiogiai atskaitingas gyventojams.

2. *Silpno mero modelyje*, merą kontroliuoja ir jis yra atskaitingas tarybai (vykdomosios valdžios institucijai su pirmininku priešakyje), neturi veto teisės, o teisė vadovauti administracijai yra apribota tarybos sprendimais.

3. *Tarybos – valdytojo modelyje*, valdytojas yra vykdomoji institucija ir savivaldybės administracijos vadovas, kuris tiesiogiai atsakingas ir atskaitingas savivaldybės tarybai.

3 pav. Savivaldybės institucijų organizaciniai modeliai remiantis G. Žilinsku. Cituota iš (Astrauskas, 2022, p. 178).

Užsienio mokslininkai taip pat tyrinėjo ir pateikė savo vietos savivaldybės struktūros principinių modelių variantus. Švedų mokslininkas H. Bäck (2005, p. 81–83) savivaldybės struktūros principinius modelius sudarė atlikęs lyginamąją teisinių aktų analizę ir remdamasis monistinės ir dualistinės struktūros skirtumais. Jis pasiūlė keturias tipologijas:

1. *Asamblėjinė valdžia (Assembly Government)*. Kolegiali vykdomoji valdžia - vykdomasis komitetas, kuris išrinktas proporcingai, atsižvelgiant į mandatų pasiskirstymą asamblėjoje (taryboje). Jam vadovauja politinis lyderis (meras), kurį skiria dauguma.

2. *Parlamentarizmas (Parliamentarism)*. Taryba skiria vykdomąją instituciją (administraciją), remiantis daugumos principu, tačiau valdžios vykdymo įgaliojimus turi tik savivaldybės taryba.

3. *Prezidentizmas (Presidentialism)*. Vykdomoji valdžia yra savivaldybės gyventojų tiesiogiai renkamas meras. Šiame modelyje yra aiškiai atskirtos vykdomoji ir atstovaujamoji valdžios.

4. *Pusiau prezidentizmas (Semi-presidentialism)*. Šiame modelyje yra dvi vykdomosios institucijos – vienasmenė (meras) ir kolegiali (renkama tarybos). Lyginant su prieš tai aptartu prezidentizmo modeliu, meras čia turi mažiau galių.

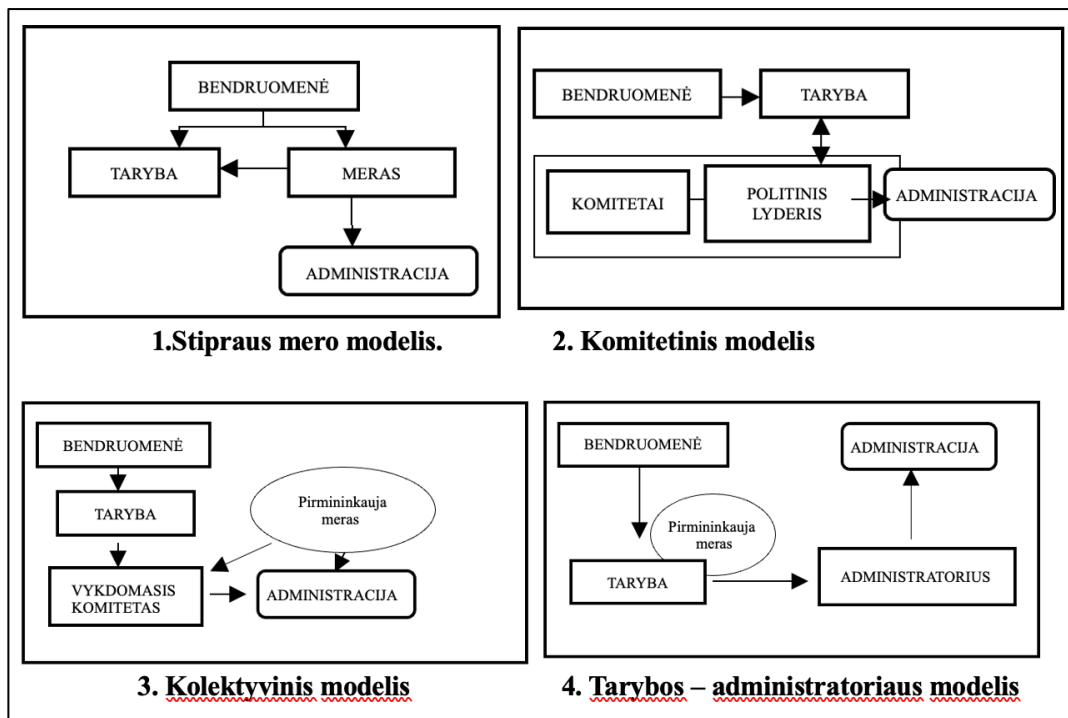
E. Mouritzen ir J.H. Svava (2002, p. 50-56) pateikia vietos valdžios modelių tipologiją, remdamiesi trimis principais: taryba turi kontroliuoti vykdomąją valdžią (atsakingumo principas); politiniam veikėjui (merui) turi būti patikėtas politinis vadovavimas (politinės lyderystės principas); jiems turi padėti profesionalus vadovas – administratorius (profesionalumo principas). Mokslininkai išskiria keturis vietos valdžios modelių tipus (žr pav. 4). Įdomu, kad 2023 metais remiantis šių autorių išskirtais modelių tipais, Ispanijos mokslininkai X. B. Horta ir M. T. Fornes atliko studiją apie Europos vietos valdymo sistemas ir joje suklasifikavo šalis, kuriose šie modeliai yra taikomi. Modeliai ir šalys, kuriose jie taikomi:

1. *Stipraus mero (The strong-mayor form)* – tiesiogiai renkamas meras yra vykdomoji institucija, tarybos pirmininkas ir administracijos vadovas (politinės lyderystės principas). Šalys: Ispanija, Prancūzija, Italija, Portugalija.

2. *Komitetinis (The committee-leader form)* – vykdomosios galios yra padalintos tarp politinio lyderio (nebūtinai mero) ir komitetų. Politinis lyderis atsakingas už tarybos ir administracijos veiklą (atsispindi visi 3 principai). Komitetų nariai renkami savivaldybės tarybos. Šalys: Belgija, Nyderlandai, Liuksemburgas.

3. *Kolektyvis* (The collective form) – sprendimus priima viena kolegiali institucija – savivaldybės taryba, kuriai pirmininkauja neetatini tarybos pirmininkas arba meras (atsakingumo principas). Šalys: Danija, Švedija.

4. *Tarybos-administratoriaus* (The council-manager form) – visos vykdomosios funkcijos priklauso profesionaliam administratoriui, kuris yra samdomas tarybos ir nėra politinė figūra. Jis tiesiogiai atskaitingas savivaldybės tarybai ir gyventojams (profesionalumo/atsakingumo principas). Šalys: Suomija, Airija.

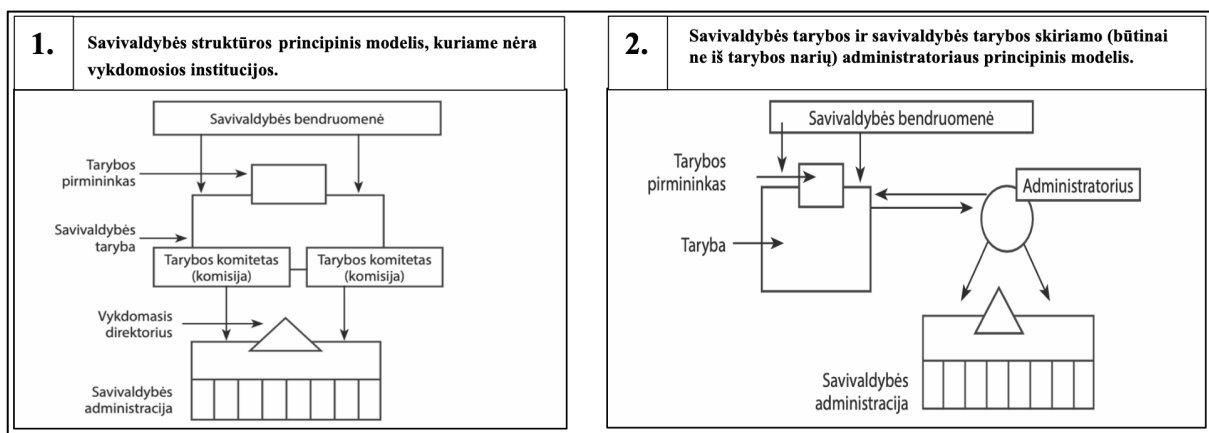
4 pav. Vietos valdžios modelių tipai pagal P. E. Mouritzen, J. H. Svava. Cituota iš (Rimšienė, 2011, p. 23-25).

Trumpai apžvelgus Lietuvos ir užsienio mokslininkų struktūros modelių tipologiją, šiek tiek plačiau bus apžvelgti A. Astrausko (2022, p. 179 – 182) išskirti šeši principiniai struktūros modeliai, kadangi būtent jais bus remiamasi tolesniuose šio mokslo darbo skyriuose. Mokslininkas modelius klasifikavo pagal tai, kaip sudaromos savivaldybių sprendžiamoji ir vykdomoji institucijos, kaip tarp jų paskirstomi įgaliojimai, kiek vaidmenų tenka šių institucijų vadovams ir kokie santykiai sieja šias savivaldybių institucijas.

1. *Modelis kuriame nėra vykdomosios institucijos.* Šiame modelyje nėra vykdomosios institucijos, ji nesteigiama. Jos funkcijas atlieka atstovaujamoji valdžia - savivaldybės taryba ir iš jos narių sudaryti tarybos komitetai/komisijos. Savivaldybės taryba formuoja ir nustato vietos politiką, priima strateginio pobūdžio sprendimus. Tarybos komitetai/komisijos yra atsakingi už tam tikrą sritį (pvz. švietimą) ir dažnai priima taktinio

pobūdžio sprendimus. Visus tarybos ir tarybos komiteto/komisijos priimtus sprendimus įgyvendina savivaldybės administracija, kuri neturi jokių vykdomosios institucijos galių, tik vykdo tarybos nurodymus (žr. 5 pav.).

2. *Savivaldybės tarybos ir savivaldybės tarybos skiriamo (būtinai ne iš tarybos narių) administratoriaus.* Šis modelis remiasi valdžios padalijimo principu, todėl yra dualus. Savivaldybės atstovaujamoji valdžia – savivaldybės taryba, sudaroma iš renkamų politikų. Savivaldybės tarybai vadovauja iš jos narių išrenkamas savivaldybės tarybos pirmininkas, kuris, šaukia tarybos posėdžius ir jiems pirmininkauja, pasirašo priimtus sprendimus, atstovauja ir reprezentuoja savivaldybę. Vienasmenė vykdomoji institucija į pareigas skiriama savivaldybės tarybos sprendimu, įgyvendina savivaldybės tarybos priimtus sprendimus, vadovauja savivaldybės administracijai ir yra atskaitinga savivaldybės tarybai. Savivaldybės taryba dėl nepasitikėjimo ar kitų įstatyme numatytų atvejų gali prieš terminą atleisti iš pareigų vienasmenę vykdomąją instituciją (žr. 5 pav.). Šio modelio atmaina, kai tarybos pirmininkas yra iš tarybos narių renkamas meras, o taryba skiria/samdo profesionalų valdytoją, kuris yra ir vykdomoji valdžia ir administracijos vadovas, atitinka G. Žilinsko ir E. Mouritzen ir J.H. Svava tarybos – valdytojo (administratoriaus) modelį.

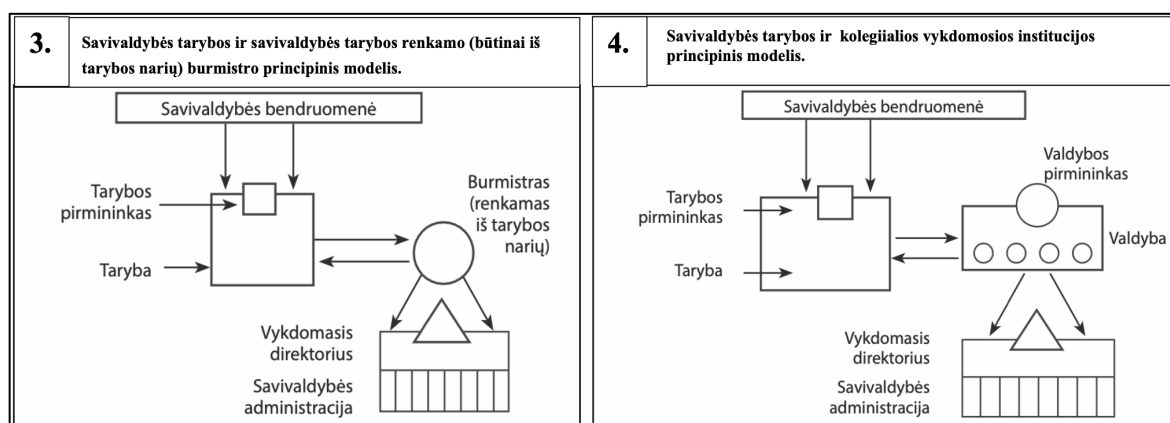

5 pav. Savivaldybės struktūros principiniai modeliai pagal A. Astrauską (Nr. 1 ir 2). Cituota iš (Astrauskas, 2022, p.179-180).

3. *Savivaldybės tarybos ir savivaldybės tarybos renkamo (būtinai iš tarybos narių) burmistro.* Šiame modelyje, priešingai nei prieš tai aptartame, nėra remiamasi valdžios padalijimo principu. Šis modelis yra monistinis. Burmistras išrenkamas tarybos būtinai iš tarybos narių yra ir savivaldybės tarybos pirmininkas, ir vykdomoji institucija, ir savivaldybės administracijos vadovas (žr. 6 pav.). Šis modelis yra analogiškas anksčiau aptartam G. Žilinsko silpno mero modeliui.

4. *Savivaldybės tarybos ir kolegialios vykdomosios institucijos.* Šiame modelyje, savivaldybės vykdomosios institucijos gali būti sudarytos arba būtinai tik iš tarybos narių

arba nebūtinai tik iš tarybos narių. Tai priklauso nuo to ar taikomas ar netaikomas valdžios padalijimo principas. Jeigu principas taikomas (dualus modelis), tai savivaldybės taryba sudaro kolegialią vykdomąją instituciją būtinai ne iš tarybos narių. Tokiu atveju, savivaldybės tarybos vadovas yra tarybos pirmininkas (renkamas iš tarybos narių), o valdybos ir administracijos vadovas yra tas pats asmuo (meras). Jei valdžios padalijimo principas netaikomas (monistinis modelis), tai savivaldybės taryba sudaro kolegialią vykdomąją instituciją, kuri gali būti sudaryta ir tik iš tarybos narių ir nebūtinai tik iš tarybos narių (tarybos narių ir kitų asmenų). Tuomet valdybos ir administracijos vadovas yra valdybos pirmininkas (meras), o tarybos vadovas gali būti arba meras, arba kitas asmuo – tarybos pirmininkas. Skiriamasis šio modelio bruožas yra tai, kad sudaroma ne vienasmenė vykdomoji institucija, o kolegiali. Taip pat, kitaip nei prieš tai aptartuose modeliuose, sprendimus priima ne vienasmenė vykdomoji institucija (burmistras/administratorius), o jos vadovaujama kolegiali valdymo institucija (valdyba) (žr. 6 pav.).

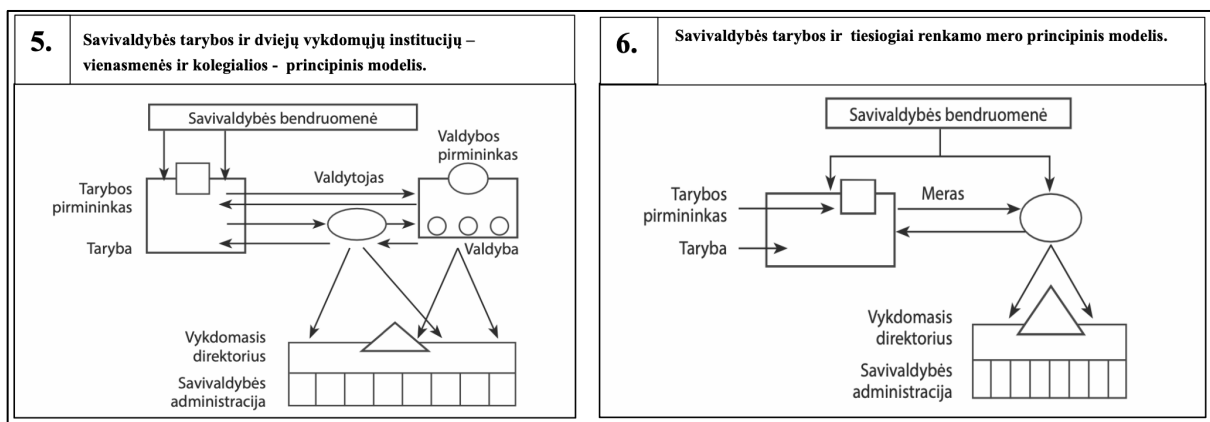

6 pav. Savivaldybės struktūros principiniai modeliai pagal A. Astrauską (Nr. 3 ir 4). Cituota iš (Astrauskas, 2022, p. 180-181).

5. Savivaldybės tarybos ir dviejų vykdomųjų institucijų – vienasmenės ir kolegialios.

Šiame modelyje taip pat kaip ir prieš tai pristatytame, vykdomosios institucijos gali būti sudarytos arba būtinai tik iš tarybos narių arba nebūtinai tik iš tarybos narių, priklausomai nuo to ar taikomas ar netaikomas valdžios padalijimo principas. Tačiau šis modelis skiriasi tuo, kad čia vykdomosios institucijos įgaliojimai yra įstatymais padalijami kolegialiai vykdomajai institucijai (valdybai) ir vienasmenei vykdomajai institucijai (merui/burmistrui/administratoriui), kuri vadovauja valdybai (žr. 7 pav.). Galima šio modelio atmaina, kai vykdomosios institucijos sudarytos būtinai tik iš tarybos narių atveju, meras gali būti vienasmenė vykdomoji institucija, valdybos, administracijos vadovas ir tarybos pirmininkas.

6. *Savivaldybės tarybos ir tiesiogiai renkamo mero.* Tai vienas iš populiariausių Europoje taikomų principinių modelių. Šiame modelyje vykdomoji (meras) ir atstovaujamoji (taryba) institucijos yra renkamos bendruomenės tiesioginiuose rinkimuose. Paprastai šis modelis yra dualus, jam būdingas valdžios vykdymo įgaliojimų padalijimas tarp atstovaujamosios ir vykdomosios savivaldybės institucijų (žr. 7 pav.). Galimos trys šio modelio atmainos: meras yra vienasmenė vykdomosios valdžios institucija, savivaldybės administracijos vadovas ir savivaldybės tarybos pirmininkas (šiuo metu Lietuvoje taikomas variantas – aut. past.); meras užima vienasmenės vykdomosios institucijos ir administracijos vadovo pozicijas; meras užima tik tarybos pirmininko vietą.

7 pav. Savivaldybės struktūros principiniai modeliai pagal A. Astrauską (Nr. 5 ir 6). Cituota iš (Astrauskas, 2022, p. 181-182).

Pasak A. Astrausko (2003, p. 13) auksčiau aptartus modelius galima laikyti klasikiniai savivaldybių instituciniai struktūros principiniai modeliais, o skirtingose šalyse taikomus jų variantus, besiskiriančius tam tikra specifika, kuri atsiranda dėl valdžios vykdymo įgaliojimų dalijimo (nedalijimo), vadovų į tam tikras funkcines vietas skyrimo (arba rinkimo) tvarkos bei funkcijų, atliekinų tam tikrose funkcinėse vietose gretinimo variantų, – išvestiniais savivaldybių institucinės struktūros principiniais modeliais. Išvestiniams galime priskirti anksčiau šiame skyriuje aptartus G. Žilinsko, R. Lazdyno, H. Bäck, E. Mouritzen ir J.H. Svava principinius modelius.

Kaip rodo įvairių šalių sukaupta patirtis, egzistuoja ne vienas, bet ir ne tiek daug vietos savivaldybių struktūrų tipinių modelių. Pasak A. Astrausko (2022, p. 183) egzistavo/egzistuoja iki 10 – 12 savivaldybių struktūrų tipinių modelių, kurių populiariausi pagal vietos savivaldybės atstovaujamosios institucijos ir vykdomosios institucijos sudarymo principus ir sudėtį, vaidmenį ir įgaliojimus, tarpusavio santykius nurodyti 8 paveiksle.

1. Modelis, kuriame vykdomosios institucijos (vykdomųjų institucijų) funkcijas atlieka savivaldybės tarybos (toliau – ST) vidiniai dariniai (komitetai, komisijos) ar ST nariai pareigūnai (į pareigas renkami tarybos nariai):
 - 1.1. Didžiojoje Britanijoje taikytas silpno mero modelis (nėra institucionalizuotos vykdomosios institucijos (vykdomųjų institucijų));
 - 1.2. Komisijų modelis (į pareigas renkamų tarybos narių modelis);
2. ST - tiesiogiai renkamo mero modelis (stipraus mero modelis);
3. ST - burmistro modelis;
 - 3.1. ST - renkamo iš tarybos narių burmistro modelis;
 - 3.2. ST - valstybės valdžios skiriamo burmistro modelis;
4. ST - administratoriaus (direktoriaus, valdytojo) modelis;
5. ST - kolegialios vykdomosios institucijos modelis;
6. ST - dviejų (vienasmenės ir kolegialios) vykdomųjų institucijų modelis.
7. Savivaldybės bendruomenės narių arba jų atstovų sprendžiamojo susirinkimo ir susirinkimo rinktų / skirtų vietos savivaldybės pareigūnų modelis.

8 pav. Populiariausi vietos savivaldybių struktūros modeliai. Cituota iš (Astrauskas, 2022, p. 183).

Apibendrinant: kiekviena šalis pasirenka ir taiko jos atveju tinkamiausią savivaldybės struktūros principinį modelį, kuris labiausiai atitinka jos politines, socialines, kultūrinės ypatybes. Įdiegdama jį kaip privalomą standartą visoms savivaldybėms valstybės valdžia, vadovaudamasi Europos vietos savivaldos chartijos nuostatomis, įstatymu nurodo, kokius elementus visos savivaldybės privalo suformuoti vienodus, o kokius – laisvai, savo nuožiūra. Toje pačioje šalyje taikant vieną ir tą patį modelį, dalis struktūros elementų randama visose savivaldybėse vienodu, o dalis – skiriasi. Nors savivaldybės struktūros modelių yra įvairių, kaip minėta, šiame darbe bus remiamasi A. Astrausko pristatytais klasikiniiais struktūros modeliais, kurių pagrindu, vėlesniuose šio darbo skyriuose bus lyginami ir analizuojami skirtumai tarp tos pačios šalies savivaldybėse taikomų principinių struktūros modelių ir jų elementų.

1.2.2. Lietuvoje taikyti vietos savivaldybių institucinės struktūros modeliai

Laikas nuo laiko kyla visuomenės nepasitenkinimas dėl institucinės valdymo savivaldybėje struktūros. Lietuvoje iki šiol tebevyksta „tinkamiausio“ savivaldybės institucinės struktūros modelio paieška. Nėra nei vieno žinomo savivaldybių institucinės struktūros modelio, kuris turėtų tik privalumus, bet neturėtų trūkumų. Lietuvoje nuo nepriklausomybės paskelbimo savivaldybių valdymo struktūros principinis modelis keitėsi net keturis kartus. Remiantis A. Astrausku (2022, p. 186), išskiriami šie Lietuvos Respublikoje taikomų skirtingų vietos savivaldos modelių laikotarpiai: 1990-1995 m., 1995-2003 m., nuo 2003 m. iki 2023 I ketv. ir nuo 2023 m. II ketv. iki dabar.

1990 - 1995 metais Lietuvoje buvo dviejų – aukštesniosios ir žemesniosios – pakopų savivaldybės. Aukštesniosios pakopos savivaldybėse, kurioms priklausė 55 miestų ir rajonų

savivaldybės, ir žemesniosios pakopos savivaldybėse, kurioms priklausė 526 rajoninių miestų ir apylinkių savivaldybės, buvo taikomi skirtingi savivaldybių institucinės struktūros principiniai modeliai (Astrauskas, 2006, p. 231). Aukštesniosios pakopos savivaldybėse buvo taikomas klasikinis savivaldybės tarybos ir dviejų – vienasmenės (mero) ir kolegialios (valdybos) – vykdomųjų institucijų principinis modelis. Žemesniosios pakopos savivaldybėse buvo taikomas klasikinis savivaldybės tarybos ir tarybos skiriamo (būtinai ne iš tarybos narių) administratoriaus principinis modelis. Šiems modeliams buvo būdingas valdžios padalijimo principo taikymas, įgaliojimų dalijimas tarp tarybos ir vykdomųjų institucijų, prioritetas savivaldybės tarybai prieš savivaldybės vykdomąsias institucijas, besidubliuojančios struktūros bei dviejų vadovų (tarybos pirmininko ir valdytojo – mero) egzistavimas. Dėl šių priežasčių savivaldybėse susiklostė dvi valdystės, tapusi akivaizdžia „kova dėl valdžios“ pasižymėjusia dažna tarybų pirmininku ar merų kaita, dėl menkausio konflikto ar asmeninių simpatijų/antipatijų (Astrauskas, 2022, p. 187-188). Dvi valdystės buvo opi problema, trukdžiusi sklandžią savivaldybės veiklą, todėl siekiant šią problemą išspręsti, 1994 metais liepos 7 d. buvo parengtas ir priimtas naujas vietos savivaldos įstatymas, įgyvendinantis LR Konstitucijos ir Europos vietos savivaldos chartijos nuostatas.

1995-2003 metais buvo taikytas savivaldybės tarybos ir dviejų vykdomųjų institucijų, sudarytų būtinai iš tarybos narių, savivaldybės struktūros modelis. Tačiau verta pažymėti, kad 1995 – 2000 metais (per dviejų savivaldybių tarybų kadencijų laikotarpį) savivaldybių tarybos, galėjo pasirinkti ir taikyti vieną iš dviejų klasikinių savivaldybių institucinės struktūros principinių modelių: *savivaldybės tarybos ir tarybos renkamo (būtinai iš tarybos narių) burmistro modelį* arba *savivaldybės tarybos ir dviejų vykdomųjų institucijų (vienasmenės ir kolegialios), sudarytų būtinai iš tarybos narių, modelį* (Astrauskas, 2006, p. 233).

Šie principiniai savivaldos modeliai skyrėsi nuo ankstesniojo savivaldos modelio. Pirma, juose vykdomosios institucijos buvo sudaromos būtinai tik iš tarybos narių. Antra, merui buvo suteikti didesni įgaliojimai, jis jau buvo ne tik vienasmenė vykdomoji institucija, bet ir valdybos vadovas, savivaldybės tarybos pirmininkas, savivaldybės administratorius ir tarybos narys. Taip jis galėjo daryti didelę įtaką kitoms naujai įsteigtoms pareigybėms (funkcinėms vietoms): savivaldybės administratoriui, seniūnui, savivaldybės kontrolieriui. Šie pakeitimai išsprendė dvi valdystės problemą, tačiau toks galių sukcentravimas vieno asmens ir jam lojalių asmenų rankose, leido daryti didelę įtaką priimamiems sprendimams (Astrauskas, 2006, p. 234).

1997-1999 metais buvo išleista nemažai Vietos savivaldos įstatymo pataisų ir nors 2000 m. priimta nauja Vietos savivaldos įstatymo redakcija ir nepakeitė iki tol buvusio

principinio modelio, joje paskelbta svarbių pokyčių, kurie atspindėjo naujas tendencijas: savivaldybės mero realios valdžios mažėjimą ir savivaldybės administratoriaus realios valdžios bei savivaldybės kontrolės nepriklausomumo nuo vykdomųjų institucijų (pirma mero) didėjimą. Dėl mero galių silpnėjimo ir padidėjusios merų kaitos, kilo judėjimas siekiantis mero statuso ir galių stiprinimo. Tuo metu buvo pradėta garsiai kalbėti apie tiesioginius merų rinkimus.

Konstitucinis Teismas 2002 metų gruodžio 24 dieną pakeitė šią situaciją priimdamas nutarimą, kuriame buvo nurodyta, kad kai kurios Vietos savivaldos įstatymo, priimto 2000 metų spalio 10 dieną, nuostatos, neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos. Skubiai reikėjo rasti tokį modelį, kuris nesusilpnintų mero, tegalinčio užimti tik tarybos pirmininko vietą, galių (Astrauskas, 2006, p. 235).

Taip septynerius metus taikytą savivaldybių institucinės struktūros modelį su dviem vykdomosiomis institucijomis, būtinai sudarytomis iš savivaldybių tarybų narių 2003 m. vasario 25 d. pakeitė dualusis savivaldybės tarybos ir administracijos direktoriaus, skiriamo būtinai ne iš tarybos narių, savivaldybės struktūros principinis modelis, kuris galiojo iki 2023 m. I ketv. Šiame modelyje buvo sustiprintas mero vaidmuo. Jis turėjo galimybę tiesiogiai ir netiesiogiai daryti didelę įtaką administracijos direktoriui. Galiojant šiam principiniam modeliui, savivaldybės tarybos ir vykdomosios institucijos santykiai grindžiami ne valdžios padalijimo principu, bet savivaldybės tarybos viršenybės prieš vykdomąją instituciją ir vykdomosios institucijos atskaitingumo savivaldybės tarybai principais. Tai šiame modelyje užtikrina dvišaldystės nebuvimą. Vietos valdžios teises ir pareigas turi ir jas įgyvendina savivaldybės taryba, o jai pavaldi ir atskaitinga vienasmenė vykdomoji institucija įgyvendina tarybos priimtus sprendimus ir tiesiogiai įstatymus ir jų pagrindu priimtus teisės aktus, jeigu tam nereikia savivaldybės tarybos sprendimų (Astrauskas, 2022, p. 189).

Šis principinis modelis buvo koreguojamas du kartus. Pirmą kartą 2008 m. priėmus vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymą ir nustačius, kad savivaldybės vykdomąja institucija gali būti ne tik savivaldybės administracijos direktorius, bet ir savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas. Antrą kartą šis modelis buvo keičiamas 2014 m. birželio mėnesį. Su šiuo pakeitimu savivaldybės meras tapo savivaldybės tarybos ir visos savivaldybės vadovu, įgavo platesnius įgaliojimus ir siekiant patenkinti visuomenės lūkesčius nuo šiol buvo renkamas tiesioginiuose rinkimuose (Astrauskas, 2022, p. 195).

Nuo 2023 m. balandžio 1 d. įdiegtas ketvirtasis savivaldybės tarybos ir tiesiogiai renkamo savivaldybės mero struktūros principinis modelis. Šį pokytį sąlygojo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 metų balandžio 19 d. nutarimas, kuriuo buvo pripažinta, kad Vietos savivaldos įstatymo nuostatos, susijusios su savivaldybių merų

įgaliojimais, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsniui, įtvirtinančiam konstitucinius vietos savivaldos pagrindus. Siekiant įgyvendinti Konstitucijos pakeitimus, kuriais savivaldos teisę įgyvendina ir savivaldybės taryba, ir meras, priimtas naujos redakcijos Vietos savivaldos įstatymas ir įdiegtas naujas savivaldybės struktūros modelis. Šiame modelyje meras gauna daug daugiau įgaliojimų ir jie nebėra simboliniai, kaip buvo ankstesniame modelyje. Meras turi savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo įgaliojimus, ir yra atsakingas už įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir savivaldybės tarybos sprendimų tiesioginį įgyvendinimą. Taigi šiame modelyje meras tampa vykdomąja institucija, nebėra tarybos narys, bet organizuoja tarybos posėdžius, sudarinėja darbotvarkę, ją pirmininkauja, tačiau negali balsuoti. Meras rengia savivaldybės biudžetą ir yra už jį atsakingas. Jam suteikiama teisė pavesti atlikti dalį funkcijų savivaldybės administracijos direktoriui. Vicemerus, kaip ir administracijos direktorių taip pat skiria meras. Jie yra politinio pasitikėjimo pareigūnai. Kaip ir seime taip ir savivaldoje nuo šiol opozicija gali turėti opozicijos lyderį, tarybos posėdžiuose organizuojama mažumos valanda, kur opozicija gali užduoti klausimus merui, vicemerams. Keitėsi ir savivaldybės kolegijos sudarymas, nuo šiol įtraukiami meras, vicemerai, administracijos direktorius, savivaldybės tarybos komitetų pirmininkai, Etikos komisijos ir Antikorupcijos komisijų pirmininkai, opozicijos lyderis. Taip pat dar viena naujovė - merai nebegalės vadovauti be galo, nustatytas maksimalus kadencijų skaičius – 3 iš eilės. Šias pataisas bus galima įvertinti tik po kelerių metų, nes jos pradėjo veikti tik nuo 2023 metais įvykusių savivaldybės tarybų ir merų rinkimų (Lietuvos Respublikos seimas, 2023; Astrauskas, 2023; LR vidaus reikalų ministerija, 2023).

Apibendrinant: galime matyti, kad Lietuvos vietos savivaldybės yra sukaupusios nemenką patirtį formuojant konkrečios savivaldybės ypatybes geriausiai atitinkančią savivaldybės struktūrą vadovaujantis Vietos savivaldos įstatyme nustatytu principiniu modeliu. Tačiau nuo pat Lietuvos nepriklausomybės iki šių dienų vis dar yra ieškoma veiksmingiausio savivaldybės institucinės struktūros principinio modelio. Pirmųjų taikytų modelių buvo atsisakyta dėl atsiradusios dvišaldystės problemos, vėliau sekančiu modeliu išsprendus šią problemą atsirado kita - galių sukoncentravimas vieno asmens ir jam lojalių asmenų rankose, vėliau sekė visuomenės lūkestis dėl tiesioginių savivaldybių merų rinkimų prie ko ir buvo prieita nuo 2015 metų. Taip pat galima pastebėti, kad įteisintus tiesioginius merų rinkimus pradėta tendencingai stiprinti mero institutą, kuris nuo 2023 m. II ketv. įtvirtinus naujausiąjį tarybos ir tiesiogiai renkamo savivaldybės mero struktūros principinį modelį tapo vienasmene vykdomąja valdžia, savivaldybės tarybos posėdžių organizatoriumi ir visos savivaldybės vadovu, turinčiu veto teisę.

1.2.3. Lietuvoje nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. taikyto ir nuo 2023 m. balandžio 1d. taikomo vietos savivaldybės struktūros modelių apžvalga

Modelio su tiesiogiai renkamu meru buvo siekiama nuo 1998 m., kai pirmą kartą pasiūlymą tiesioginių mero rinkimų įteisinimo pataisoms parengti Vyriausybei pasiūlė Lietuvos savivaldybių asociacija. Ne kartą Lietuva buvo raginama taikyti šį modelį ir Europos vietos ir regionų valdžių kongreso. Didžioji dalis Lietuvos visuomenės taip pat norėjo, kad savivaldybių merai būtų renkami tiesiogiai. Po ilgų bandymų 2014 metų birželio mėnesį Seimas priėmė Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo ir Vietos savivaldos įstatymo straipsnių pakeitimus ir taip 2003 metais įsigaliojusio savivaldybės tarybos – administratoriaus principinis struktūros modelis, nuo 2015 m. balandžio įgavo naują, netradicinį tokiam struktūros modeliui elementą – tiesiogiai renkamą merą. Tačiau dėl išaiškėjusių prieštaravimų Konstitucijos 119 straipsniui ir bandant išvengti grįžimo prie 2003-2015 m. taikyto principinio modelio, po ilgų svarstymų buvo prieita prie naujojo savivaldybės struktūros principinio modelio su tiesiogiai renkamu savivaldybės meru, kuris atitiko šalies Konstituciją.

Nors iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad naujasis savivaldos principinis modelis įsigaliojęs nuo 2023 m. balandžio 1 d. ir buvusio modelio atmaina galiojusi 2015-2023 I ketv. yra tapatūs, tačiau jie skiriasi iš esmės. Šiame skyriuje bus pristatomi pagrindiniai šių principinių modelių institucinės struktūros elementai, jų požymiai ir įgaliojimai, bei išskirti struktūros elementai, kurie yra privalomi taikyti visose savivaldybėse (**privalomi**) ir struktūros elementai, kuriuos sudaryti (įsteigti/nesteigti, nustatyti įgaliojimus ir pan.) leista savivaldybės tarybai ar kitai savivaldybės įgaliotai institucijai (**laisvai sudaromi**).

Pirmiausia bus aptartas principinis modelis galiojęs nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. Jame vietos valdžios teises ir pareigas turėjo ir jas įgyvendino savivaldybės taryba ir savivaldybės meras, o jai pavaldi ir atskaitinga vienasmenė vykdomoji institucija – savivaldybės administracijos direktorius, ir jeigu savivaldybės taryba nustato įgaliojimus, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas, įgyvendina savivaldybės tarybos priimtus sprendimus. Savivaldybės tarybos ir vykdomosios institucijos santykiai grindžiami savivaldybės tarybos viršenybės prieš vykdomąją instituciją ir vykdomosios institucijos atskaitingumo savivaldybės tarybai principais. (LR vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas, 2008, Nr. X-1722). Toliau pateikiama aptarto modelio pagrindinių institucinės struktūros elementų apžvalga, kuri rengta remiantis *LR vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymu 2008 m. rugsėjo 15 d. Nr. X-1722*.

1. Savivaldybės taryba, jos vaidmuo savivaldybėje ir kompetencijos. Tai tiesioginių rinkimų metu atrinktų savivaldybės bendruomenės narių grupė, kurios paskirtis yra atstovauti tai vietai bendruomenei ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka vietos savivaldybės teritorijoje vykdyti vietos valdžią (Astrauskas, 2022, p. 213). Taigi, savivaldybės taryba vykdo vietos valdžios teises ir pareigas ir yra savivaldybės atstovaujamoji institucija. Savivaldybės tarybos kompetencija skirstoma į išimtinę (įgyvendina tik pati) ir paprastąją (paprastosios kompetencijos įgaliojimus savivaldybės taryba galėjo pavesti vykdyti savivaldybės administracijos direktoriui). Nuo 2015 m. renkama nuo 15 iki 51 savivaldybės tarybos narių (priklausomai nuo savivaldybės dydžio), nariai renkami 4 metams pagal proporcinę rinkimų sistemą. Rinkti ir būti renkami savivaldybių tarybos nariais galėjo būti nuolatiniai tos savivaldybės gyventojai sulaukę 18 metų. Iš savivaldybės tarybos narių sudaromi tarybos komitetai ir komisijos, politiniams tikslams siekti tarybos nariai sudaro frakcijas, į frakcijas neįeinantys nariai - grupės bei mišrios grupės. Savivaldybės taryba yra **privalomas** savivaldybės struktūros elementas.

2. Meras, jo vaidmuo savivaldybėje ir įgaliojimai. Nuo 2015 m. meras buvo renkamas tiesiogiai 4 metų kadencijai, jam buvo suteikti savivaldybės tarybos nario, savivaldybės vadovo ir savivaldybės tarybos pirmininko įgaliojimai. Jis buvo valstybės politikas atskaitingas savivaldybės tarybai ir bendruomenei už savo ir savivaldybės veiklą. Renkamas galėjo būti tos savivaldybės nuolatinis gyventojas, sulaukęs 18 metų ir būtinai Lietuvos Respublikos pilietis. Merą pradėjus rinkti tiesiogiai, nemažai prieš tai buvusių tarybos įgaliojimų buvo perduota savivaldybės merui: jis galėjo nustatyti savo pavaduotojų veiklos sritis, teikti komitetams (išskyrus Kontrolės komitetą) komitetų pirmininkų ir pavaduotojų kandidatūras, organizuoti jų darbą, kontroliuoti viešąsias ir biudžetines įstaigas, keisti pagrindinės žemės naudojimo paskirtį ir t.t. Praplėsti įgaliojimai leido merui labiau įsitraukti į bendruomenės veiklą ir su ja bendradarbiauti. Savivaldybės meras yra **privalomas** savivaldybės struktūros elementas.

3. Savivaldybės mero pavaduotojas (pavaduotojai), jo statusas. Savivaldybės mero siūlymu savivaldybės taryba savo įgaliojimų laikui skyrė į pareigas savivaldybės mero pavaduotoją (pavaduotojus), kurių didelėje savivaldybėje galėjo būti iki trijų, vidutinėje iki dviejų, o mažoje savivaldybėje – vienas. Mero pavaduotojas vykdė mero jam pavestas funkcijas, prireikus pavadavo merą. Merui ir mero pavaduotojui buvo keliami tie patys reikalavimai ir ribojimai eiti šias pareigas. Savivaldybės mero pavaduotojas savo pareigas galėjo atlikti ir visuomeniniais pagrindais, ir gaudamas atlygį tik už išdirbtą laiką. Jis atliko savivaldybės mero jam priskirtas funkcijas ir užduotis bei nustatytais atvejais pavadavo

savivaldybės merą. Savivaldybės mero pavaduotojas (pavaduotojai) buvo **laisvai sudaromas** savivaldybės struktūros elementas.

4. Savivaldybės tarybos komitetai. Kontrolės komitetas. Savivaldybės tarybos sprendimams preliminariai nagrinėti, išvadoms bei pasiūlymams teikti ir priimtų sprendimų vykdymo kontrolei atlikti, savivaldybės taryba galėjo/turėjo sudaryti savivaldybės tarybos komitetus. Komitetai turėjo būti sudaryti iš nemažiau kaip 3 asmenų, būtinai savivaldybės tarybos narių (išskyrus savivaldybės merą). Savivaldybės tarybos narys privalėjo būti bent vieno komiteto nariu (išskyrus Kontrolės komitetą). Kiekvienoje savivaldybėje buvo privaloma sudaryti Kontrolės komitetą, kurio pirmininko pareigos buvo patikimos opozicijos atstovams. Komitetų pirmininkams buvo keliami nepriekaištingos reputacijos reikalavimai. Savivaldybės tarybos komitetai yra **laisvai sudaromi** struktūros elementai, o Kontrolės komitetas yra **privalomas** struktūros elementas.

5. Savivaldybės tarybos komisijos. Administracinė, Etikos ir Antikorupcijos komisijos. Savivaldybės tarybos komisijos – nuolatinės (konkrečiai problemai spręsti) ir laikinosios (problemoms, kylančioms tam tikroje srityje, spręsti) – sudaromos savivaldybės tarybos sprendimu arba įstatymų nustatytais atvejais. Jų nariais galėjo būti ne tik savivaldybės tarybos nariai. Vadovaujantis įstatymais savivaldybės tarybos įgaliojimų laikui buvo sudaromos Administracinė, Etikos ir Antikorupcijos komisijos. Komisijų, kaip ir komitetų pirmininkams buvo keliami nepriekaištingos reputacijos reikalavimai, o Etikos ir Antikorupcijos komisijų pirmininkų pareigos patikimos opozicijos atstovams. Kiekvienoje savivaldybėje gali varijuoti sudaromų komisijų skaičius ir pobūdis. Administracinė, Etikos ir Antikorupcijos komisijos yra **privalomi** sudaryti struktūros elementai, o visos kitos savivaldybės tarybos komisijos - **laisvai sudaromi**.

6. Savivaldybės tarybos kolegija. Tai savivaldybės tarybos patariamasis organas. Lietuvos savivaldybės taryba savo įgaliojimų laikui iš tarybos narių galėjo pasirinkti sudaryti savivaldybės kolegiją. Kolegijos narių skaičius, darbo tvarka, posėdžių organizavimo tvarka nustatyta reglamente. Savivaldybės tarybos kolegija yra **laisvai sudaromas** savivaldybės struktūros elementas.

7. Savivaldybės administracija, jos vaidmuo savivaldybėje. Tai savivaldybės biurokratinis arba biurokratinis ūkinis aparatas, skirtas savivaldybės tarybai, jos dariniams, savivaldybės merui ir kontrolės institucijoms aptarnauti, jų priimtiems sprendimams vykdyti, naujų sprendimų projektams rengti, viešosioms paslaugoms administruoti ir/ar teikti (Astrauskas, 2022, p. 304). Lietuvoje administracija turi biudžetinės įstaigos teisinę formą ir viešojo juridinio asmens statusą ir yra sudaroma viešojo administravimo funkcijoms vykdyti, su išimtimi – seniūnijomis, kurioms leista teikti viešąsias paslaugas (esant nustatytioms

sąlygoms). 2015 m. - 2023 1 ketv. savivaldybės administracijai vadovavo savivaldybės administracijos direktorius. Jis administravo savivaldybės administracijai skirtus asignavimus. Savivaldybės administracijos struktūrą, didžiausią leistiną valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų skaičių tvirtina ir keičia savivaldybės taryba, o pareigybes tvirtina savivaldybės administracijos direktorius. Privalomų sudaryti struktūrinių padalinių nėra. Savivaldybės administracija yra dekoncentruota, nes yra sudaromos seniūnijos kaip savivaldybės administracijos filialai. Savivaldybės administracijos struktūra linijinė-funkcinė, aukšta didelėse ir vidutinio dydžio savivaldybėse, žema – mažose savivaldybėse. Sprendimų priėmimo aspektu – decentralizuota, nes dalis sprendimų teisių perduodama administracijos direktoriaus pavaduotojams bei struktūrinių padalinių vadovams ir seniūnams. Savivaldybės administracija yra **privalomas** savivaldybės struktūros elementas.

8. Administracijos direktorius, jo statusas savivaldybėje. Šiame modelyje administracijos direktorius - savivaldybės vienasmenė vykdomoji institucija ir savivaldybės administracijos vadovas. Pagal teisinį statusą buvo politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojas skiriamas savivaldybės tarybos sprendimu, jos kadencijos laikotarpiui (4 metams) mero teikimu. Savivaldybės administracijos direktoriaus kandidatūrą rinkosi savivaldybės meras. Savivaldybės mero siūlymu, savivaldybės administracijos direktoriui, savivaldybės taryba nustatydavo pareiginę algą, skyrė nuobaudas ir atleido iš pareigų. Taigi tai rodo, kad, už nevykusių sprendimų pasekmes, įtaką vykdomajai institucijai galėjo daryti ne tik savivaldybės taryba, bet ir savivaldybės meras. Savivaldybės administracijos direktorius yra **privalomas** savivaldybės struktūros elementas.

9. Administracijos direktoriaus pavaduotojas. Politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojas, skiriamas savivaldybės tarybos sprendimu, jos kadencijos laikotarpiui, savivaldybės administracijos direktoriaus siūlymu, mero teikimu. Taip pat, kaip ir administracijos direktoriui, taip ir administracijos direktoriaus pavaduotojui savivaldybės taryba nustatydavo pareiginę algą, skyrė nuobaudas ir atleido iš pareigų. Galimas savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojų skaičius svyravo nuo 1 iki 3 ir buvo nustatomas atsižvelgiant į savivaldybės tarybos narių skaičių. Nuo 2011 m. savivaldybių tarybos savo sprendimu vykdomosios institucijos įgaliojimus galėjo suteikti ir savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojams, ko pasekoje, veiklą Lietuvos savivaldybėse galėjo vykdyti ne viena, o net kelios vienasmenės vykdomosios institucijos. Administracijos direktoriaus pavaduotojas yra **laisvai sudaromas** savivaldybės struktūros elementas.

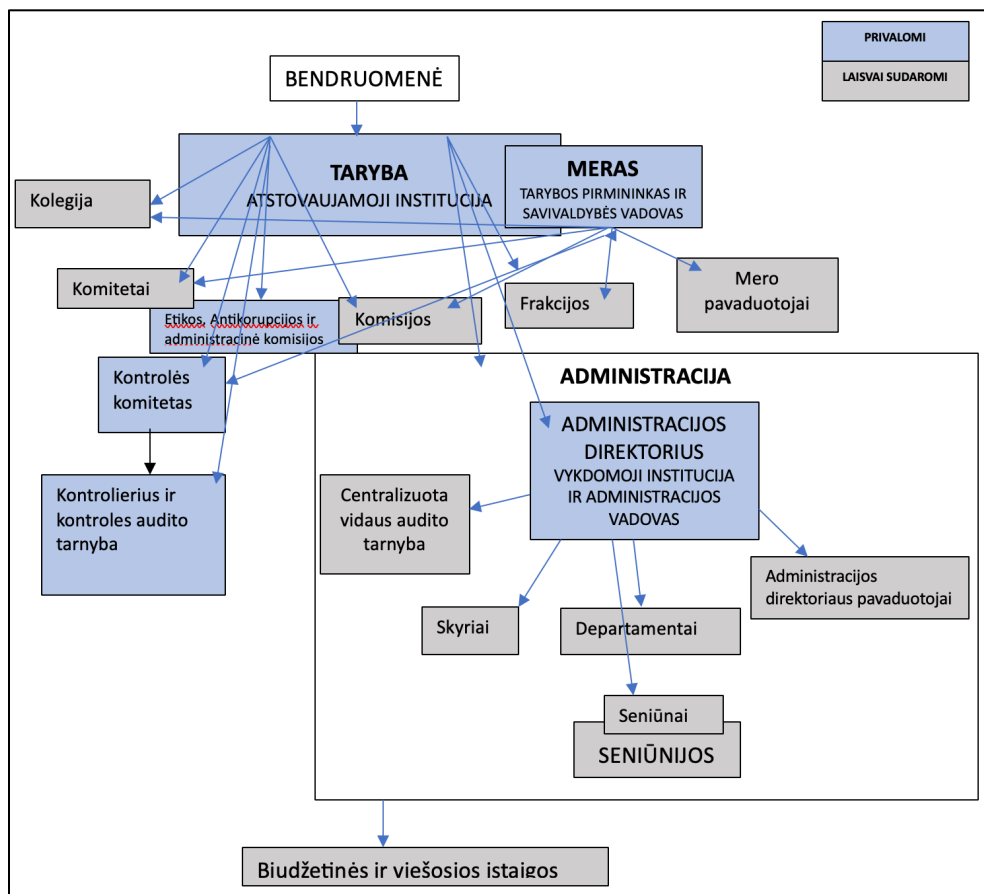
10. Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba. Ši institucija stebi ar savivaldybei priklausantis turtas naudojamas teisėtai ekonomiškai ir efektyviai. Šiai tarnybai vadovauja savivaldybės kontrolierius, kurį į pareigas skyrė savivaldybės taryba. Įstatymu buvo

nustatytos šios tarnybos ir jos vadovo nepriklausomumo garantijos. Savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos bendradarbiauja su Valstybės kontrole, kuri vykdo metodinį konsultacinį darbą ir gali atlikti išorinę priežiūrą. Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba yra **privalomas** savivaldybės struktūros elementas.

11. Seniūnijos. Savivaldybėje steigiamos seniūnijos (savivaldybės administracijos filialai), kurioms vadovauja valstybės tarnautojo statusą turintys seniūnai. Seniūnijos ir seniūno vykdomų funkcijų sąrašą nustatė Vietos savivaldos įstatymas ir savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu tvirtinami seniūnijos nuostatai. Savivaldybės taryba galėjo seniūnijoms nustatyti ir papildomų funkcijų. Seniūnijų skaičių, pavadinimą, aptarnaujamos teritorijos ribas ir seniūnijai perduodamas atlikti juridinio asmens (savivaldybės administracijos) funkcijas sprendimu nustatė savivaldybės taryba. Seniūnija galėjo vykdyti viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijas. Nuo 2017 m. buvo sudarytos teisinės prielaidos seniūnijas steigti kaip biudžetines įstaigas. Taigi, seniūnijos gali būti šių formų: savivaldybės administracijos filialai ir/arba biudžetinės įstaigos. Seniūnija – biudžetinė įstaiga – gali būti steigiama, jeigu ji teikia aptarnaujamos teritorijos gyventojams viešąsias paslaugas. Seniūnijos yra **laisvai sudaromi** savivaldybės struktūros elementai.

12. Savivaldybės biudžetinės ir viešosios įstaigos. Viešąsias paslaugas teikė savivaldybės tarybos įsteigti viešųjų paslaugų tiekėjai – savivaldybės biudžetinės ir viešosios įstaigos. Taip pat viešosios paslaugos galėjo būti teikiamos kitų asmenų, atrinktų konkurso būdu ar bendradarbiausiant su kitomis savivaldybėmis. Dalis viešųjų paslaugų galėjo būti perduota teikti nevyriausybiniam sektoriui. Savivaldybės biudžetinės ir viešosios įstaigos - **laisvai sudaromi** savivaldybės struktūros elementai.

Išsiaiškinus principinio struktūros modelio, kuris galiojo nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. pagrindinius institucinės struktūros elementus ir jų požymius, galima išskirti kurie struktūros elementai galiojant šiam principiniam modeliui yra privalomi kiekvienoje savivaldybėje, o kurių sudarymas, kuriant konkrečios savivaldybės struktūrą paliekamas pačių savivaldybių nuožiūrai (laisvai formuojami) (žr. 9 pav.).

9 pav. Privalomų ir laisvai sudaromų elementų schema Lietuvos vietos savivaldybės struktūroje nuo 2015 iki 2023 m. I ketv. Sudaryta darbo autorės pagal LR Vietos savivaldos įstatymus (Nr. X-1722;XII-967).

Nuo 2023 balandžio 1 d. įdiegtas savivaldybės tarybos ir tiesiogiai renkamo savivaldybės mero struktūros principinis modelis. Šis naujasis savivaldos modelis įvestas siekiant įgyvendinti Konstitucijos pakeitimus, kuriais savivaldybės meras toliau bus renkamas tiesioginiuose rinkimuose, o savivaldos teisę įgyvendins ir savivaldybės taryba, ir meras. Naujame modelyje šių dviejų institucijų funkcijos, pareigos, teisės yra labiau atskirtos ir išgrynintos, suteikta daugiau teisių savivaldybės tarybos mažumai, sustiprintas mero institutas. Savivaldybės atstovaujamoji institucija, kaip ir anksčiau buvusiuose modeliuose, išlieka savivaldybės taryba, o vienasmene savivaldybės vykdomąja institucija tampa savivaldybės meras, kuriam suteiktos atitinkamos teisės, pareigos bei numatytos atsakomybės. Toliau bus apžvelgiami šio principinio modelio pagrindiniai institucinės struktūros elementai, jų požymiai, įgaliojimai bei įvykę pokyčiai. Taip pat bus išskiriami **privalomi** ir **laisvai sudaromi** savivaldybės struktūros elementai. Ši apžvalga rengta remiantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo *Nr. I-533 pakeitimo įstatymu 2022 m. birželio 30 d. Nr. XIV-1268*.

1. **Savivaldybės taryba.** Nuo 2023 m. II ketv. savivaldybės taryba nebėra vienintelė institucija per kurią įgyvendinama Konstitucijos laiduota savivaldos teisė, dabar tai ir

tiesiogiai renkamas savivaldybės meras. Nuo šiol taryba paprastosios kompetencijos įgaliojimus gali perduoti savivaldybės merui. Savivaldybės taryba yra **privalomas** savivaldybės struktūros elementas.

2. **Meras, jo vaidmuo savivaldybėje ir įgaliojimai.** 2015-2023 m. I ketv. galiojusiam modelyje meras buvo savivaldybės tarybos narys, savivaldybės tarybos pirmininkas, savivaldybės vadovas ir savivaldybės atstovaujamoji institucija. Jis turėjo balso teisę tarybos sprendžiamais klausimais. Nuo 2023 m. II ketv. mero ir tarybos galios yra atskiriamos, meras taryboje nebeturi balso teisės, jis nebėra tarybos narys, taryba lieka atstovaujamoji institucija, o meras tampa vykdomąja valdžia, t.y. turintis vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, ir savivaldybės vadovu. Dėl to jam suteikiama ir daugiau įgaliojimų. Nors meras ir nebėra tarybos narys, jis planuoja jos veiklą nustato ir sudaro savivaldybės tarybos posėdžių darbotvarkes, teikia tarybos sprendimų projektus, šaukia posėdžius ir jiems pirmininkauja. Tačiau balso teisės tarybos sprendžiamais klausimais nebeturi. Meras turi veto teisę, gali gražinti tarybos priimtus sprendimus (taryba dėl jų turės balsuoti dar sykį, o atmetus mero veto jis galės kreiptis į vyriausybę). Šiame modelyje meras pats rengia savivaldybės biudžetą ir jį kontroliuoja, sprendžia kokiems projektams bus skirti miesto ar rajono pinigai. Jis skiria į pareigas administracijos vadovą, kuriam gali pavesti atlikti ir dalį savo funkcijų. Taip pat meras pats pasirenka ir vicemerus, tiesa jiems turi pritarti savivaldybės taryba. O jai nepritarus mero siūlomoms kandidatūroms, meras vis tiek turės teisę savo sprendimu juos paskirti. Visi mero paskirti pareigūnai yra politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojai. Taip pat nustatytas maksimalus mero kadencijų skaičius, meras negalės būti renkamas daugiau nei trims kadencijoms iš eilės. Meras yra **privalomas** savivaldybės struktūros elementas.

3. **Vicemerai, jo statusas ir įgaliojimai.** Naujame modelyje nuo 2023 m. II ketv. pasikeitė mero pavadootojo pareigybės pavadinimas, jis pervadintas vicemeru. Pasikeitė ir jo teisinis statusas – jis nebe valstybės politikas, o politinio (asmeninio) pasitikėjimo tarnautojas. Naujame modelyje vicemerą į pareigas gali skirti meras, gavęs savivaldybės tarybos pritarimą, o įstatyme nustatytais atvejais ir be savivaldybės tarybos pritarimo. Pakeistas ir vicemerų skaičius, nuo šiol jų galės būti nuo 2 iki 4, atsižvelgiant į savivaldybės tarybos narių skaičių. Merui paskyrus vicemerai gali pavaduoti merą, bet kitaip nei ankstesniame modelyje, jis galės vykdyti ne visus, o tik dalį merui įstatymu nustatytų įgaliojimų. Merui laikinai negalint eiti savo pareigų (pvz., dėl atostogų, laikinojo nedarbingumo), jį pavaduos vicemerai, tačiau mero įgaliojimams nutrūkus ar naujam merui neprisiekus, laikinai jo pareigas eis savivaldybės tarybos sprendimu paskirtas tarybos narys. Kaip ir ankstesniame modelyje mero pavadootojas, taip ir šiame vicemerai, vykdo mero jam

pavestas funkcijas. Vicemero statuso pasikeitimas tapus politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoju įtakojo jam keliamų reikalavimų ir socialinių garantijų atskirtį nuo savivaldybės merui keliamų reikalavimų ir galiojančių socialinių garantijų. Vicemeras (-ai) yra **laisvai sudaromas (-i)** savivaldybės struktūros elementas (-ai).

4. **Savivaldybės tarybos komitetai. Kontrolės komitetas.** Jokių didelių pokyčių komitetų sudarymo tvarkoje ar jų veikloje neįvyko. Taryba ir toliau gali/turi sudaryti savivaldybės tarybos komitetus, sudarytus iš nemažiau kaip 3 asmenų, būtinai savivaldybės tarybos narių (išskyrus savivaldybės merą). Kiekvienoje savivaldybėje yra privaloma sudaryti Kontrolės komitetą, kurio pirmininko pareigos patikimos opozicijos atstovams. Nauja tik tai, kad buvo patikslintos normos dėl komitetų ir komisijų darbo, numatant, kad jų posėdžiai, išskyrus uždarus posėdžius, bus tiesiogiai transliuojami. Savivaldybės tarybos komitetai yra **laisvai sudaromi** (neprivalomi) struktūros elementai, o Kontrolės komitetas yra **privalomas** struktūros elementas.

5. **Savivaldybės tarybos komisijos. Etikos ir Antikorupcijos komisijos.** Prieš tai galiojusiam modelyje nuolatinės (tos kadencijos laikotarpiui) ir laikinosios (atskiriems klausimams nagrinėti) savivaldybės tarybos komisijos galėjo būti sudaromos įstatymų nustatytais atvejais arba savivaldybės tarybos sprendimu. Naujajame modelyje šios komisijos gali būti sudaromos įstatymų nustatytais atvejais, tarybos sprendimu arba nuo šiol ir mero siūlymu. Kitaip negu prieš tai buvusiam modelyje savivaldybės tarybos sudaromų komisijų nariais gali būti ir savivaldybės darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis. Savivaldybės taryba savo įgaliojimų laikui sudaro Etikos ir Antikorupcijos komisijas. Šios komisijos sudaromos laikantis proporcinio savivaldybės tarybos daugumos ir mažumos atstovavimo principo. Etikos ir Antikorupcijos komisijų pirmininkus iš šių komisijų narių deleguoja savivaldybės tarybos opozicija raštu. Savivaldybės tarybos komisijos yra **laisvai sudaromi** struktūros elementai, o Etikos ir Antikorupcijos komisijos – **privalomi**.

6. **Savivaldybės kolegija.** Naujajame modelyje įstatymas įpareigoja savivaldybėse sudaryti kolegijas. Savivaldybės tarybos kolegija pakeista į savivaldybės kolegiją, patikslintas jos sudarymas ir papildomų klausimų, kuriuos ji nagrinėja, sąrašas. Priimtais pakeitimais išplėstas asmenų, kurie įeina į savivaldybės kolegiją, sąrašas. Į jį nuo šiol įtraukiami: meras, vicemeras, administracijos direktorius, savivaldybės tarybos komitetų pirmininkai, Etikos komisijos ir Antikorupcijos komisijų pirmininkai, opozicijos lyderis. Kolegijos posėdžiams pirmininkauja meras. Kolegija yra **privalomas** struktūros elementas.

7. **Tarybos narių frakcijos, grupės ir mišri grupė.** Vietos savivaldos įstatyme nuo 2023 m. II ketv. patikslinamas tarybos narių frakcijos ir grupės sudarymas, papildomai įteisinama mišri grupė, kurią sudaro tarybos nariai nesusivieniję į frakciją ar grupę. Nuo šiol

frakciją gali sudaryti 2 - 4 nariai (praeitame modelyje ne mažiau kaip 3), priklausomai nuo savivaldybės dydžio. Grupę gali sudaryti nemažiau, kaip 2 susivieniję savivaldybės tarybos nariai, nepriklausantys frakcijai. Tiek frakcija, tiek grupė suformuojamos tuo atveju, jeigu surenkamas atitinkamas narių skaičius, ir savivaldybės tarybos posėdyje, viešu pareiškimu, įteiktu posėdžio pirmininkui, deklaruojama, kad veiklą savivaldybėje nariai tęsia susivieniję į frakciją ar grupę. Tarybos narių frakcijos, grupės ir mišri grupė yra **laisvai sudaromi** savivaldybės struktūros elementai.

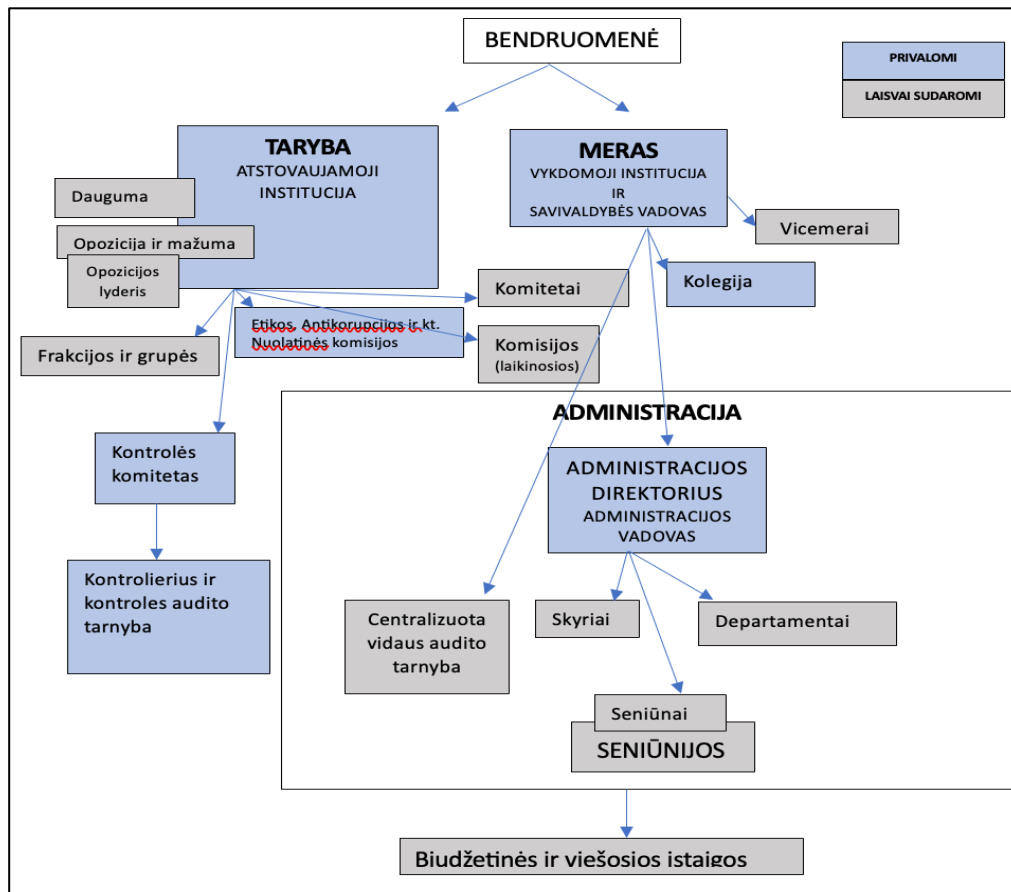
8. **Savivaldybės tarybos dauguma, mažuma ir opozicija.** Įstatyme įtvirtinama savivaldybės tarybos dauguma, mažuma ir opozicija. Mažuma susiformuoja iškart, kai atsiranda dauguma. O opozicija susiformuoja iš mažumai priklausančių, opozicinėmis pasiskelbusių frakcijų, grupių ar į nei vieną iš šių darinių nesusivienijusių savivaldybės tarybos narių, pateikusių savo veiklos kryptis. Taip pat praplėstos opozicijos galios, oficialiai įteisintas opozicijos lyderis ir jo vaidmuo. Tarybos posėdžiuose bus organizuojama mažumos valanda, kur opozicija galės gauti atsakymus į jai rūpimus klausimus iš mero, vicemerų, direktoriaus, savivaldybės pareigūnų. Opozicija turės galimybę du kartus per metus formuoti savo darbotvarkę. Savivaldybės tarybos dauguma, mažuma ir opozicija – **laisvai sudaromi** savivaldybės struktūros elementai.

9. **Tarybos opozicijos lyderio pareigybė, jo įgaliojimai.** Nuo nuo 2023 m. II ketv. Lietuvos savivaldybėse atsirado nauja pareigybė - savivaldybės tarybos opozicijos lyderis. Tai „nemažiau nei pusės savivaldybės tarybos narių, priklausančių savivaldybės tarybos opozicijai, savivaldybės tarybos posėdyje viešu pareiškimu, įteiktu posėdžio pirmininkui, deklaruotas savivaldybės tarybos opozicijai atstovaujantis tarybos narys. Jis atlieka šiame įstatyme ir savivaldybės tarybos reglamente jam pavestas funkcijas, turi šiame įstatyme ir reglamente nustatytas teises.“ (LR vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 pakeitimo įstatymas, 2022, Nr. XIV-1268, 3 str, 18 p.). Jis turės pirmumo teisę užduoti klausimų ir pasisakyti tarybos posėdyje svarstomais klausimais, savivaldybės tarybos posėdžio metu tvirtinant posėdžio darbotvarkę teikti siūlymus parengtam savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkės projektui, galės teikti savivaldybės tarybos posėdyje svarstytinus klausimus kartu su sprendimų projektais, ne rečiau kaip kartą per pusę metų vieno iš savivaldybės tarybos posėdžių pabaigoje organizuojamos savivaldybės tarybos mažumos valandos metu turės teisę pirmasis užduoti iki dviejų klausimų merui, vicemerui (vicemerams), administracijos direktoriui, komitetų pirmininkams, komisijų pirmininkams ir gauti į juos atsakymus, bus įtrauktas į savivaldybės tarybos sudaromos savivaldybės kolegijos sudėtį (Astrauskas, 2023). Tarybos opozicijos lyderis yra **laisvai sudaromas** savivaldybės struktūros elementas.

10. **Savivaldybės administracijos direktorius, jo vaidmuo savivaldybėje ir įgaliojimai.** Kaip jau minėta 2015-2023 m. I ketv. savivaldybės administracijos direktorius buvo ne tik savivaldybės vienasmenė vykdomoji institucija, bet ir savivaldybės administracijos, kaip biudžetinės viešojo administravimo funkcijas vykdančios įstaigos, vadovas. Naujame modelyje administracijos direktorius lieka tik savivaldybės administracijos vadovu. Skiriamas į pareigas ir atleidžiamas jis bus vienasmeniškai mero, kuris taip pat galės administracijos direktoriui perleisti atlikti ir dalį savo funkcijų. Savivaldybės administracijos direktorius tiesiogiai ir asmeniškai merui atsako už įstatymų, įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, Vyriausybės, savivaldybės tarybos, mero sprendimų įgyvendinimą savivaldybės teritorijoje jo kompetencijai priskirtais klausimais. Savivaldybės administracijos direktorius pavaduotojo neturės – jam negalint eiti pareigų ar jo nesant, jį pavaduos/jo pareigas laikinai eis mero paskirtas savivaldybės administracijos darbuotojas (valstybės tarnautojas). Savivaldybės administracijos direktorius – **privalomas** savivaldybės struktūros elementas.

11. **Savivaldybės vidaus audito tarnyba.** Nuo 2023 m. II ketv. savivaldybės vidaus audito tarnyba tapo atskaitinga merui, o buvusiam modelyje buvo atskaitinga administracijos direktoriui. Nuo šiol meras užtikrina audito tarnybos veiklos ir organizacinį nepriklausomumą, tarnyba dirbs pagal su meru suderintą metinį vidaus audito tarnybos veiklos planą. Meras galės pavesti vidaus audito tarnybai atlikti metiniame vidaus audito tarnybos veiklos plane nenumatytą vidaus auditą.

Kiti pagrindiniai struktūros elementai, tokie kaip administracija, seniūnijos ir savivaldybės biudžetinės ir viešosios įstaigos čia nebuvo paminėti, nes jų sudaryme niekas iš esmės nepasikeitė ir jie jau buvo aprašyti aptariant modelio galiojusio iki 2023 I ketv. pagrindinius struktūros elementus. Išsiaiškinus principinio struktūros modelio, kuris įsigaliojo nuo 2023 balandžio 1 d. pagrindinius institucinės struktūros elementus ir jų požymius, buvo išskirta, kurie struktūros elementai galiojant šiam principiniam modeliui yra privalomi kiekvienoje savivaldybėje, o kurių sudarymas, kuriant konkrečios savivaldybės struktūrą paliekamas pačių savivaldybių nuožiūrai (žr. 10 pav.).

10 pav. Privalomų ir laisvai sudaromų elementų schema Lietuvos vietos savivaldybės struktūroje nuo 2023 m. II ketv. Sudaryta darbo autorės pagal LR Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymą (2022, Nr. XIV-1268).

Įsigilinus ir išanalizavus kiekvieno modelio pagrindinius struktūros elementus, jų bruožus ir vietą struktūroje galime matyti, kad iš pirmo žvilgsnio atrodo tapachiai, šie modeliai iš tiesų skiriasi. Nors viename ir kitame modelyje struktūrų elementai kartojasi, tačiau esti nemažai pokyčių, kurie atsirado įsigaliojus naujam principiniam modeliui ir įteisinus LR vietos savivaldos įstatymo ir kitų įstatymų, bei Konstitucijos pakeitimus. Kaip, pavyzdžiui: pasikeitę mero įgaliojimai bei statusas (tapo vykdomąją valdžia, nebėra tarybos narys, neturi balso teisės, savivaldybės tarybai priimant sprendimus, suteikta veto teisė); mero pavaduotojo pareigybės pervadinimas vicemeru, bei pasikeitę jo įgaliojimai; administracijos direktorius neteko vienasmenės vykdomosios institucijos statuso ir liko tik administracijos vadovu; administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigybės panaikinimas; savivaldybės tarybos kolegija, tapo savivaldybės kolegija su pasikeitusia narių sudėtimi, papildytu svarstomų klausimų sąrašu ir tapo privalomu struktūros elementu; įsteigta opozicijos lyderio pareigybė. Išsiaiškinus principinių modelių privalomus ir laisvai sudaromus elementus, šiame mokslo darbe bus lyginamos Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinės struktūros, remiantis jų laisvai formuojamais elementais, galiojant tam pačiam principiniam struktūros modeliui (nuo 2015 iki 2023 balandžio 1 d. ir po 2023 balandžio 1 d.).

2. TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodai

Ruošiantis tyrimui atlikta mokslinių šaltinių bei teisės aktų lyginamoji ir sisteminė analizė, kuria buvo siekiama apžvelgti, išanalizuoti, palyginti ir susisteminti vietos savivaldos ir savivaldybės sampratą, savivaldybės institucinės struktūros sampratą, principinius vietos savivaldybės struktūros modelius bei jų institucinės struktūros elementus. Tai buvo naudinga gilinantis į tema bei identifikuojant aktualiausias šiam moksliniam darbui sąvokas. Vėliau į pagalbą buvo pasitelktas dokumentų turinio analizės metodas. Jo pagalba, siekiant išanalizuoti Lietuvoje taikytus (taikomus) vietos savivaldybių institucinius struktūros modelius bei jų elementus, buvo nagrinėjami Lietuvoje taikyti (taikomi) vietos savivaldą reglamentuojantys įstatymai. Ypatingas dėmesys skirtas nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. ir nuo 2023 m. balandžio 1 d. taikytiems (taikomiems) vietos savivaldybės struktūros modeliams, jų institucijų apžvalgai bei privalomų ir laisvai formuojamų institucinės struktūros elementų identifikavimui. Šiais duomenimis remtasi atliekant tyrimą, pritaikant juos konkrečių Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinių struktūrų elementų bei jų ypatybių lyginimui, galiojant tam pačiam principiniam struktūros modeliui, bei gerajai savivaldybių patirčiai išsiaiškinti. Surinkus reikiamą informaciją buvo išsikeltas tyrimo tikslas ir tyrimo uždaviniai.

Tyrimo tikslas: Palyginti Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinę struktūrą, galiojant tam pačiam principiniam struktūros modeliui (nuo 2015 iki 2023 balandžio 1 d. ir po 2023 balandžio 1 d.), bei nustatyti kuo šių savivaldybių struktūros yra panašios ir kuo skiriasi, kokia geroji patirtis yra sukaupta kiekvienoje iš savivaldybių ir kokią gerąją patirtį tikslinga perimti.

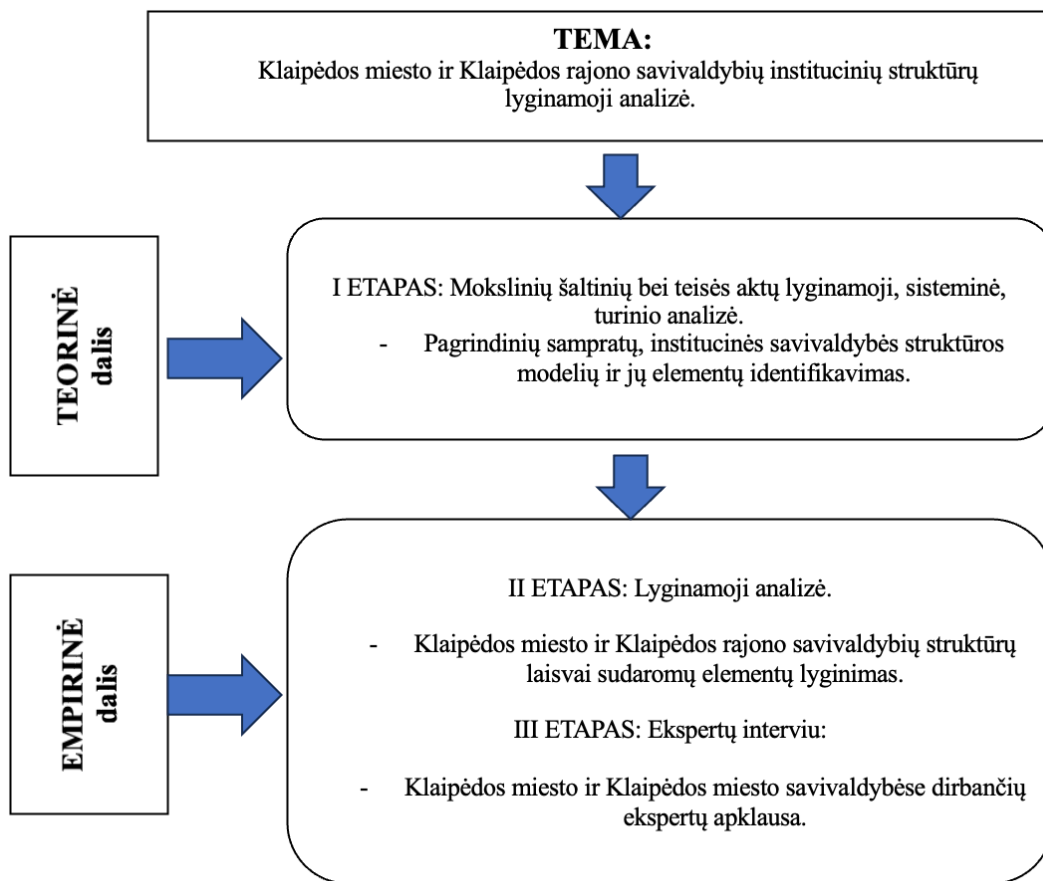
Tyrimo uždaviniai:

1) Ištirti ir palyginti Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinę struktūrą, galiojant tam pačiam principiniam struktūros modeliui (nuo 2015 iki 2023 balandžio 1 d. ir po 2023 balandžio 1 d.), bei nustatyti, kuo šių savivaldybių struktūros yra panašios ir kuo skiriasi, taip pat palyginti atitinkamiems elementams suteikiamas teises bei įgaliojimus.

2) Ištirti ir nustatyti Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių sukaupią gerąją ir ne tokią sėkmingą patirtį, akcentuojant savivaldybių institucinės struktūros pokyčius

įvedus naują nuo 2023 m. balandžio 1 d. vietos savivaldybės principinį struktūros modelį, bei kokią patirtį tikslinga perimti.

Tyrimo strategija. Išsikėlus tikslą ir suformulavus tyrimo uždavinius buvo pasitelkta ši tyrimo strategija (žr. 11 pav.).

11 pav. Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinių struktūrų lyginimo tyrimo strategija. Sudaryta darbo autorės.

Tyrimo metodai. Tyrimo tikslui pasiekti buvo pasirinkti šie metodai:

- **Lyginamoji analizė.** Kadangi magistriniame darbe analizuojamos ir gretinamos dviejų pasirinktų vietos savivaldybių institucinės struktūros, neišvengiamai reikalingas metodas – lyginamoji analizė. Anot R. Tidikio (2003, p. 415), naudojant šį metodą elementai gretinami, siejami ir tai padeda suvokti analizuojamų objektų vienodumą ir skirtingumą. Tyrimas bus atliekamas remiantis dokumentų turinio analizės metu identifikuotais struktūrų elementais (žr. 4 lentelė). Lyginamosios analizės metodas bus naudojamas, siekiant palyginti Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūrų laisvai sudaromus elementus bei jų ypatumus, galiojant tam pačiam principiniam modeliui (nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. ir nuo 2023 m. balandžio 1 d.). Atliekant tyrimą koncentruojamasi į laisvai sudaromus

struktūros elementus, nes būtent jie labiausiai skiriasi ir varijuoja tarp lyginamų savivaldybių institucinių struktūrų.

4 lentelė. Savivaldybės principinių struktūros modelių laisvai formuojami elementai.

	2015 – 2023 I ketv.	Nuo 2023 II ketv.
Laisvai formuojami elementai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Savivaldybės tarybos komitetai (skaičius, paskirtis, veiklos sritys, įgaliojimai, narių skaičius). 2. Savivaldybės tarybos komisijos (sudaromos pagal specialų įstatymą ar pačios savivaldybės sprendimu, skaičius, pobūdis, laikinos ar nuolatinės, teritorinės ar funkcinės). 3. Savivaldybės tarybos narių frakcija (frakcijų skaičius, jų narių skaičius). 4. Savivaldybės tarybos kolegija (gali būti sudaroma arba nesudaroma). 5. Savivaldybės tarybos dauguma, mažuma, opozicija (sudaroma ar nesudaroma, narių skaičius, opozicijai suteikiamos teisės) 6. Mero pavaduotojas (-ai) (skaičius, galimybė dirbti visuomeniniais pagrindais, atliekamos funkcijos funkcijos). 7. Savivaldybės administracija (struktūra, departamentai, skyriai ir jų skaičius, specialistų skaičius, struktūriniai padaliniai, savivaldybės įstaigos, valdomos įmonės). 8. Administracijos direktoriaus pavaduotojas (-ai) (skaičius, įgaliojimai) 9. Seniūnijos (skaičius, funkcijos, savivaldybės administracijos filialai ar biudžetinės įstaigos). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Savivaldybės tarybos komitetai (komitetų skaičius, jų narių skaičius, įgaliojimai). 2. Savivaldybės tarybos komisijos (komisijų skaičius, jų narių skaičius, nuolatinės ar laikinosios). 3. Savivaldybės tarybos narių frakcija (frakcijų skaičius, narių skaičius). 4. Savivaldybės tarybos opozicijos lyderis (pareigybė steigama arba nesteigiama, funkcijos). 5. Savivaldybės tarybos dauguma, mažuma, opozicija (formuojama ar neformuojama, narių skaičius, opozicijai suteikiamos teisės). 6. Vicemerai (vicemerai) (skaičius, funkcijos, įgaliojimai). 7. Savivaldybės administracija (jos struktūra, departamentai, skyriai ir jų skaičius, specialistų skaičius). 8. Administracijos direktoriaus pavaduotojas (pareigybė steigama arba nesteigiama). 9. Seniūnijos (skaičius, funkcijos, savivaldybės administracijos filialai ar biudžetinės įstaigos).

Sudaryta darbo autorės remiantis Vietos savivaldos įstatymais (Nr. X-1722; XII-967; XIV-1268).

- **Ekspertų interviu.** Interviu tai kokybinio tyrimo metodas, kuriuo siekiama apklausti ir surinkti informaciją, nusakančią dalyvių nuomonę, požiūrį, patirtį apie tiriamąjį objektą. Taikant ekspertų interviu tyrimą yra apklausiami atitinkamos srities profesionalai, turintys patirties ir specifinių žinių. Atlikus šį interviu, gauta informacija reprezentuoja eksperto profesinio lauko ar organizacijos nuomonę (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p. 15). Šio magistrinio baigiamojo darbo tyrimui ekspertų interviu metodas yra tinkamas, nes jį taikant galima gauti racionalius ir patikimus atsakymus iš savo srities profesionalų – atitinkamas pareigas užimančių ir ne vienerius metus savivaldybėje dirbančių asmenų. Šis interviu metodas bus taikomas siekiant išsiaiškinti Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių gerąją ir ne tokią sėkmingą patirtį, akcentuojant savivaldybių institucinės struktūros pokyčius įvedus naują nuo 2023 m. balandžio 1 d. įsigaliojusį vietos savivaldybės principinį struktūros modelį.

2.2. Tyrimo (ekspertų interviu) organizavimas

Tyrimo instrumentas. Tyrimo instrumentas yra priemonė, kurios pagalba atliekami tyrimai. Tinkamas instrumentas yra būtina sąlyga, geram ir efektyviam tyrimui atlikti (Adams ir Lawrence, 2015, p. 13). Šiam darbui pasirinktas tyrimo instrumentas yra iš dalies struktūruotas klausimynas (žr. X priedą). Interviu klausimyną sudaro 5 klausimai. Kokybinio tyrimo klausimai buvo sudaromi remiantis teorinėje dalyje identifikuotais naujojo institucinės struktūros modelio, galiojančio nuo 2023 m. balandžio 1 d., svarbiausiais elementų pokyčiais. Klausimyne pateiktų klausimų tikslas – išsiaiškinti Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių sukauptą gerąją ir ne tokią sėkmingą patirtį bei ekspertų nuomonę apie svarbiausius savivaldybių institucinės struktūros elementų pokyčius, įvedus naują vietos savivaldybės principinį struktūros modelį. Tyrinėjami šie savivaldybės institucinės struktūros elementai: mero institucija, administracijos direktorius, administracijos direktoriaus pavaduotojai, kolegija ir tarybos opozicijos lyderis.

Tyrimo imtis, ekspertiškumo kriterijai. Anot R. Tidikio (2003, p. 515), įprastai ekspertų grupę sudaro 5-7 ekspertai. Tyrimo respondentai atrenkami pagal ekspertiškumo kriterijų – darbinę patirtį šiose institucijose. Siekiant objektyviai išsiaiškinti savivaldybių sukauptą patirtį, ekspertų nuomonę apie svarbiausius savivaldybių institucinės struktūros elementų pokyčius ir to įtaką savivaldybės darbui, buvo nuspręsta apklausti 8 ekspertus. Tyrimui buvo pasirinkta tikslinė atranka. Tyrimo imtis buvo pasirinkta pagal šiuos kriterijus:

- Ekspertas šiuo metu dirba vienoje iš tiriamų savivaldybių.
- Ekspertas savivaldybėje užima mero/administracijos direktoriaus/opozicijos lyderio pareigas arba turi ilgametę, susijusią su tyrinėjamais struktūros elementais, darbo patirtį.
- Ekspertas suinteresuotas dalyvauti tyrime.

Svarbu pabrėžti, kad nors buvo dedamos didelės pastangos apklausti 8 ekspertus, tyrime dalyvauti sutiko 7 ekspertai. Vienas ekspertas, kuris dėl didelio užimtumo susitikti atsisakė ir žadėjo atsakymus pateikti raštu, deja, to taip ir nepadarė.

5 lentelėje pateikiama tyrime dalyvavusių ekspertų charakteristika.

5 lentelė. Ekspertų charakteristika.

Nr.	Respondento kodas	Užimamos pareigos (vienoje iš tiriamų savivaldybių)	Patirtis
1.	M2	Meras	Užimamos pareigos atitinka kriterijų.
2.	A1	Administracijos direktorius	Užimamos pareigos atitinka kriterijų.
3.	A2	Administracijos direktorius	Užimamos pareigos atitinka kriterijų.
4.	O1	Opozicijos lyderis	Užimamos pareigos atitinka kriterijų.
5.	O2	Opozicijos lyderis	Užimamos pareigos atitinka kriterijų.
6.	T1	Tarybos narys	2004-2007 m. ir nuo 2015 m. tarybos narys, nuo 2019 – 2023 m. mero pavaduotojas.
7.	T2	Tarybos narys	2004-2007 m. ir nuo 2011 m. tarybos narys, 2015 – 2019 m. administracijos direktorius.

Sudaryta darbo autorės.

Kaip matyti iš lentelės, iš viso buvo apklausti 7 ekspertai. Iš kurių 1 užima mero pareigas, 2 – administracijos direktoriaus pareigas, 2 – opozicijos lyderio pareigas ir 2 yra tarybos nariai, turintys ilgametę, susijusią su tyrinėjamais struktūros elementais, darbo patirtį. Savivaldybės, kurioje ekspertas užima nurodytas pareigas, nėra įvardinta tiksliai, kadangi kalbintiems ekspertams buvo prižadėta išsaugoti jų konfidencialumą. Šių ekspertų dalyvavimas interviu padėjo surinkti daugiau objektyvių duomenų, kuriuos galima analizuoti įvairiais aspektais.

Etikos principai. Tyrimo metu buvo laikomasi mokslinės etikos principų. Respondentai buvo supažindinti su tyrimo tema ir tikslu. Visi 7 ekspertai tyrime dalyvavo laisvanoriškai. Tyrimo metu nebuvo pažeistas tiriamųjų privatumas ir saugumas, nes tyrime nėra minima informantų tapatybė, taip užtikrinant jų konfidencialumą. Prieš interviu, buvo atsiklausama sutikimo pokalbio įrašymui. Tiriamieji atrinkti pagal ekspertiškumo kriterijus. Interviu metu tyrėjas laikėsi neutralios pozicijos, nebandė įrodyti savo nuomonės, nesivėlė į ginčą ar diskusiją. Atliekamas tyrimas buvo originalus, tyrimo instrumentas paruoštas specialiai tyrimo tikslui įgyvendinti.

Tyrimo organizavimas ir eiga. Interviu su informantais buvo atliekamas 2024 metų vasario – kovo mėnesiais. Su tiriamaisiais buvo susisiekiama telefonu arba el. paštu, pristatomas tyrimas bei jo tikslas. Gavus sutikimą dalyvauti tyrime, tiriamajam buvo nusiunčiami klausimai ir susitariama dėl susitikimo laiko, arba galimybės atsakymus pateikti

kita forma. Su 5 informantais interviu vyko gyvai (4 – savivaldybėse, 1 - kavinėje), su vienu informantu - telefonu, vienas informantas atsakymus pateikė raštu. Su kiekvienu informantu interviu buvo vykdomi atskirai, skiriant nuo 15 iki 30 minučių. Gyvai ir telefonu vykę interviu, su tiriamųjų sutikimu, buvo įrašinėjami.

Duomenų apdorojimas. Kokybinio tyrimo duomenys buvo apdoroti pasitelkiant turinio (*content*) analizę. Atlikus tyrimą, interviu metu gauti duomenys buvo transkribuojami, po to analizuojami ir sugrupuoti pagal teiginius į kategorijas bei subkategorijas. Galiausiai, kokybinio tyrimo metu gauti duomenys buvo interpretuojami. Gauti rezultatai pateikiami šiame darbe.

3. KLAIPĖDOS MIESTO IR KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBIŲ INSTITUCINIŲ STRUKTŪRŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ

3.1. Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių pristatymas

Klaipėdos miesto savivaldybė. Klaipėda - trečiasis pagal plotą (98 km²) miestas esantis Lietuvos vakaruose (žr. 12 pav.). Tai uostamiestis ir Klaipėdos apskrities administracinis centras, įsikūręs Pajūrio žemumoje prie Dangės žiočių, Kuršių marių ir Baltijos jūros santakos vietoje. Per miestą teka trys upės: Akmena (Dangė), Smeltalė ir Kretainis. Šiauriau Klaipėdos išlikusios natūralios kopos. Nuo sostinės Vilniaus, Klaipėda nutolusi 311 km į šiaurės vakarus.

Klaipėdos miesto teritoriją sudaro:

- pastatai - 38 %;
- vandens telkiniai - 14,08 %;
- žemės ūkio naudmenos – 8,45 %;
- keliai – 1,4 %;
- kitos paskirties žemė - 38 %;

12 pav. Klaipėdos miesto savivaldybė. Sudaryta darbo autorės remiantis (Geoportal; Klaipėdos miesto savivaldybė; 2024).

Klaipėda taip pat trečiasis miestas Lietuvoje pagal gyventojų skaičių (159 396), kurių tankis savivaldybėje yra 1599,4 žm./km². 2024 m. pradžioje čia gyveno 84 949 moterų ir 74 447 vyrų. 2023 metais gimė 1102 kūdikiai. Per 2023 metus į miestą atvyko gyventi 9369 asmenys, išvyko – 5968 (Oficialiosios statistikos portalas, 2024; Registrų centras, 2024).

Mieste veikia Jūrų muziejus ir delfinariumas, Kuršių nerijos nacionalinio parko ir Pajūrio regioninio parko direkcijos, 17 pašto skyrių. Šis miestas yra svarbiausias Vakarų Lietuvos pramonės centras bei geležinkelių, kelių ir jūrų transporto mazgas. Klaipėdoje yra dvi perkėlos: Senoji (miesto centre) ir Naujoji (į pietus nuo centro).

Klaipėdoje pagaminama 7,1% Lietuvos ir apie 60,5% Klaipėdos apskrities pramonės produkcijos. Mieste esantis jūrų uostas – šiauriausias neužšalantis uostas Baltijos jūros rytinėje pakrantėje, jo šiaurinis kraštas siekia Baltijos jūrą, o pietinis baigiasi ties Malkų prielauka. Uoste dirba apie 20 didelių krovos, laivų remonto ir statybos bendrovių, teikiamos visos su jūros verslu ir krovinių susijusios paslaugos (Klaipėdoje yra 240

bendrovių, kurių veikla susijusi su uostu). Klaipėdos mieste veikia 8 365 ūkiniai subjektai. Klaipėdoje veikianti valdžios institucija - biudžetinė įstaiga Klaipėdos miesto socialinės paramos centras.

Rytinėje miesto dalyje veikia Klaipėdos laisvoji ekonominė zona (LEZ), leidžianti įmonėms gauti tam tikro lygio mokesťines lengvatas. 2001 m. šalia Klaipėdos LEZ pastatyta pirmoji Baltijos valstybėse geoterminė jėgainė, tiekianti žemės gelmių šilumą Klaipėdai. Mieste didžiausia BVP dalis sukurama paslaugų sektoriuje (Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2023; Klaipėdos miesto savivaldybė, 2024; Oficialiosios statistikos portalas, 2024).

Toliau pristatoma Klaipėdos miesto savivaldybės institucinė struktūra, kuri taip pat atvaizduota ir 14 paveiksle (žr. 14 pav.). Medžiaga parengta remiantis duomenimis pateiktais oficialioje Klaipėdos miesto savivaldybės internetinėje svetainėje.

MERAS. 2023–2027 m. kadencijai išrinktas Klaipėdos miesto savivaldybės meras Arvydas Vaitkus (meru išrinktas pirmą kartą). Meras turi 2 patarėjus (A. Anilonė-Lipovec ir M. Macikas) ir tarybos posėdžių sekretorę (J. Veresova). Taip pat meras turi 3 vicemerus: V. Raugelę, A. Kamarauską ir L. Šukytę-Korsakę.

TARYBA. Savivaldybės tarybą sudaro 31 narys, iš kurių 8 priklauso visuomeniniam rinkimų komitetui „Ištikimi Klaipėdai“, 7 - partijai „Laisvė ir teisingumas“, 7 - Tėvynės sąjungai – Lietuvos Krikščionys demokratai, 3 – Liberalų sąjūdžiui, 3 – Lietuvos socialdemokratų partijai, o likę 3 priklauso Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungai.

Savivaldybėje yra 6 tarybos narių frakcijos. Savivaldybės tarybos daugumą sudaro: Frakcija „Ištikimi Klaipėdai“ (8), Frakcija „Nemuno aušra“ (7), Frakcija „Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga“ (3), Lietuvos Socialdemokratų partijos frakcija (3). Savivaldybės tarybos opoziciją (mažumą) sudaro: Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (7) ir Liberalų sąjūdžio frakcija (3). Opozicijos lyderis yra Ugnius Radvila, priklausantis Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcijai.

Klaipėdos miesto savivaldybėje yra 6 komitetai (Kontrolės, Finansų ir ekonomikos, Miesto ūkio ir aplinkosaugos, Miesto plėtros ir strateginio planavimo, Sveikatos ir socialinių reikalų, Kultūros, švietimo ir sporto), 5 komisijos (Peticijų, Antikorupcijos, Etikos, Savivaldybės tarybos veiklos reglamento, Žymių žmonių, istorinių datų, įvykių įamžinimo ir gatvių pavadinimų suteikimo) ir 7 tarybos (Bendruomenės sveikatos, Neįgaliųjų reikalų, Šeimos, Švietimo taryba, jaunimo reikalų taryba, Nevyriausybinų organizacijų taryba, Bendruomeninių organizacijų).

SAVIVALDYBĖS KOLEGIJA. Savivaldybės kolegija sudaryta iš 12 narių: A. Vaitkus (meras), K. Bartininkas (Miesto ūkio ir aplinkosaugos komiteto pirmininkas), V. Grubliauskas (Kultūros, švietimo ir sporto komiteto pirmininkas), A. Kamarauskas (vicemeras), A. Kaveckas (Antikorupcijos komisijos pirmininkas), E. Kvederis (Etikos komisijos pirmininkas), U. Radvila (opozicijos lyderis, Kontrolės komiteto pirmininkas), V. Raugelė (vicemerė), J. Skrabulienė (Sveikatos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkė), L. Šukytė-Korskė (vicemerė), R. Tamošauskas (Miesto plėtros ir strateginio planavimo komiteto pirmininkas), A. Žukas (administracijos direktorius).

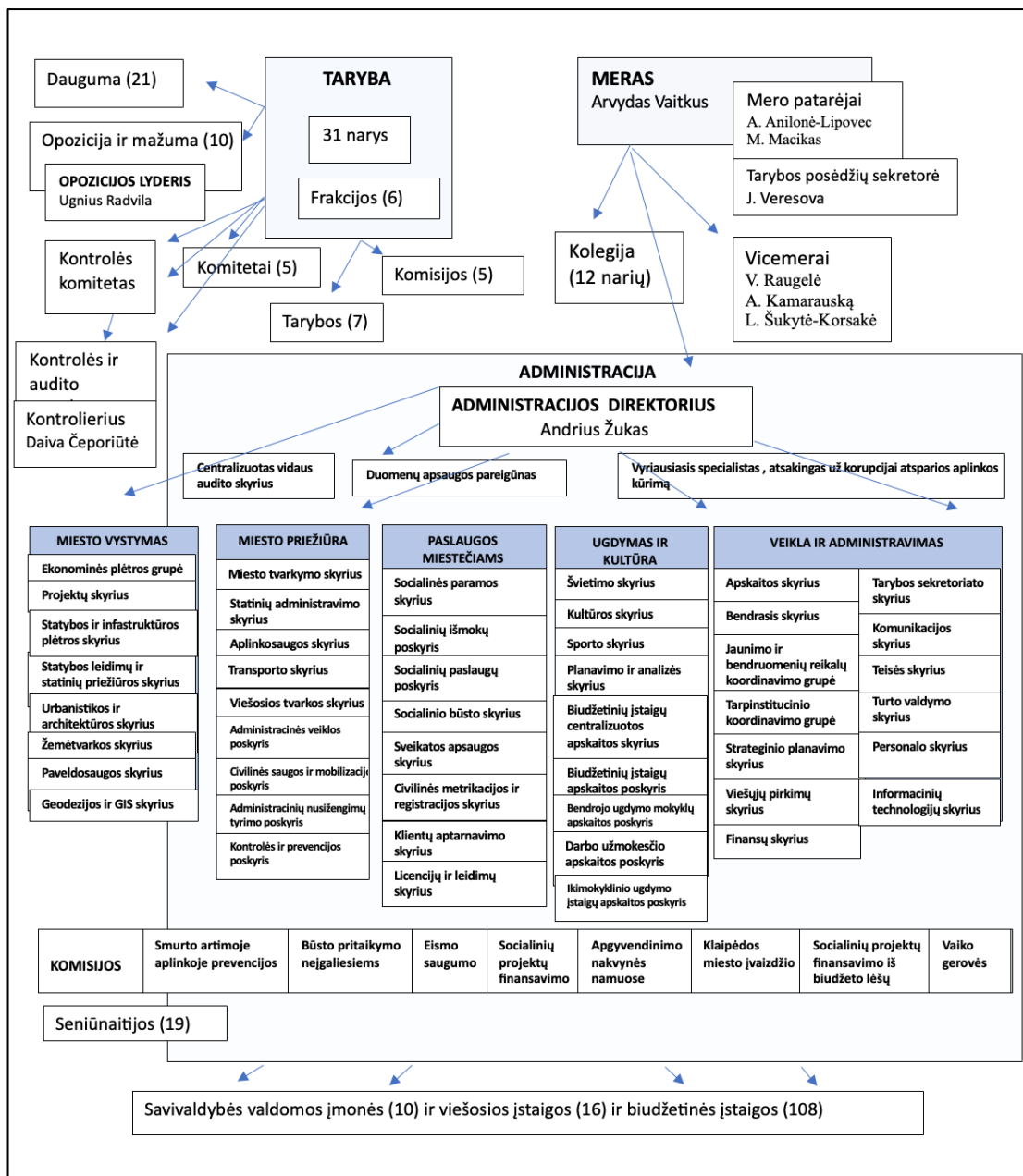
SAVIVALDYBĖS KOTROLĖS IR AUDITO TARNYBA. Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyboje dirba 10 asmenų: savivaldybės kontrolierė Daiva Čeporiūtė, 5 patarėjai ir 4 vyriausieji specialistai.

ADMINISTRACIJA. Savivaldybės administracijos direktoriaus pareigas eina Andrius Žukas. Savivaldybės administracijos struktūroje yra 35 skyriai, 10 poskyrių, 3 grupės ir 2 vyriausieji specialistai (Duomenų apsaugos pareigūnas ir specialistas atsakingas už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą). Visi šie elementai sugrupuoti pagal šias veiklos sritis: miesto vystymas, miesto priežiūra, paslaugos miestiečiams, ugdymas ir kultūra bei veikla ir administravimas. Taip pat veikia 8 administracijos sudarytos komisijos. Visi šie elementai detaliau pateikti 13 paveiksle.

Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2009 m. lapkričio 26 d. sprendimu Nr. T2-386 nuo 2010 m. balandžio 1 d. patvirtinta nauja Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos organizacinė struktūra, kuria buvo panaikinta iki tol vienintelė buvusi Melnragės ir Girulių seniūnija (šios gyvenvietės 1946 m. buvo prijungtos prie Klaipėdos miesto). Nuo to laiko Klaipėdoje seniūnijų nėra. 2024 metų pradžioje čia veikė 19 seniūnaitijų.

SAVIVALDYBĖS VALDOMOS ĮMONĖS IR VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS, BIUDŽETINĖS ĮSTAIGOS. Klaipėdos miesto savivaldybės valdomų įmonių, kurių akcijų jai priklauso daugiau kaip 50 proc. yra 9 (AB „Klaipėdos vanduo“, AB „Klaipėdos energija“, UAB „Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras“, UAB „Klaipėdos paslaugos“, UAB „Naujasis turgus“, UAB „Vildmina“, UAB „Debreceno vaistinė“ ir UAB „Senasis turgus“), o įmonių, kuriose savivaldybei priklauso mažiau kaip 50 proc. akcijų – 2 (UAB „Klaipėdos laivų remontas“ ir UAB „Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos valdymo bendrovė“).

Klaipėdos miesto savivaldybei priklauso 16 viešųjų įstaigų, iš kurių 6 yra sveikatos priežiūros, 4 sporto, likusios transporto, kultūros, turizmo ir socialinės. Klaipėdos miesto savivaldybei priklauso 108 biudžetinių įstaigų.

13 pav. Klaipėdos miesto savivaldybės valdymo struktūros schema nuo 2023 II ketv. Sudaryta darbo autorės remiantis oficialia Klaipėdos miesto savivaldybės internetine svetaine.

Klaipėdos rajono savivaldybė. Klaipėdos rajono savivaldybė įkurta 1995 m. ir pavaldi Klaipėdos apskričiai. Tai teritorija vakarų Lietuvoje, kurios bendras plotas 1 323 km² (žr. 14 pav.). Ši teritorija driekiasi į rytus nuo Klaipėdos krašto ir savo vakariniu kraštu remiasi į Kuršmares. Klaipėdos rajonui priklauso dalis jūros pakrantės ir didžioji dalis Pajūrio regioninio parko teritorijos, bei nemažai upių ir ežerų. Didžiausios upės – Minija ir Veiviržas, didžiausi ežerai – Kalotės, Kapstato ir Placio. (Klaipėdos rajono savivaldybė, 2024). Per teritoriją eina Klaipėdos kanalas. Didžiausi miškai: Vėžaitinės, Kliošų ir Padumblės.

Savivaldybės teritoriją sudaro:

- gyvenvietės - 13 %;
- vandens telkiniai - 10 %;
- žemės ūkio naudmenos – 53 %;
- miškai – 24 %;

14 pav. Klaipėdos rajono savivaldybė. Sudaryta darbo autorės remiantis (Geoportal; Klaipėdos rajono savivaldybė; 2024).

2024 m. pradžioje gyventojų skaičius savivaldybėje buvo 67 280, iš kurių 33 193 moterys ir 34 087 vyrai. Gyventojų tankis savivaldybėje yra 48,4 žm./km². Per 2023 m. čia gimė 597 kūdikiai. Į rajoną gyventi atvyko 6468 asmenys, išvyko – 3230 asmenys. Kaimuose gyvena 72,6% gyventojų, miestuose - 27,4% (Oficialiosios statistikos portalas, 2024; Registrų centras, 2024).

Klaipėdos rajono savivaldybės teritorijoje yra 2 miestai (Gargždai ir Priekulė), 7 miesteliai (Dovilai, Endriejavas, Judrėnai, Kretingalė, Plikiai. Veiviržėnai, Vėžaičiai) bei 302 kaimai. Klaipėdos rajono savivaldybės administracinis centras yra Gargždai. Savivaldybėje veikia Lietuvos žemdirbystės instituto Vėžaičių filialas. Per Klaipėdos rajono savivaldybės teritoriją eina Klaipėdos–Vilniaus–Minsko (Baltarusija) automobilių magistralė, Klaipėdos–Vilniaus ir Klaipėdos–Pagėgių geležinkeliai bei yra įsikūręs Klaipėdos oro uostas (Dirvupiuose).

Klaipėdos rajonas turtingas gamtiniais ištekliais: nafta, mediena, durpėmis, žvyru. Svarbiausios pramonės šakos – naftos gavyba (įmonės Lotos Geonafta, Minijos nafta, Manifodas), statybinių medžiagų (Gargždų plytų gamykla), baldų ir kitų medienos dirbinių gamyba ir mėsos, žuvies pramonė ir apdorojimas. Pramonės įmonių daugiausia telkiasi Gargžduose. Klaipėdos rajono savivaldybėje veikia 3 045 ūkiniai subjektai (Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2023; Klaipėdos rajono savivaldybė, 2024; Oficialiosios statistikos portalas, 2024).

Toliau pristatoma Klaipėdos rajono savivaldybės institucinė struktūra, kuri taip pat atvaizduota ir 15 paveiksle (žr. 15 pav.), remiantis oficialiais duomenimis pateiktais Klaipėdos rajono savivaldybės internetinėje svetainėje.

MERAS. 2023–2027 m. kadencijai antrą kartą iš eilės išrinktas Klaipėdos rajono savivaldybės meras yra Bronius Markauskas. Meras turi 3 patarėjus (T. Tuzovaitė-Markūnienė, J. Bardauskas ir A. Bogdanovas) ir tarybos posėdžių sekretorę K. Vainiene. Savivaldybėje yra 3 vicemerai: V. Butkus, J. Kitra ir V. Riaukienė.

TARYBA. Savivaldybės tarybą sudaro 27 nariai, iš kurių 11 priklauso Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungai, 3 – Tautos ir teisingumo sąjungai, 2 – Lietuvos socialdemokratų partijai, 2 – demokratų sąjungai „Vardan Lietuvos“, 6 – Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžiui ir 3 - Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcijai.

Savivaldybėje yra 4 tarybos narių frakcijos. Savivaldybės tarybos daugumą sudaro: Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija (11), Tautos ir teisingumo, Lietuvos socialdemokratų ir demokratų „Vardan Lietuvos“ frakcija (7). Savivaldybės tarybos opoziciją (mažumą) sudaro: Liberalų sąjūdžio frakcija (6) ir Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (3). Opozicijos lyderis yra Justas Ruškys, priklausantis Liberalų sąjūdžio frakcijai.

Klaipėdos rajono savivaldybėje yra 5 komitetai (Kontrolės, Ekonomikos ir biudžeto, Vietos ūkio ir kaimo reikalų, Sveikatos apsaugos ir socialinės rūpybos ir Švietimo, kultūros ir sporto) ir 20 komisijų.

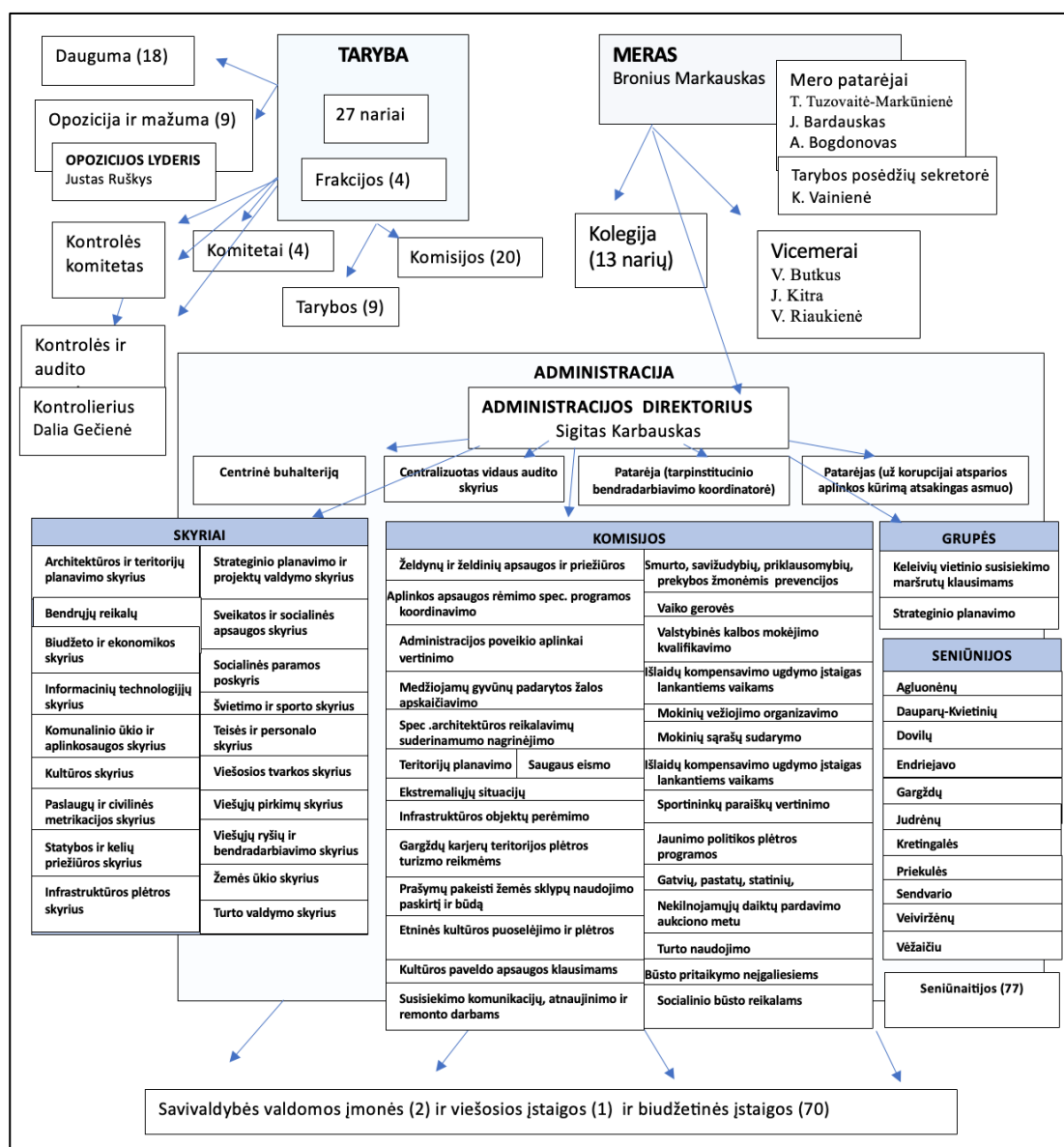
SAVIVALDYBĖS KOLEGIJA. Savivaldybės kolegija sudaryta iš 13 narių: B. Markauskas (meras), V. Riaukienė (vicemerė), J. Kitra (vicemerė), V. Butkus (vicemerai), S. Karbauskas (administracijos direktorius), L. Liutikienė (Ekonomikos ir biudžeto komiteto pirmininkė), E. Zbarauskas (Vietos ūkio ir kaimo reikalų komiteto pirmininkas), L. Piaulokaitė-Motuzienė (Švietimo, kultūros ir sporto komiteto pirmininkė), R. Daubaris (Sveikatos apsaugos ir socialinės rūpybos komiteto pirmininkas), M. Šunokas (Etikos komisijos pirmininkas), J. Pozingis (Antikorupcijos komisijos pirmininkas), L. Urbutė (kontrolės komiteto pirmininkė) ir J. Ruškys (opozicijos lyderis).

SAVIVALDYBĖS KOTROLĖS IR AUDITO TARNYBA. Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyboje dirba 3 asmenys: savivaldybės kontrolierė Dalia Gečienė, kontrolierės pavaduotoja N. Katkienė ir vyriausioji patarėja V. Daukšienė.

ADMINISTRACIJA. Savivaldybės administracijos direktoriaus pareigas eina Sigitas Karbauskas. Savivaldybės administracijos struktūroje yra 19 skyrių, 1 poskyris (socialinės paramos), 1 vyriausiasis specialistas (už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingas asmuo) ir 1 tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius. Taip pat administracijoje veikia centrinė buhalterija. Taip pat veikia 26 komisijos ir 3 grupės sudarytos administracijos direktoriaus įsakymais. Komisijos ir grupės suklasifikuotos pagal šias veiklos sritis: aplinkos

apsauga; architektūra, teritorijų planavimas; eismas; ekstremalios situacijos; kultūrinė veikla ir paveldas; infrastruktūra; socialinė parama; prevencinė veikla; strateginis planavimas; švietimas, ugdymas, jaunimo veikla; turto valdymas. Visi aptarti administracijos elementai detaliau pateikti 15 paveiksle (žr. 15 pav.). Klaipėdos rajono savivaldybėje yra 11 seniūnijų (Agluonėnų, Dauparų-Kvietinių, Dovilų, Endriejavo, Gargždų, Judrėnų, Kretingalės, Priekulės, Sendvario, Veiviržėnų, Vėžaičių,) ir 77 seniūnaitijos.

SAVIVALDYBĖS VALDOMOS ĮMONĖS IR VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS, BIUDŽETINĖS ĮSTAIGOS. Klaipėdos rajono savivaldybės kontroliuojamos įmonės kurių akcijų jai priklauso daugiau kaip 90 proc. yra 2 (UAB „Klaipėdos rajono energija“, UAB „Gargždų turgus“). Taip pat savivaldybei priklauso 1 viešoji įstaiga (VšĮ „Gargždų švara“) ir 70 biudžetinių įstaigų, švietimo, socialinių paslaugų, kultūros, sporto, turizmo, sveikatos priežiūros, priešgaisrinė tarnyba.

15 pav. Klaipėdos rajono savivaldybės valdymo struktūros schema nuo 2023 II ketv. Sudaryta darbo autorės remiantis oficialia Klaipėdos rajono savivaldybės internetinės svetainės duomenimis.

3.2. Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūros 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. ir jų lyginimas

Skirtumams tarp Klaipėdos miesto savivaldybės (toliau KMS) ir Klaipėdos rajono savivaldybės (toliau KRS) struktūrų galiojant tam pačiam principiniam modeliui atskleisti, atlikta savivaldybių struktūrų laisvai sudaromų elementų lyginamoji analizė. Analizė atlikta remiantis ankstesniuose skyriuose identifikuotais privalomais ir laisvai formuojamais savivaldybių institucinės struktūros elementais. Analizei naudojami oficialūs Lietuvoje atitinkamu laikotarpiu galiojantys vietos savivaldą reglamentuojantys įstatymai, savivaldybių reglamentai, nuostatai ir oficialiose savivaldybių svetainėse pateikti duomenys. Savivaldybės institucinės struktūros modelio galiojusio nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. struktūros analizei ir skirtumams atskleisti buvo pasirinkta paskutinioji šio laikotarpio kadencija veikusi nuo 2019 iki 2023 balandžio 1d.

6 lentelė. Savivaldybių tarybos komitetai nuo 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
5 komitetai. Finansų ir ekonomikos (7), Miesto ūkio ir aplinkosaugos (7), Miesto plėtros ir strateginio planavimo (7), Sveikatos ir socialinių reikalų (7), Kultūros, švietimo ir sporto (7).	4 komitetai. Ekonomikos ir biudžeto (6), Vietos ūkio ir kaimo reikalų (6), Sveikatos apsaugos ir socialinės rūpybos (7) ir Švietimo, kultūros ir sporto (7).

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis, KMS (2019; T2-1200) ir KRS (2019; T11-103) tarybų sprendimais.

Klaipėdos miesto savivaldybės taryboje yra daugiau komitetų (5) negu Klaipėdos rajono savivaldybės taryboje (4 komitetai), čia neįtraukiant Kontrolės komiteto, kuris yra privalomas savivaldybių struktūros elementas (žr. 6 lentelė). KMS visi tarybos komitetai turi po 7 narius, kai tuo metu KRS Ekonomikos ir biudžeto ir Vietos ūkio ir reikalų komitetai turi 6 narius.

Savivaldybių tarybos veiklos reglamentuose išdėstytuose bendruose komitetų įgaliojimuose, abiejų savivaldybių tarybos komitetai rengia ir teikia tarybos sprendimų projektus, svarsto tarybai pateiktų sprendimų projektus, teikia pasiūlymus ir išvadas dėl jų, svarsto savivaldybės biudžeto projektą, pagal komiteto veiklos sritį nagrinėja piliečių bei visuomeninių organizacijų pasiūlymus, prašymus, skundus (Nr. T2-184, Trečiasis skirsnis; Nr. T11-46, XI skirsnis). KMS tarybos veiklos reglamente nurodyta, kad komitetai papildomai: „svarsto savivaldybės strateginio veiklos plano ir savivaldybės biudžeto projektą; pagal priskirtas veiklos sritis kontroliuoja, kaip laikomasi įstatymų ir vykdomi Tarybos, Kolegijos sprendimai bei mero potvarkiai; kontroliuoja Klaipėdos miesto savivaldybės strateginių plėtros ir veiklos planų vykdymą pagal savo kompetenciją;

nagrinėja kitus komiteto veiklos kryptį priskirtus klausimus; teikia pasiūlymus dėl papildomų biudžeto lėšų skirstymo; pagal komiteto kompetenciją svarsto ES ir kitus investicinius projektus.“ (Nr. T2-184, punktai: 28.1.2- 28.1.5; 28.4.4; 28.6.12).

Peržiūrėjus ir sugretinus abiejų savivaldybių atskiriems komitetams priskirtus įgaliojimus, kurie išdėstyti KMS tarybos veiklos reglamento (Nr. T2-184) 29.4 – 29.8 punktuose bei *KRS tarybos sprendimo dėl tarybos komitetų sudarymo, jų narių skaičiaus ir įgaliojimų nustatymo 2019 m. gegužės 3 d. Nr. T11-103, 2 skyriuje*, galima pastebėti, kad nors nemaža dalis komitetų įgaliojimų sutampa, tačiau KMS komitetų veiklos kryptys yra platesnės. KMS komitetams priskirti įgaliojimai yra konkretesni, detalūs, aiškiai apibrėžti ir jų yra daugiau negu KRS tarybos komitetų, kurių veiklos kryptys yra siauresnės, įgaliojimai yra bendresni, abstraktesni ir jų yra mažiau.

Palyginus savivaldybių Tarybos reglamentuose nurodytus bendrus bei atskirus komitetų įgaliojimus, galima teigti, kad KMS tarybos komitetai turi žymiai platesnius ir daugiau įgaliojimų negu KRS tarybos komitetai. Šį skirtumą įtakoja KMS statusas, nes Klaipėda trečiasis pagal dydį Lietuvos miestas, turintis didesnę gyventojų skaičių bei tankį, daugiau įmonių. Savivaldybės teritorijoje yra apskrities ūkiui svarbiausias objektas - Klaipėdos jūrų uostas. Taip pat miesto savivaldybė turi didesnę biudžetą nei rajono, dėl to KMS turi daugiau galimybių finansuoti įvairesnes veiklas bei projektus. Dėl šių priežasčių KMS tarybos komitetams tenka svarstyti platesnio spektro klausimus ir siekiant užtikrinti sklandesnę, efektyvesnę ir greitesnę savivaldybės darbą, KMS tarybos komitetų yra sudaryta daugiau, juose yra didesnis narių skaičius ir jiems yra suteikta daugiau bei platesni įgaliojimai.

7 lentelė. Savivaldybių tarybos komisijos nuo 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
10 komisijų (Antikorupcijos (8;N), Etikos (13;N), Jūrinių ir vidaus vandenų reikalų (5;N), Materialinės paramos teikimo (10;N), Narkotikų kontrolės (15;N), Neveiksnių asmenų būklės peržiūrėjimo (4;N), Savivaldybės tarybos veiklos reglamento (6;N), Peticijų (6;N), Privatizavimo (7;N), Žymių žmonių, istorinių datų, įvykių įamžinimo ir gatvių pavadinimų suteikimo (8;N)).	21 komisija (Antikorupcijos (9;N), Peticijų (3;N), Etikos (11;N), Reglamento keitimo (7;N), Verslo įmonių apdovanojimų (7;N), Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos (13;N), Socialinės paramos teikimo (6;N), Neveiksnių asmenų būklės peržiūrėjimo (5;N), Strateginio planavimo (11;N), Infrastruktūros plėtros rėmimo programos (8;N), Lankytinų vietų pavadinimų tvirtinimo (5;N), Akcijų privatizavimo (7;N), Daugiabučių namų savininkų bendrijų rėmimo programos lėšų skirstymo (4;N), Sodininkų bendrijų specialiosios rėmimo programos paraiškų įvertinimo (5;N), Žemės ūkio ir kaimo rėmimo programos vertinimo (5;N), Gargždų miesto garbės piliečio vardo kandidatų atrankos (11;N), Tradicinių religinių bendruomenių ir bendrujų rėmimo

7 lentelės tęsinys

	programos vertinimo (7;N), Smulkiojo verslo rėmimo programos vertinimo (7;N), Žymių žmonių, istorinių datų, įvykių atminimo įamžinimo (7;N), Želdynų ir želdinių apsaugos, priežiūros ir tvarkymo (17;N), Premijų sportininkams ir jų treneriams skyrimo (6;N)).
--	--

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis, KMS (2016; T2-184) ir KRS (2013; T11-46) tarybos veiklos reglamentais.

Kaip matoma iš pateiktų 7 lentelėje duomenų KRS yra sudaryta ženkliai daugiau ir įvairesnio pobūdžio tarybos komisijų (21) negu KMS (10 komisijų). Komisijų narių skaičius abiejose savivaldybėse yra panašus, nėra stiprios atskirties. KMS tarybos komisijų narių skaičius svyruoja nuo 4 iki 15 narių, o KRS - nuo 3 iki 17 narių. Visos komisijos sudarytos tiek KMS tiek KRS yra nuolatinės (N) t.y. sudarytos visai savivaldybės tarybos kadencijai.

Komisijas sudaro pačios savivaldybių tarybos (išskyrus kai jas sudaryti įpareigoja specialus įstatymas). KRS sudaryta daugiau ir įvairesnio pobūdžio komisijų dėl kelių priežasčių. Pirma, KRS turi platesnę teritoriją sudarytą iš 2 miestų, 7 miestelių ir 302 kaimų, kuomet KMS teritorija sudaro vienas miestas. Dėl to KRS yra daugiau specifinių problemų ir sričių, reikalaujančių skirtingų tarybos komisijų dėmesio. Antra, kaimo ir miesto gyventojams kyla daugiau skirtingų poreikių ir problemų negu vien miesto gyventojams. Dėl šių priežasčių, savivaldybės taryba nusprendė sudaryti daugiau atitinkamas problemas nagrinėjančių komisijų.

8 lentelė. Savivaldybių tarybos narių frakcijos nuo 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
1. "Vytauto Grubliausko ir komandos" frakcija (9)	1.Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija (7)
2.Valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija (7)	2.Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (4)
3.Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (6)	3.Liberalų sąjūdžio frakcija (5)
4.Liberalų sąjūdžio frakcija (4)	4.Lietuvos socialdemokratų partijos frakcija (6)
5.Centro partijos frakcija (3)	5.Frakcija „Kuriam kartu" (3)
6."Titov ir Teisingumas" frakcija (2)	

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis, KMS (2016; T2-184) ir KRS (2013; T11-46) tarybos veiklos reglamentais.

KMS taryba sudarė 31 narys, o KRS tarybą sudarė 27 nariai. KMS buvo sudarytos 6 savivaldybės narių frakcijos, o KRS - 5 frakcijos (žr. lentelė 8). Visi KMS tarybos nariai prisijungė prie frakcijų, o KRS 2 nariai Jonas Dumašius ir Vaclovas Macijauskas atsisakė prisijungti prie frakcijų. Tiek KMS, tiek KRS tarybos narių frakcijų pavadinimai atspindi politinių partijų pavadinimus, kurias nariai atstovauja. KRS tarybos veiklos reglamente

(2013, Nr. T11-46) XII skirsnio 128 punkte nurodyta, kad frakcija turi būti sudaryta iš nemažiau kaip 3 tarybos narių. KMS Tarybos reglamente tokio įpareigojimo nurodyta nėra.

KMS buvo sudaryta daugiau frakcijų nei KRS, dėl didesnio tarybos narių skaičiaus, kurie visi prisijungė prie frakcijų. KRS buvo sudaryta mažiau frakcijų, dėl mažesnio narių skaičiaus ir dviejų narių, kurie į frakcijas jungtis atsisakė.

9 lentelė. Savivaldybių tarybos kolegija nuo 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
<p>Sudaryta. 12 narių: Vytautas Grubliauskas, Klaipėdos miesto savivaldybės meras; Kazys Bagdonas, Sveikatos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas; Arūnas Barbšys, mero pavaduotojas; Saulius Budinas, tarybos narys; Arvydas Cesiulis, mero pavaduotojas; Arvydas Vaitkus, Kontrolės komiteto pirmininkas; Laima Juknienė, Kultūros, švietimo ir sporto komiteto pirmininkė; Aidas Kaveckis, Finansų ir ekonomikos komiteto pirmininkas; Andrius Petraitis, tarybos narys; Judita Simonavičiūtė, Miesto plėtros ir strateginio planavimo komiteto pirmininkė; Alvidas Šimkus, Miesto ūkio ir aplinkosaugos komiteto pirmininkas; Rimantas Taraškevičius, tarybos narys.</p>	<p>Nesudaryta.</p>

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis, KMS (2016; T2-184) ir KRS (2013; T11-46) tarybos veiklos reglamentais ir KMS tarybos sprendimu dėl kolegijos sudarymo (Nr. T2-58).

2019 – 2023 metais KMS kolegija buvo sudaryta, o KRS kolegija sudaryta nebuvo (žr. 9 lentelę). KMS kolegija, taip kaip ir nurodyta savivaldybės tarybos veiklos reglamento (2016, Nr. T2-184) penktojo skirsnio 35.1 papunktyje, buvo sudaryta iš 12 narių, iš kurių privalomai meras, mero pavaduotojai (2), bei visų komitetų pirmininkai (6). Likusių kolegijos narių (3 tarybos nariai) kandidatūras tarybai tvirtinti teikė meras, laikantis proporcinio daugumos ir mažumos atstovavimo principo (2021, Nr. T2-58).

Visi KMS kolegijos įgaliojimai išdėstyti KMS tarybos veiklos reglamento (2016, Nr. T2-184) 34.1 papunktyje atitinka įgaliojimus išdėstytus LR vietos savivaldos įstatymo (2008, Nr. X-1722) 17 straipsnio 4 punkte. Papildomai KMS tarybos veiklos reglamente tarybos kolegijai suteiktas vienas įgaliojimas, randamas 34.1.5 papunktyje: “Svarsto ir teikia siūlymus dėl teritorijų planavimo dokumentų koncepcijų tvirtinimo.” (2016, Nr. T2-184).

KMS tarybos kolegija buvo sudaryta, nes Klaipėda yra trečias pagal dydį miestas Lietuvoje turintis didelį gyventojų skaičių ir susiduriantis su kompleksiškomis viešosiomis problemomis, kurios reikalauja greitų sprendimų. Tokiu atveju kolegija tampa labai reikalingu savivaldybės organu, prisidedančiu prie efektingo miesto valdymo, strategijų kūrimo ir įgyvendinimo bei siūlymų teikimo. Tai, kad KRS kolegija nebuvo sudaryta galėjo

lemti ir rajono teritoriniai ypatumai (didelė ir kompleksiška teritorija su mažesniu gyventojų kiekiu bei tankiu) ir savivaldybės institucinės struktūros ypatumas – tarybos komisijų gausa. KRS tarybos komisijos atlieka dalį funkcijų, kurios teoriškai galėtų būti pavestos kolegijai, pavyzdžiui, strateginio planavimo.

10 lentelė. Savivaldybių tarybos dauguma, mažuma, opozicija 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
<p>Dauguma: „Vytauto Grubliausko ir komandos“ frakcija (9), Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (6), Centro partijos frakcija (3).</p> <p>Opozicija: Frakcija „Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga“ (7), Liberalų sąjūdžio frakcija (4) ir "Titov ir Teisingumas" frakcija (2).</p>	<p>Dauguma: Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija (7), Lietuvos socialdemokratų partijos frakcija (6), frakcija „Kuriam kartu“ (3) ir tarybos narys nepriklausantis jokiai frakcijai Jonas Dumašius.</p> <p>Opozicija: Liberalų sąjūdžio frakcija (5), Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (4), ir tarybos narys nepriklausantis jokiai frakcijai Vaclovas Macijauskas.</p>

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis.

KMS tarybos daugumą sudaro 3 frakcijos su 18 tarybos nariu, o opoziciją 3 frakcijos su 13 tarybos narių. KRS tarybos daugumą sudaro 3 frakcijos su 16 tarybos narių ir vienu jokiai frakcijai nepriklausančiu tarybos nariu, o opoziciją 2 frakcijos su 9 tarybos nariais ir vienu jokiai frakcijai nepriklausančiu tarybos nariu. Galima pastebėti, kad abiejų savivaldybių opoziciją ir daugumą sudaro proporcingai apylygis tarybos narių ir frakcijų skaičius (žr. lentelė 10).

Nei KMS nei KRS opozicijai nesuteikta papildomų teisių. Abiejų savivaldybių opozicijai taikoma teisė, kurią nustato Vietos savivaldos pakeitimo įstatymas (2008; Nr. X-1722) - siūlyti kandidatus Kontrolės komiteto pirmininko ir Etikos komisijų pirmininko pareigoms (14 str. 3 p.; 15 str. 1 p.).

11 lentelė. Savivaldybių mero pavaduotojai 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
<p>Mero pavaduotojai: 1. <u>Arvydas Cesiulis</u> Veiklos sritys: švietimas, socialinės paslaugos, vaikų ir jaunimo teisių apsauga, gyventojų užimtumas ir migracija, sveikatos priežiūra, sportas, infrastruktūros plėtra, turto valdymas, kultūros politika, miesto ir uosto santykių plėtra, miesto ir mokslo įstaigų santykių plėtra, lygios galimybės.</p>	<p>Mero pavaduotojai: 1. <u>Ligita Liutikienė</u> Veiklos sritys: Kultūra ir etnokultūra, sveikatos apsauga, socialiniai reikalai, turizmas, NVO, vaiko teisių apsauga.</p>

11 lentelės tęsinys

<p>2. <u>Arūnas Barbšys</u> Veiklos sritys: savivaldybės ir valstybės turto valdymas, turizmas, verslo plėtra, infrastruktūra, miesto komunalinis ūkis, aplinkosauga, atliekų tvarkymas, keleivinis transportas, rekreacinės zonos, miesto ir uosto santykių plėtra, namų renovacija, miesto ir mokslo įstaigų santykių plėtra, viešoji tvarka.</p>	<p>2. <u>Violeta Riaukienė</u> Veiklos sritys: švietimas, socialinės paslaugos, sveikatos priežiūra, kultūra ir etnokultūra, gyventojų užimtumas, civilinė būklė, vaikų ir jaunimo teisių apsauga, NVO veiklos aktyvinimas ir koordinavimas.</p>
--	---

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis.

Tiek KMS, tiek KRS merai turėjo po 2 pavaduotojus (žr. lentelė 11). Nei vienos savivaldybės mero pavaduotojai šių pareigų neatliko visuomeniniais pagrindais.

Peržiūrėjus savivaldybių mero pavaduotojų kuruojamas veiklos sritis galima pastebėti, kad kai kurios veiklos, tarp tos pačios savivaldybės mero pavaduotojų atsikartoja. Pavyzdžiui, KMS tiek A. Cesiulis, tiek A. Barbšys kuravo infrastruktūros plėtrą, savivaldybės ir valstybės turto valdymą, miesto ir uosto santykių plėtrą. KRS abi mero pavaduotojos kuravo kultūros ir etnokultūros, sveikatos apsaugos, socialinių paslaugų, NVO bei vaiko teisių apsaugos sritis. Ne visos mero pavaduotojų kuruojamos sritys būna atskiriamos, nes kai kurioms prioritetinėms sritims gali būti reikalingas mero pavaduotojų bendradarbiavimas siekiant bendrų tikslų ir efektyvesnių sprendimų.

Taip pat galima pastebėti, kad mero pavaduotojai turėjo ir tik jiems priskirtą veiklą. Savivaldybės mero pavaduotojų funkcijos dažnai paskirstomos pagal jų kompetenciją ir sritis, kuriose jie turi daugiausia patirties ir įgūdžių.

12 lentelė. Savivaldybių administracijos 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
33 skyriai 8 poskyriai 3 grupės 11 komisijų: 1 vyriausiasis specialistas 3 vyriausieji specialistai (inspektorius, kalbos tvarkytojas, kraštovaizdžio architektas) 1 tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius.	14 skyrių 0 poskyris 4 grupės 28 komisijos 1 vyriausiasis specialistas 1 vyriausiasis specialistas (jaunimo reikalų koordinatorius) 1 tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius. Centrinė buhalterija.
Struktūra: linijinė-funkcinė, aukšta, koncentruota (nesteigiamos seniūnijos).	Struktūra: linijinė-funkcinė, aukšta, dekoncentruota (steigiamos seniūnijos, kaip savivaldybės administracijos filialai).
Vadovas: administracijos direktorius Gintaras Neniškis	Vadovas: administracijos direktorius Sigitas Karbauskas

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis ir savivaldybių tarybų sprendimais dėl administracijos struktūros patvirtinimo KMS (2019; Nr. T2-333), KRS (2021; Nr. T11).

KMS administracijoje buvo įsteigta daugiau skyrių (33) ir poskyrių (8) nei KRS administracijoje, kurioje buvo įsteigta 14 skyrių ir nei vieno poskyrio (žr. lentelė 12). Įsteigtų grupių skaičius savivaldybėse buvo apylygis (KMS - 3, KRS - 4). KMS minėti elementai buvo sugrupuoti pagal skirtingas veiklos sritis (miesto priežiūra, miesto vystymas, ugdymas ir kultūra, bendrosios), o KRS šių elementų grupavimas pagal veiklos sritis nebuvo taikomas. KRS buvo žymiai daugiau administracijos sudarytų komisijų (28) nei KMS, kurioje buvo sutaryta tik 11 komisijų. KMS administracijos struktūra yra „koncentruota“, nes savivaldybėje nėra steigiamos seniūnijos kaip savivaldybės administracijos filialai, o KRS - „dekoncentruota“, nes savivaldybėje yra steigiamos seniūnijos.

Šiuos skirtumus galėjo įtakoti savivaldybių teritoriniai ir demografiniai ypatumai. Dėl KMS didmiesčio statuso, daugiau negu dvigubai didesnio gyventojų skaičiaus ir fakto, kad savivaldybėje nesteigiamos seniūnijos, yra reikalingas didesnis administracinis aparatas, kuris pajėgtų efektyviai spręsti didmiesčio problemas ir aptarnauti gyventojus. KRS administracijoje yra sudaryta ženkliai daugiau komisijų negu KMS. KRS teritorija yra kompleksiška, sudaryta iš skirtingo tipo vietovių (2 miestų, 7 miestelių ir 302 kaimų) ir bendruomenių, kas lemia probleminių sričių gausą ir įvairovę (pvz. žemės ūkis, miškininkystė, laukiniai gyvūnai, etninės kultūros ir k.t.), kurioms nagrinėti sudarytos atitinkamo pobūdžio komisijos. Administracijos sudarytų komisijų sudėtyje, kitaip nei administracijos skyrių, ne tik savivaldybės darbuotojai, bet ir savo srities profesionalai iš išorės.

13 lentelė. Savivaldybių administracijos direktoriaus pavaduotojai 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
1. Andrius Dobranskis 2. Asta Dirgėlienė Igaliojimai: kontroliuoja ir atsako už tiesiogiai pavaldžių padalinių vadovų darbą; kontroliuoja ir užtikrina įstatymų, nutarimų bei teisės aktų įgyvendinimą; koordinuoja ir kontroliuoja teisės aktų rengimą ir teikia tvirtinti; kontroliuoja projektų, finansuojamų ES fondų lėšomis, rengimą, įgyvendinimą; dalyvauja savivaldybės strateginio plano bei biudžeto projekto rengime; kontroliuoja Savivaldybės biudžeto asignavimus, viešųjų pirkimų organizavimą, ūkinių sutarčių vykdymą; užtikrina finansų kontrolės įgyvendinimą; analizuoja, teikia išvadas ir siūlymus priskirtos veiklos klausimais; organizuoja Savivaldybės administracijos materialinį techninį aprūpinimą; vertina tiesiogiai pavaldžių valstybės tarnautojų tarnybinę veiklą, teikia siūlymus dėl mokymo	1. Vytautas Butkus 2. Česlovas Banevičius Igaliojimai: nesant direktoriaus atlieka savivaldybės administracijos direktoriaus pareigas; padeda administracijos direktoriui įgyvendinti įstatymus, nutarimus, sprendimus; Vykdo administracijos direktoriaus pavestas vykdomosios institucijos funkcijas; koordinuoja Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos Bendrųjų reikalų, Kultūros, sveikatos ir socialinės politikos, Paslaugų ir civilinės metrikacijos, Švietimo ir sporto, Viešųjų ryšių ir bendradarbiavimo skyrių veiklą bei seniūnijų darbą pagal savo kuruojamas sritis; organizuoja pasitarimus; rengia projektus; vadovauja savivaldybės tarybos ir (ar) administracijos direktoriaus pavestoms nuolatinėms komisijoms; dalyvauja laikinų komisijų ir darbo grupių veikloje; priima interesantus, nagrinėja jo kompetencijai priskirtus klausimus; kontroliuoja savivaldybės

13 lentelės tęsinys

bei kvalifikacijos kėlimo; atlieka kitas vidaus administravimo funkcijas; nesant direktoriaus, atlieka visas Savivaldybės administracijos direktoriaus funkcijas.	administracijos vidaus tvarkos taisyklių laikymąsi; vykdo Savivaldybės tarybos, Administracijos direktoriaus pavedimus; atlieka kitas teisės aktuose numatytas funkcijas ir vykdo kitus nenuolatinio pobūdžio su įstaigos veikla susijusius pavedimus.
---	--

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis ir administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigybės aprašymais KMS (2019, Nr. T2-113), KRS (2021, Nr. T11-151).

Abiejose savivaldybėse buvo po 2 administracijos direktoriaus pavaduotojus (žr. lentelė 13). Savivaldybėse pasirinkta turėti daugiau negu vieną administracijos direktoriaus pavaduotoją, nes taip galima efektyviau padalinti atsakomybes ir užtikrinant, kad svarbios sritys būtų tinkamai koordinuojamos ir valdomos.

KRS administracijos direktoriaus pavaduotojams buvo suteikti vykdomosios institucijos įgaliojimai (2020, Nr. T11-266). KMS administracijos direktoriaus pavaduotojams tokie įgaliojimai suteikti nebuvo. Lyginant 13 lentelėje nurodytus administracijos direktoriaus pavaduotojams savivaldybių suteikiamus įgaliojimus galima pastebėti, kad KMS pavaduotojams suteikti įgaliojimai yra platesni, svaresni, suteikta daugiau atsakomybės, galios ir savarankiškumo, pvz. projektų rengimas ir įgyvendinimas, dalyvavimas strateginio plano bei biudžeto projekto rengime, savivaldybės biudžeto asignavimų kontrolė, viešųjų pirkimų organizavimas ir kt. KRS pavaduotojų įgaliojimai daugiau orientuoti į administracijos ūkio bei struktūros elementų veiklą. KMS administracijoje yra ženkliai didesnis skyrių, valdomų įmonių ir kt. skaičius, todėl siekiant veiksmingai valdyti ir kontroliuoti savivaldybės administracijos veiklą, administracijos direktoriaus pavaduotojams gali būti suteikiama daugiau įgaliojimų ir atsakomybių.

14 lentelė. Savivaldybių seniūnijos 2019 m. iki 2023 I ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
Seniūnijos: 0	Seniūnijos: 11 Agluonėnų, Dauparų-Kvietinių, Dovilų, Endriejavo, Gargždų, Judrėnų, Kretingalės, Priekulės, Sendvario, Veiviržėnų, Vėžaičių.

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis ir savivaldybių tarybų sprendimais dėl administracijos struktūros patvirtinimo KMS (2019; Nr. T2-333), KRS (2021; Nr. T11).

KRS buvo 11 seniūnijų, o KMS nuo 2009 metų seniūnijos nėra steigiamos (nustatytas seniūnijų funkcijas įgyvendina kiti savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai) (žr. lentelė 14). KMS buvo nuspręsta nesteigti seniūnijų, dėl tam palankios Klaipėdos miesto urbanistinės struktūros.

KRS seniūnijų forma buvo savivaldybės administracijos filialai, kurie dalyvavo organizuojant viešųjų paslaugų teikimą ir (arba) prižiūrint, kaip teikiamos viešosios

paslaugos. Nei viena savivaldybė neturėjo biudžetinės įstaigos, teikiančios viešąsias paslaugas, statuso. Visų KRS seniūnijų funkcijos yra vienodos, nei vienai seniūnijai nebuvo suteikti išskirtiniai įgaliojimai, visų nuostatai tapatūs. Seniūnijų nuostatuose joms priskirtos funkcijos atitinka LR vietos savivaldos įstatyme nurodytas seniūnijų funkcijas.

Apibendrinimas. Atlikus Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūros nuo 2019 m. iki 2023 m. balandžio 1 d. lyginamąją analizę, matyti šie skirtumai ir panašumai:

Skirtumai: KMS buvo sudaryta daugiau tarybos komitetų ir jiems suteikta daugiau bei platesni įgaliojimai, daugiau frakcijų, sudaryta savivaldybės kolegija, administracijoje įsteigta daugiau skyrių, poskyrių, nesteigtos seniūnijos. KRS buvo sudaryta daugiau ir įvairesnio pobūdžio tarybos bei administracijos komisijų, nebuvo sudaryta savivaldybės kolegija, įsteigta 11 seniūnijų.

Panašumai: Abiejose savivaldybėse daugumą ir opoziciją sudarė apylygis tarybos narių ir frakcijų skaičius. Savivaldybėse buvo po 2 mero pavaduotojus ir administracijos direktoriaus pavaduotojus. KMS administracijos direktoriaus pavaduotojams suteikti įgaliojimai buvo platesni, svaresni, orientuoti į miesto valdymą ir plėtrą, o KRS pavaduotojų įgaliojimai daugiau orientuoti į administracijos ūkio bei struktūros elementų veiklos priežiūrą ir koordinavimą.

Visi minėti skirtumai daugiausia įtakoti savivaldybių teritorinių ir demografinių ypatumų, iš kurių kyla skirtingos probleminės sritys ir poreikiai, kuriems suvaldyti reikalingi atitinkami sprendimai, kurie atsispindi savivaldybių struktūrose.

3.3. Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūros nuo 2023 balandžio 1 d. ir jų lyginimas

15 lentelė. Savivaldybių tarybos komitetai nuo 2023 II ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
5 komitetai. Finansų ir ekonomikos (7), Miesto ūkio ir aplinkosaugos (7), Miesto plėtros ir strateginio planavimo (7), Sveikatos ir socialinių reikalų (7), Kultūros, švietimo ir sporto (7).	4 komitetai. Ekonomikos ir biudžeto (7), Vietos ūkio ir kaimo reikalų (6), Sveikatos apsaugos ir socialinės rūpybos (7) ir Švietimo, kultūros ir sporto (7).

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis, KMS (2023; Nr. T2-73) ir KRS (2023; T11-114) tarybų sprendimais.

Klaipėdos miesto savivaldybės taryboje yra daugiau komitetų (5) negu Klaipėdos rajono savivaldybės taryboje (4 komitetai), čia neįtraukiant Kontrolės komiteto, kuris yra

privalomas savivaldybių struktūros elementas (žr. 15 lentelė). KMS visi tarybos komitetai turi po 7 narius. KRS Vietos ūkio ir reikalų komitetas turi 6 narius, likę - po 7 narius.

Palyginus komitetų bendruosius įgaliojimus galima teigti, kad Klaipėdos miesto savivaldybės komitetai turi platesnius ir daugiau įgaliojimų nei Klaipėdos rajono savivaldybės komitetai. Visi KRS komitetų įgaliojimai randami KRS tarybos veiklos reglamento (2023, Nr. T11-109) X straipsnio 131 punkte pagal pobūdį atitinka su KMS komitetų įgaliojimais randamais KMS tarybos veiklos reglamente (2023, Nr. T2-19) Trečiojo skirsnio 30 punkte. Tačiau, KMS komitetai turi daugiau galios, nes papildomai: svarsto savivaldybės strateginio veiklos plano projektą; pagal priskirtas veiklos sritis kontroliuoja, kaip laikomasi įstatymų ir vykdomi Vyriausybės nutarimai, tarybos ir mero sprendimai; pagal savo kompetenciją kontroliuoja savivaldybės strateginių plėtros ir veiklos planų vykdymą (Nr. T2-19, 30.1.2-30.1.4 pp.) Taip pat KMS komitetai ne tik svarsto (kaip ir KRS), bet ir gali teikti pasiūlymus dėl papildomų biudžeto lėšų skyrimo (Nr. T2-19, 30.1.7 pp.). Dar daugiau, KMS komitetai pagal savo kompetenciją svarsto Europos Sąjungos ir kitus investicinius projektus (Nr. T2-19, 30.1.8 pp.).

Išanalizavus KMS tarybos veiklos reglamento (2023, Nr. T2-19) trečiojo skirsnio 30.4 – 30.8 papunkčiuose ir *KRS tarybos sprendime dėl komitetų sudarymo, jų skaičiaus ir įgaliojimų nustatymo* (2023, Nr. T11-114) 2 punkte pateiktus atskirų komitetų įgaliojimus, galima pastebėti, kad pagal pobūdį daugelis komitetų vienoje ir kitoje savivaldybėje atitinka. Tačiau, KMS komitetų įgaliojimai konkretnesni bei platesni, įtraukiamos tokios kompetencijos, kaip savivaldybės veiklos prioritetų nustatymas, Europos Sąjungos, tarptautinių, bei Lietuvos Respublikos resursų panaudojimo investiciniams projektams bei bendradarbiavimo su užsienio šalių savivaldybėmis ir prisijungimo prie tarptautinių savivaldos organizacijų, svarstymas (Nr. T2-19, 30.5.4 pp.; 30.5.8 pp.; 30.5.12 pp.).

Išanalizavus ir palyginus komitetams tarybos nustatytus įgaliojimus matoma, kad KMS komitetų įgaliojimai yra platesni, konkretnesni, išsamesni, jų yra žymiai daugiau ir jie orientuoti į miesto bei už jo ribų kylančias problemas, galimybes, modernius sprendimus, kai tuo tarpu KRS komitetų įgaliojimai yra abstraktesni, bendriniai ir daugiau orientuoti į ūkinius rajono reikalus bei problemas. Šie skirtumai taip pat yra įtakoti jau ankstesniame skyriuje išvardintų, miesto ir rajono savivaldybių skirtybių ir ypatumų.

16 lentelė. Savivaldybių tarybos komisijos nuo 2023 II ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
<p>5 komisijos (Peticijų (8;N), Antikorupcijos (8;N), Etikos (7;N), Savivaldybės tarybos veiklos reglamento (6;N), Žymių žmonių, istorinių datų, įvykių įamžinimo ir gatvių pavadinimų suteikimo (7;N).</p>	<p>20 komisijų (Antikorupcijos (9;N), Peticijų (5;N), Etikos (9;N), Tarybos veiklos reglamento keitimo (7;N), Verslo įmonių apdovanojimų (7;N), Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos (13;N), Socialinės paramos teikimo (9;N), Neveiksnių asmenų būklės peržiūrėjimo (5;N), Infrastruktūros plėtros rėmimo (7;N), Lankytinų vietų pavadinimų tvirtinimo (5;N), Akcijų privatizavimo (7;N), Daugiabučių namų savininkų bendrijų rėmimo programos lėšų skirstymo (6;N), Sodininkų bendrijų specialiosios rėmimo programos paraiškų vertinimo (7;N), Žemės ūkio ir kaimo plėtros rėmimo vertinimo (7;N), Gargždų miesto garbės piliečio vardo kandidatų atrankos (11;N), Tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų rėmimo programos vertinimo (9;N), Smulkiojo verslo rėmimo programos vertinimo (9;N), Žymių žmonių, istorinių datų, įvykių atminimo įamžinimo (7;N), Želdynų ir želdinių apsaugos, priežiūros ir tvarkymo (13;N) ir Premijų sportininkams ir jų treneriams skyrimo (5;N).</p>

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis.

KRS tarybos veiklos reglamento (2023, Nr. T11-109) XI skyriaus 156 punkte nurodoma, kad “Taryba sprendimu nustato Komisijos narių skaičių, kuris privalo būti nelyginis”. Tai matoma KRS komisijų narių skaičiuje. KMS tarybos veiklos reglamente tokio reikalavimo nėra, komitetų narių skaičius yra tiek lyginis, tiek nelyginis. Visos komisijos sudarytos tiek KMS tiek KRS yra nuolatinės t.y. sudarytos visai savivaldybės tarybos kadencijai.

Palyginus savivaldybių tarybos sudarytas komisijas matoma, kad KRS sudaryta ir veikia daug daugiau ir įvairesnio pobūdžio komisijų negu KMS (žr. 16 lentelė). Remiantis surinktais duomenimis, galima daryti išvadą, kad dėl Klaipėdos rajono savivaldybės teritorinių ir demografinių ypatumų čia susidaro daugiau ir įvairesnių probleminių sričių, kurioms spręsti ir sprendimų projektams teikti, sudaromos atitinkamos komisijos. Komisijų privalumas, kad į komisijų narių sudėtį gali būti įtraukiami atitinkamos srities specialistai iš išorės.

17 lentelė. Savivaldybių tarybos narių frakcijos nuo 2023 II ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
<ol style="list-style-type: none"> 1. Frakcija “Ištikimi Klaipėdai” (8) 2. Frakcija “Nemuno aušra” (7) 3. Frakcija “Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga” (3) 4. Lietuvos socialdemokratų partijos frakcija (3) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija (11) 2. Tautos ir teisingumo, Lietuvos socialdemokratų ir demokratų „Vardan Lietuvos“ frakcija (7) 3. Liberalų sąjūdžio frakcija (6)

17 lentelės tęsinys

5. Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (7)	4. Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (3)
6. Liberalų sąjūdžio frakcija (3)	

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis.

KMS tarybą sudaro 31 narys, KRS tarybą - 27 nariai. KMS į tarybą išrinkti nariai priklausantys šešioms skirtingoms politinėms partijoms/komitetams. Lygiai tiek pat susiformavo ir frakcijų, kurių pavadinimai atitinka politinių partijų/komitetų pavadinimus, išskyrus vieną – nėra partijos „Laisvė ir teisingumas“ frakcijos, tačiau vietoje jos yra frakcija „Nemuno aušra“.

Į KRS tarybą išrinkti nariai priklausantys šešioms skirtingoms politinėms partijoms/komitetams. Tačiau iš jų susiformavo ne 6 frakcijos (kaip KMS), o 4 frakcijos. Tautos ir teisingumo sąjunga (3), Lietuvos socialdemokratų partija (2) ir demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“ (2) sudarė porinkiminę koaliciją ir suformavo vieną Tautos ir teisingumo, Lietuvos socialdemokratų ir demokratų „Vardan Lietuvos“ frakciją (7) (žr. 17 lentelė). Visų likusių partijų komitetų nariai suformavo frakcijas, kurių pavadinimai atitinka jų atstovaujama politinių partijų/komitetų pavadinimus. Abiejų savivaldybių visi tarybos nariai prisijungė prie frakcijų.

KMS buvo sudaryta daugiau frakcijų nei KRS, dėl didesnio tarybos narių skaičiaus ir dėl to, kad visos politinės partijos/komitetai suformavo atskiras frakcijas. KRS buvo sudaryta mažiau frakcijų, dėl mažesnio tarybos narių skaičiaus, dėl trijų į koaliciją susijungusių partijų ir dėl to, kad viena iš savivaldybės tarybos frakcijų (Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija) turi net 11 narių.

18 lentelė. Savivaldybių tarybos opozicijos lyderis nuo 2023 II ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
Opozicijos lyderis Ugnius Radvila, (Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija).	Opozicijos Justas Ruškys (Liberalų sąjūdžio frakcija).

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis.

Tiek Klaipėdos miesto, tiek Klaipėdos rajono savivaldybėse tarybos opozicijos lyderio pozicija yra įsteigta (žr. 18 lentelė). Savivaldybės nusprendė steigti šią pareigybę siekdamas stiprinti demokratiją, skaidrumą ir atskaitomybę vietinėje savivaldybės politikoje.

KRS tarybos veiklos reglamente (2023, Nr. T11-114) yra atskiras skyrius (VII) skirtas aprašyti tarybos opozicijos lyderio funkcijoms ir teisėms. KMS tarybos reglamente (2023, Nr. T2-19) atskiro skyriaus dedikuoto opozicijos lyderio teisėms bei funkcijoms nėra,

tik atskiruose skirsniuose galima rasti Lietuvos vietos savivaldos įstatyme numatytas opozicijos lyderio teises. KRS tarybos reglamente išdėstytos opozicijos lyderio teisės ir funkcijos, kurių nėra nurodyta KMS tarybos reglamente, yra šios: teikti Merui pastabas ir pasiūlymus dėl Savivaldybės biudžeto projekto; teikti siūlymus Tarybai išklaudyti savivaldybės teritorijoje esančių valstybės institucijų atstovus; atstovauti Tarybos opozicijai susitikimuose su nuolatiniais rajono gyventojais metu (Nr. T11-114, 99.7 p.; 99.8 p.; 100.2 p.). Abiejose savivaldybėse opozicijos lyderiui suteikti įgaliojimai leidžiantys daryti didesnę įtaką: inicijuoti savivaldybės tarybos sprendimų projektus, siūlyti papildyti ar keisti tarybos posėdžio darbotvarkę.

19 lentelė. Savivaldybių tarybos dauguma, mažuma, opozicija nuo 2023 II ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
<p>Dauguma: Frakcija „Ištikimi Klaipėdai“ (8), Frakcija „Nemuno aušra“ (7), Frakcija „Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga“ (3), Lietuvos Socialdemokratų partijos frakcija (3).</p> <p>Opozicija: Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (7) ir Liberalų sąjūdžio frakcija (3).</p>	<p>Dauguma: Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija (11), Tautos ir teisingumo, Lietuvos socialdemokratų ir demokratų „Vardan Lietuvos“ frakcija (7).</p> <p>Opozicija: Liberalų sąjūdžio frakcija (6) ir Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų frakcija (3).</p>

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis.

KMS tarybos daugumą sudaro 4 frakcijos su 21 tarybos nariu, o opoziciją 2 frakcijos su 10 tarybos narių. KRS tarybos daugumą sudaro 2 frakcijos su 18 tarybos narių, o opoziciją 2 frakcijos su 9 tarybos nariais (žr. 19 lentelė). Galima pastebėti, kad KMS tarybos dauguma sudaryta iš daugiau frakcijų ir tarybos narių negu KRS tarybos dauguma. Šis skirtumas atsiranda dėl KMS esančio didesnio tarybos narių skaičiaus ir didesnio susiformavusių frakcijų skaičiaus. Abiejų savivaldybių opoziciją sudaro 2 frakcijos, ir yra apylygis tarybos narių skaičius.

Išskirtinių besiskiriančių teisių nesuteikta nei KMS tarybos daugumai ir opozicijai, nei KRS tarybos daugumai ir opozicijai. Abiejų savivaldybių tarybos dariniams: norint susivienyti, tai padaryti reikia viešu pareiškimu, įteiktu raštu posėdžio pirmininkui ir perskaityti žodžiu; norint tapti dauguma reikia pateikti veiklos programą, o norint tapti opozicija pateikti veiklos kryptis; opozicijai suteikta teisė siūlyti kandidatus į tam tikrais savivaldybės darinių vadovų pareigas (Kontrolės komiteto pirmininką, Etikos ir Antikorupcijos pirmininką) (Nr. XIV-1268, 3 str. 13 p., 17 p.; 20 str. 2 p.; 23 ir 24 str. 1 p.).

20 lentelė. Savivaldybių vicemerai nuo 2023 II ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
<p>Vicemerai:</p> <p>1. Vaida Raugelė. Veiklos sritys: sveikatos apsauga, socialiniai reikalai, švietimas, viešoji tvarka, turto ir įmonių valdymas, KEPS 2030, verslo aplinkos gerinimas, regioninis bendradarbiavimas, miesto tvarkymas, ūkis, namų renovacija ir būsto administravimas.</p> <p>2. Algirdas Kamarauskas. Veiklos sritys: investiciniai projektai, investicijos, miesto plėtra, traukos centrų kūrimas, urbanistinis planavimas, infrastruktūros priežiūra ir plėtra, transportas, darnus judumas, keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas, energetika, miesto ir uosto santykių plėtra, parkavimo plėtra, miesto žalinimo planas.</p> <p>3. Lina Šukytė-Korsakė. Veiklos sritys: aplinkosauga, kultūra, sportas, jaunimo reikalai, vaikų ir jaunimo teisių apsauga, gyventojų užimtumas ir migracija, gyventojų poilsio organizavimas, kultūros paveldas, turizmas, lygių galimybių įstatymo vykdymas, antikorupcijos priemonių vykdymas, nevyriausybinis sektorius, bendruomenės.</p> <p>Įgaliojimai: analizuoja, teikia išvadas ir siūlymus dėl kuruojamos srities veiklos tobulinimo; kontroliuoja ir užtikrina kuruojamos srities parengtus projektus ir teikia rekomendacijas; mero pavedimu analizuoja skundus, pasiūlymus ir kitus dokumentus; inicijuoja komisijų ir darbo grupių sudarymą, dalyvauja ir koordinuoja jų veiklą; teikia ataskaitas ir pasiūlymus merui; atstovauja visuomeninėse institucijose, organizacijose ir įstaigose; pavaduoja merą; vykdo kitus pavedimus.</p>	<p>Vicemerai:</p> <p>1. Vytautas Butkus. Veiklos sritys: sveikatos apsauga, socialiniai reikalai, turizmas, tarptautinis bendradarbiavimas, jaunimo politikos įgyvendinimas, viešoji tvarka, civilinė ir priešgaisrinė sauga.</p> <p>2. Jolanta Kitra. Veiklos sritys: infrastruktūra, saugus eismas, geriamojo vandens tiekimas, nuotekų tvarkymas, savivaldybės bendrųjų ir specialiųjų planų rengimo priežiūra.</p> <p>3. Violeta Riaukienė. Veiklos sritys: infrastruktūra, saugus eismas, geriamojo vandens tiekimas, nuotekų tvarkymas, savivaldybės bendrųjų ir specialiųjų planų rengimo priežiūra.</p> <p>Įgaliojimai: mero pavedimu organizuoja ir koordinuoja mero potvarkių projektų rengimą; analizuoja tarybos sprendimus ir teikia rekomendacijas; analizuoja ir teikia siūlymus merui dėl vietos savivaldos principų įgyvendinimo; analizuoja įstatymus, nutarimus, teisės aktus ir teikia pasiūlymus; teikia administracines paslaugas; organizuoja ir koordinuoja KRS 10-tojo šaukimo tarybos daugumos programos įgyvendinimą; koordinuoja ir kontroliuoja savivaldybės įstaigų veiklą; mero pavedimu analizuoja skundus, pasiūlymus ir pareiškimus; bendradarbiauja su kitomis institucijomis pagal paskirtą veiklos sritį; dalyvauja komisijų, darbo grupių veikloje; vykdo mero įgaliojimus ir kitus pavedimus;</p>

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis ir KRS vicemero pareigybės aprašu (2023, Nr. Mv-).

Tiek KMS, tiek KRS yra po 3 vicemerus. LR vietos savivaldos įstatymo galiojančioje redakcijoje nurodoma, kad "...savivaldybėje, kurios tarybą sudaro 27-31 tarybos narys, gali būti steigiamos ne daugiau kaip trys vicemero pareigybės" (2022; Nr. XIV-1268). KMS yra 31 tarybos narys, o KRS yra 27 tarybos nariai.

KMS ir KRS oficialiose svetainėse yra nurodytos kiekvienam vicemerui paskirtos jų kuruojamos veiklos sritys (žr. 20 lentelę). KMS vicemerams suteikti vienodi įgaliojimai juos taikant savo kuruojamų sričių plotmėje. KRS situacija dėl vicemerų įgaliojimų yra tapati. Abiejose savivaldybėse vicemerams suteikti įgaliojimai yra artimi, tačiau KRS vicemerai papildomai: analizuoja ir teikia siūlymus merui dėl vietos savivaldos principų įgyvendinimo,

asmenims teikia administracines paslaugas ir kontroliuoja savivaldybės įstaigų ir įmonių veiklą (Nr. Mv-, IV sk. 8 p., 10 p., 12 p.). Taigi darytina išvada, kad KRS vicemerams yra suteikti platesni įgaliojimai, kas gali būti įtakota savivaldybės teritorijos specifikos ir administracinės struktūros sprendimų.

21 lentelė. Savivaldybių vicemerai nuo 2023 II ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
35 skyriai 10 poskyrių 3 grupės 8 komisijos: 2 vyriausieji specialistai	19 skyrių 1 poskyris 3 grupės 26 komisijos 1 vyriausiasis specialistas 1 tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius. Centrinė buhalterija.
Struktūra: linijinė-funkcinė, aukšta, koncentruota.	Struktūra: linijinė-funkcinė, aukšta, dekoncentruota.
Vadovas: administracijos direktorius Andrius Žukas.	Vadovas: administracijos direktorius Sigitas Karbauskas.

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis ir savivaldybių tarybų sprendimais dėl administracijos struktūros patvirtinimo KMS (2023; Nr. T2-91), KRS (2023; Nr. T11-325).

KMS administracijoje yra daugiau skyrių (35) bei poskyrių (10) nei KRS administracijoje yra skyrių (19), poskyrių (1), ir po lygiai grupių (3). KMS minėti elementai yra sugrupuoti pagal skirtingas veiklos sritis, o KRS šių elementų grupavimas pagal veiklos sritis netaikomas. Nors KMS skyrių bei poskyrių yra žymiai daugiau, tačiau KRS yra gerokai daugiau administracijos sudarytų komisijų (26) lyginant su KMS (8 komisijos) (žr. 21 lentelę). Todėl darytina išvada, kad KRS susiduria su daugiau specifinių problemų negu KMS, ir joms nagrinėti reikalinga sudaryti atitinkamas komisijas. Tai gali būti įtakota savivaldybių teritorijos charakteristikos: KMS (98 km²) teritorija vienas miestas, o KRS (1323 km²) teritorija – rajonas, kuriam priklauso 2 miestai, 7 miesteliai ir 302 kaimai.

KRS darbo apskaitos ir užmokesčio reikalams yra įsteigtas atskiras elementas – centrinė buhalterija, o KMS už tai yra atsakingas apskaitos skyrius.

Savivaldybių struktūros yra linijinės-funkcinės (kiekvienai funkcijai atlikti yra įsteigtas skirtingas padalinys, atliekantis skirtingas funkcijas) ir aukštos (ne vienas „plokščias“ specialistų lygmuo, taip pat egzistuojantys skyriai, poskyriai, savivaldybės didelės/vidutinio dydžio, bet ne mažos). KMS administracija yra „koncentruotas“ darinys, nes savivaldybėje nėra steigiamos seniūnijos kaip savivaldybės administracijos filialai, o KRS administracija yra „dekoncentruotas“, nes savivaldybėje yra steigiamos seniūnijos.

22 lentelė. Savivaldybių seniūnijos nuo 2023 II ketv.

Klaipėdos miesto savivaldybė	Klaipėdos rajono savivaldybė
Seniūnijos: 0	Seniūnijos: 11 Agluonėnų, Dauparų-Kvietinių, Dovilų, Endriejavo, Gargždų, Judrėnų, Kretingalės, Priekulės, Sendvario, Veiviržėnų, Vėžaičių.

Sudaryta darbo autorės remiantis oficialiomis savivaldybių svetainėmis ir savivaldybių tarybų sprendimais dėl administracijos struktūros patvirtinimo KMS (2023; Nr. T2-91), KRS (2023; Nr. T11-325).

KRS yra 11 seniūnijų, o KMS nuo 2009 metų seniūnijos nėra steigiamos (nustatytas seniūnijų funkcijas įgyvendina kiti savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai) (žr. 22 lentelė). KRS seniūnijų forma yra savivaldybės administracijos filialai, kurie dalyvauja organizuojant viešųjų paslaugų teikimą ir (arba) prižiūrint, kaip teikiamos viešosios paslaugos. Nei viena seniūnija neturi biudžetinės įstaigos, teikiančios viešąsias paslaugas, statuso. Visų KRS seniūnijų funkcijos yra vienodos, nei vienai seniūnijai nėra suteikti išskirtiniai įgaliojimai, visų nuostatai tapatūs. Seniūnijų nuostatuose joms priskirtos funkcijos atitinka Vietos savivaldos įstatyme nurodytas seniūnijų funkcijas.

Apibendrinimas. Atlikus Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūros nuo 2023 m. balandžio 1 d. lyginamąją analizę matyti šie skirtumai ir panašumai:

Skirtumai: KMS, kaip ir prieš tai analizuotame laikotarpyje, savivaldybės taryboje yra daugiau tarybos komitetų, jiems suteikti platesni bei daugiau įgaliojimų, sudaryta daugiau frakcijų, administracijoje veikia daugiau skyrių bei poskyrių, nėra įsteigta seniūnijų. Kitaip nei prieš tai analizuotame laikotarpyje KMS tarybos dauguma sudaryta iš daugiau frakcijų ir tarybos narių. Administracijos struktūra yra „koncentruotas“ darinys.

KRS, kaip ir ankstesniu laikotarpiu, sudaryta daugiau ir įvairesnio pobūdžio tarybos komisijų, įsteigta 11 seniūnijų, bei sudaryta gerokai daugiau administracijos komisijų. Administracijos struktūra yra „dekoncentruota“.

Panašumai: Tiek KMS, tiek KRS įsteigta tarybos opozicijos lyderio pozicija ir yra po 3 vicemerus. KRS vicemerams suteikti platesni įgaliojimai.

Kaip minėta anksčiau, šie struktūrų skirtumai ir panašumai kyla iš savivaldybių turimo statuso (KMS - didmiestis, jūros uostas, KRS - rajonas), teritorijos sudėties specifikos (KMS - vienas miestas, KRS - 2 miestai, 7 miesteliai ir 302 kaimai) ir gyventojų skaičiaus (KMS - 159 396, KRS - 67 280). Todėl KMS yra daugiau orientuota į didmiesčio ir uosto gyvenimo ypatumus, o KRS sprendžia platesnius uždavinius, susijusius su įvairių gyvenviečių valdymu. Visa tai atsispindi savivaldybių struktūrose, bei struktūros elementams suteiktuose įgaliojimuose.

3.4. Interviu rezultatų pristatymas

Atliekant pusiau struktūruoto ekspertų interviu tyrimo analizę buvo siekiama iširti ir išsiaiškinti Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių sukauptą gerąją ir ne tokią sėkmingą patirtį, akcentuojant savivaldybių institucinės struktūros pokyčius įvedus naują nuo 2023 m. balandžio 1 d. vietos savivaldybės principinį struktūros modelį. Respondentams buvo užduodami klausimai apie naujai atsiradusius arba svariausius pokyčius naujajame modelyje patyrusius struktūros elementus: mero instituciją, administracijos direktorių, administracijos direktoriaus pavaduotoją, kolegiją ir opozicijos lyderį.

23 lentelė. Meras

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Neigiamas mero įgaliojimų vertinimas	Per didelė galia	„...mero institucija yra gavusi neproporcingas galias.“ (T1), „...nėr su kuo tartis, nes nu aš čia sugalvojau aš čia ‚vierchas‘“ (A2), „...viską pasiėmė, pagal įstatymą, <...> meras.“ (O2), „...mero pozicija leidžia labai stipriai įleisti šaknis ir įsitvirtinti ir nepalikant galimybių veikti kitoms institucijoms.“ (T2).
	Per mažas tarybos vaidmuo	„Taryba per daug nušalinta nuo visų sprendimų.“ (A2), „Meras gali savo sprendimu ignoruoti tarybos, atstovaujančios bendruomenės gyventojų nuomonę, taryba tampa tik patariančiuoju merui institutu...“ (T1), „... išrinkta taryba turi mažiau galimybių reikštis ir kažką tai teikti, išdiskutuoti...“ (T2).
	Per didelis darbo krūvis	„...minusas, kad naujų funkcijų ir naujų teisių perėjimas merui automatiškai atėmė didžiąją dalį jo laiko.“ (A1), „...meras vienas pats yra likęs su visais popieriais, su visais dalykais...“ (O2)
	Pirmininkas, ne tarybos narys	„... meras dabar realiai gali ir įtaką daryti sprendimui iš karto teikdamas klausimą arba sprendimą, siūlydamas, sakydamas ir savo motyvus...“ (T2).
	Savivaldybės dydžio svarba	„...raštų kiekiai didžiosiose savivaldybėse yra labai dideli ir visur reikia žiūrėti, skaityti, tai čia matau šokią tokį minusą.“ (A1).
	Asmenybės įtaka	„...labai nuo žmogaus priklauso ir nuo tos asmenybės...“ (A2), „...labai nuo žmogaus priklauso, kiek jis sugeba jomis sėkmingai naudotis ir atliepti būtent miesto lūkesčius...“ (T1).
Teigiamas mero įgaliojimų vertinimas	Atliepti bendruomenės lūkesčiai	„...nešdamas meras atsakomybę tuo pačiu jįsai įsipareigoja ir prieš miestą ir prieš gyventojus vykdyti tai, kas buvo užsibrėžta politinėje programoje.“ (A1), „Vien tai, kad jis tampa ne tik žodžio, bet jau ir darbo, už darbą atsakingas, tai jau yra gerai.“ (O2), „...tos atsakomybės, kaip žmonės įsivaizdavo anksčiau, kad viską sprendžia meras <...> tai šioj vietoj kaip ir atsistoja viskas ant kojų.“ (T2).
	Greitesni sprendimai	„...galimybė gerokai greičiau reaguoti, nes valdant biudžetą gali priimti sprendimus ir jeigu gyventojų lūkesčiai yra teisėti, juos greičiau įgyvendinti.“ (M2), „...bet kuriuo atveju tie sprendimai gali būti daug greitesni...“ (T2).
	Stiprus meras	„Įstatymo pakeitimas sustiprino mero institucijos poziciją.“ (A1), „Meras turi pilną darbo atsakomybę, su pilnu atlygiu ir tai yra jo pagrindinis darbas šioj pozicijoj.“ (O1), „...iš principo, kad meras patapo tuo kuom dabar jau yra, tai jau yra geras dalykas.“ (O2)
Pasiūlymai	Dėl tarybos	„...kad daugiau tartųsi, daugiau įtrauktų žmonių į tą...“ (A2).
	Dėl savivaldybės dydžio	„...reikėtų šiek tiek patobulinti būtent didžiosiose savivaldybėse <...> mažosiom savivaldybėm, tai ten aš manau tikrai viskas tvarkoj yra ir čia galbūt galėtų būti vėl papildomai galbūt savivaldos įstatymo kažkoks pakeitimas.“ (A1).

23 lentelės tęsinys

Pasiūlymai	Dėl tarybos pirmininko	„...šioj vietoj meras neapibrėžtas taip yra tarybos posėdžio metu. Nebūdamas tarybos nariu, tu pirmininkauji posėdžiui ir taip toliau. Siūlyčiau galvoti, kaip išspręsti šią situaciją“ (T2).
	Dėl biurokratinės „naštos“	“Aš matau <...> pakankamai daug perteklinių tų dokumentų, kur meras turi pasirašinėti.” (M2).

Sudaryta darbo autorės pagal interviu duomenis.

Pirmuoju pusiau struktūruoto interviu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ekspertų nuomonę, sukauptą gerąją ir ne tokią sėkmingą patirtį bei pasiūlymus dėl merui suteiktų naujų įgaliojimų, kuriais nuo 2023 balandžio 1 d. buvo sustiprinta mero institucija. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad šis pakeitimas didesnės dalies ekspertų yra vertinamas neigiamai (23 lentelė). Kalbinti ekspertai to priežastimis įvardijo merui suteiktą per didelę galią („...*mero institucija yra gavusi neproporcingas galias.*”, T1), per mažą tarybos vaidmenį priimamuose sprendimuose („*Taryba per daug nušalinta nuo visų sprendimų.*“, A2), per didelį merui tekusį darbo krūvį („...*minusas, kad naujų funkcijų ir naujų teisių perėjimas merui automatiškai atėmė didžiąją dalį jo laiko.*“, A1) ir didelę mero asmeninių savybių įtakos svarbą („...*labai nuo žmogaus priklauso, kiek jis sugeba jomis sėkmingai naudotis ir atliepti būtent miesto lūkesčius.*“, T1). Ekspertas (T2), kaip minusą išskyrė galimą mero įtaką priimamiems tarybos sprendimams, einat tarybos pirmininko pareigas nebūnant tarybos nariu: „... *meras dabar realiai gali ir įtaką daryti sprendimui iš karto teikdamas klausimą arba sprendimą, siūlydamas, sakydamas ir savo motyvus.*“. Kitas ekspertas (A1) pabrėžė savivaldybės dydžio svarbą, į ką, jo nuomone, nebuvo atsižvelgta ruošiant mero įgaliojimų pakeitimą: „...*raštų kiekiai didžiosiose savivaldybėse yra labai dideli ir visur reikia žiūrėti, skaityti, tai čia matau šioją tokį minusą.*“. Ekspertai pasidalino ir teigiamomis išvalgomis apie naujuosius mero įgaliojimus: geriau atlieptus bendruomenės lūkesčius („...*nešdamas meras atsakomybę tuo pačiu jisai įsipareigoja ir prieš miestą ir prieš gyventojus vykdyti tai, kas buvo užsibrėžta politinėj programoje.*”, A1), greičiau priimamus sprendimus („...*galimybė gerokai greičiau reaguoti, nes valdant biudžetą gali priimti sprendimus ir jeigu gyventojų lūkesčiai yra teisėti, juos greičiau įgyvendinti.*”, M2) ir sustiprėjusią mero instituciją („*Įstatymo pakeitimas sustiprino mero institucijos poziciją.*”, A1). Keturi ekspertai (A2, A1, T2, M2) pateikė pasiūlymus į ką reikėtų atsižvelgti rengiant Vietos savivaldos įstatymo pataisas. Ekspertų nuomone: 1) Taryba turėtų būti daugiau įtraukta į sprendimų priėmimo procesą; 2) Rengiant įstatymo pataisas turėtų būti atsižvelgta į savivaldybių dydį; 3) Mero, kaip tarybos pirmininko teisės įstatyme turėtų būti aiškiau apibrėžtos; 4) Turėtų būti sumažinta merui tenkanti biurokratinė našta (žr. lentelė 23).

Apibendrinant pirmojo klausimo interviu rezultatus galima teigti, kad:

1. Mero įgaliojimai tapo platesni ir turintys didesnę reikšmę, tačiau dar gerokai tobulintini.
2. Merui suteikta galimybė geriau atliepti bendruomenės lūkesčius.
3. Apribojus tarybos galimybę dalyvauti sprendimų priėmime bei mero postą užėmus netinkamam asmeniui iškyla rizika, kad suteiktomis galiomis bus pasinaudota ne miesto/rajono naudai.
4. Daugumos respondentų nuomonę, apie šiandieninę situaciją savivaldybėse, atspindi eksperto (T2) frazė: „...daug sėkmingų šalių turi karalius, ir tos šalys yra labai sėkmingos, bet tai labai priklauso nuo vieno asmens, tai nuo karaliaus. Jei turėsi jį nesėkmingą, tai ir šalis bus labai nesėkminga, jei turėsi labai sėkmingą tai ir šalis bus labai sėkminga.“

24 lentelė. Administracijos direktorius

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Neigiamas pakeitimo vertinimas	Sumažėjęs vaidmuo	„...administracijos direktorius tampa daugiau vykdomosios valdžios imitacija arba administracijos ūkvedžiu, o ne realiai savivaldybės gyvenimo reikalus sprendžiančia institucija.“ (T1), „...realiai jis yra tikrai vykdytojas ir tiesiogiai priklausomas nuo mero.“ (T2), „Administracijos direktoriaus vaidmuo <...> mano galva yra sumažėjęs. Tu esi tikrai vykdytojas.“ (O2).
	Atsakomybių neapibrėžtumas	„...neaiški administracijos direktoriaus pozicija, kaip yra suformuota įstatyme, už ką jis yra atsakingas, šioj vietoj viskas priklauso nuo to, kiek jam meras deleguoja funkcijų...“ (T2), „...čia yra atsakingas administracijos direktorius, o va čia atsakingas yra meras. Tokio konkretaus ir aiškaus, aiškios linijos nėra. „ (A1).
	Tarybos vaidmuo	„Administracijos direktoriaus paskyrimas per taryba galėtų ir turėtų eiti.“ (A2), „...administracijos direktoriaus figūra, kadangi buvo tiesiogiai priklausoma buvo nuo savivaldybės tarybos <...> tai šioj vietoj nebereikia nieko įrodinėti niekam.“ (T2).
	Posto nestabilumas	„...labai priklauso nuo mero, kuris bet kurią dieną gali jį atleisti ir kitą pasiskirti.“ (T2)
Teigiamas pakeitimo vertinimas	Paprastesnis paskyrimas, atleidimas	„...greitesni procesai paskirti vadovą į šitą postą <...> išvengia kažkokių biurokratinių pinklių laike“ (A1), „...meras direktorių skiria savo potvarkiu <...> nereikia suderinimo nei su dauguma, nei su taryba <...> labai paprasta pakeisti direktorių. Tai čia yra tokia teigiama pusė.“ (M2).
	Atsakomybės sumažėjimas	„...šiek tiek nuėmė atsakomybę ir nuo administracijos direktoriaus.“ (A1), „...nieko blogo nematau, kad meras jį pasiskiria, kartu už tai prisiimdamas atsakomybę ir įgaliojimus, kuriuos suteikia administracijos direktoriui.“ (O1).
	Pasikeitusi administracijos padėtis	„...administracija visada siekia, kad politikai kuo mažiau kištųsi į administracijos darbą. Dabar taip jau nebeišeina, nes vicemerais pakankamai tiesiogiai kontroliuoja savo ir dirba su tais administracijos skyriais, kur jiems yra tiesiogiai deleguotos funkcijos.“ (M2).
Pasiūlymai	Įgaliojimų suteikimas	„... bus gryninama tie mero įgaliojimai, nes yra ir tokių perteklinių... kur galbūt galėtų pavesti arba administracijos direktoriui arba vicemerui“ (M2).
	Statuso stiprinimas	„Aš tai vienareikšmiškai stiprinčiau. Vienareikšmiškai direktorius turėtų būti stipri figūra.“ (O2)

Sudaryta darbo autorės pagal interviu duomenis.

Antruoju pusiau struktūruoto interviu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie nuo 2023 balandžio 1 d. įvykusius pakeitimus susijusius su administracijos

direktoriaus pozicija. Tai direktoriaus vykdomosios vienasmenės institucijos statuso netekimas, mero vienasmeniškai teisė skirti ir atleisti jį iš pareigų bei galimybė jam pavesti dalį savo funkcijų. Atsakyti buvo prašoma remiantis savo sukaupta gerąją ar ne tokia sėkminga patirtimi bei pastebėjimais, pasidalinti pasiūlymais.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad šiame pakeitime ekspertai įvardino daugiau neigiamų pastebėjimų, nei teigiamų (žr. 24 lentelė). Kaip neigiamus aspektus išskyrė sumažėjusių administracijos direktoriaus vaidmenį („...administracijos direktorius tampa daugiau vykdomosios valdžios imitacija arba administracijos ūkvedžiu, o ne realiai savivaldybės gyvenimo reikalus sprendžiančia institucija.“, T1), jo atsakomybių neapibrėžtumą („...neaiški administracijos direktoriaus pozicija, kaip yra suformuota įstatyme, už ką jis yra atsakingas, šioj vietoj viskas priklauso nuo to, kiek jam meras deleguoja funkcijų...“, T2), tarybos nedalyvavimą direktoriaus paskyrimo („Administracijos direktoriaus paskyrimas per tarybą galėtų ir turėtų eiti.“, A2), ir administracijos direktoriaus pareigas užimančio asmens posto nestabilumą („...labai priklauso nuo mero, kuris bet kurią dieną gali jį atleisti ir kitą pasiskirti.“, T2). Kaip teigiamą pakeitimo pusę ekspertai įvertino paprastesnį direktoriaus paskyrimą ir atleidimą iš pareigų („...meras direktorių skiria savo potvarkiu <...> nereikia suderinimo nei su dauguma, nei su taryba <...> labai paprasta pakeisti direktorių. Tai čia yra tokia teigiama pusė.“, M2), nešamos atsakomybės sumažėjimą („...šiek tiek nuėmė atsakomybę ir nuo administracijos direktoriaus.“, A1), bei pasikeitusią administracijos padėtį politikų dalyvavimo jos veikloje atžvilgiu („...administracija visada siekia, kad politikai kuo mažiau kištųsi į administracijos darbą. Dabar taip jau nebeišeina.“, M2). Svarbu paminėti, kad vienasmenišką mero direktoriaus paskyrimą ir atleidimą ekspertai įvertino skirtingai: du ekspertai (A1, M2) vertino kaip teigiamą, dėl greitesnės ir paprastesnės paskyrimo procedūros, o vienas ekspertas (T2) šį pakeitimą išskyrė kaip neigiamą, dėl galimo piktnaudžiavimo padėtimi. Kaip pasiūlymus esamai situacijai pagerinti, ekspertai pateikė platesnių įgaliojimų administracijos direktoriui suteikimą (gražinimą) bei administracijos direktoriaus statuso stiprinimą, (žr. lentelę 24). Pasak eksperto (O2): „...tvirtas administracijos direktorius yra siektinas dalykas. Jeigu tu jį turi stiprų, tu administraciją turi stiprią, kuri dirba tau, tavo tam pažadui, kuri tu davei žmogui, kuris už keturių metų tave perrinks arba nerinks”.

Apibendrinant šio klausimo interviu rezultatus galima teigti, kad:

1. Vienas didžiausių trūkumų - stipriai sumažėjęs administracijos direktoriaus vaidmuo.
2. Nors pokytis turi teigiamų ir neigiamų aspektų, ateityje tikimasi pokyčių: svaresnių įgaliojimų suteikimo ir direktoriaus institucijos stiprinimo.

3. Eksperto (T2) situaciją apibendrinantis pastebėjimas: „tas funkcijas gali deleguoti ir kitiems, tai yra vicemerams <...> jisai tampa tik įstaigos vadovas ir tiek <...> įsivaizduočiau, kad galėtų jo galbūt net ir visai nebūti, tas pats įstaigos vadovas galėtų būti ir meras“.

25 lentelė. Administracijos direktoriaus pavaduotojai

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Neigiamas pakeitimo vertinimas	Reikalingumas	„...administracijos direktoriaus pavaduotojas būtų reikalingas.“ (M1), „...nuimdavo didelį krūvį nuo vadovo.“ (A1), „...pavaduotojų nebuvimas <...> toks sąlyginis. Aš manau, kad jis turėtų likti. Vienas.“ (O2).
	Pavadavimo problema	„...problema, kada direktoriui reikia atostogauti <...>, nes tuo metu pavaduoja vienas iš skyriaus vedėjų, kurie turi teisę dirbti su slapta informacija.“ (M2), „...jeigu direktorius atostogose, tai aš neįsivaizduoju kas jį pavaduoja, darbuotojas, kažkuris savivaldybės, tai tokia labai neapibrėžta funkcija.“ (T2).
	Savivaldybės dydis	„didžiosiose savivaldybėse procesų, projektų, ir visų kitų veiksmų yra labai daug ir sukontroliuoti visą informaciją yra neįmanoma.“ (A1).
Teigiamas pakeitimo vertinimas	Komandinis darbas	„...pavaduotojų neturėjimo nesureikšminu ir nemanau, kad blogybė <...> palaikau tas formas <...> kurios lenkia į ta pusę komandinio darbo.“ (O1).
	Atstatytas valdžios balansas	„...vertinu labai teigiamai <...> apribojus realias administracijos direktoriaus galias ir panaikinus jo pavaduotojų pareigybes, didžioji savivaldybės valdžios vykdomoji galia pereina į mero ir jo pavaduotojų instituto rankas. Vicemerais realiai tampa vykdomosios valdžios struktūros dalimi.“ (T1).
Pavaduotojas valstybės tarnautojas	Teigiama	„Kas rizikuos eiti darbą palikęs dėl politinio keturių metų. <...> bet jeigu valstybės tarnautojo <...> Tai tas žmogus atstotų, vestų, jau žinotų, nebūtų jau žalias.“ (A2).
	Neigiama	„...žinoma tik paskyrus gal ir nebūtų bėda, bet praėjus keliems metams, besikeičiant kadencijom, toks direktoriaus pavaduotojas, na gali iškilti bėdų.“ (M2), „...turėtų likti ir asmeninio politinio pasitikėjimo, tikrai ne valstybės tarnautojai, čia man atrodo nesusipratimas visiškai.“ (O2).
Pasiūlymai	Politinio pasitikėjimo	„... nežinau ar dabar yra svarstyme toks galimas pokytis, bet toks žingsnis būtų teisingas. Administracijos direktoriaus pavaduotojas galėtų būti <...> bet mes norėtume kad jis būtų politinio asmeninio pasitikėjimo.“ (M2).
	Administracijos struktūros perorganizavimas	„...gali išspręsti pakeitus struktūrą į departamentinę, ar dar kokią kitą, kur tu gali jau teisės aktais nuleisti tam tikrus įgaliojimus, pasirašyti jau atitinkamų padalinių vadovams ir nusiimtų darbo krūvis. Tai būtų galima padaryti ateityje,“ (A1), „Savivaldybės administracija tikrai turi įvairiausių struktūrinių galimų sprendinių, ir tą darbo krūvį ar kuravimo sritis, ar kažkokias kitas atsakomybes nebūtinai per admin direktoriaus pavaduotojo poziciją galima spręsti.“ (O1), „Galbūt atsirastų dar vienas vicemeras prie mero ir tą pasiskirstytų tuos darbus.“ (T2).

Sudaryta darbo autorės pagal interviu duomenis.

Trečiuoju pusiau struktūruoto interviu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ekspertų nuomonę, sukaupą patirtį bei pasiūlymus dėl nuo 2023 balandžio 1 d. panaikintos administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigybės.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad šį pokytį didžioji dalis ekspertų vertina neigiamai (žr. 25 lentelė). Argumentuodami šios pareigybės reikalingumu, kaip pagalba administracijos

direktoriui (*“...nuimdavo didelį krūvį nuo vadovo.”*, A1), atsiradusia direktoriaus pavadavimo problema (*„...problema, kada direktoriui reikia atostogauti <...>, nes tuo metu pavaduoja vienas iš skyriaus vedėjų, kurie turi teisę dirbti su slapta informacija.“*, M2) ir sunkumais, su kuriais susiduria administracijos direktoriai neturėdami pavaduotojų didžiosiose savivaldybėse (*„didžiosiose savivaldybėse procesų, projektu, ir visų kitų veiksmų yra labai daug ir sukontroliuoti visą informaciją yra neįmanoma.“*, A1). Keli kalbinti ekspertai išvelgė ir teigiamą šio pokyčio pusę. Pasak eksperto (O1), administracijos direktoriaus pavaduotojų pareigybės panaikinimas skatina komandinį darbą, ką jis vertina labai pozityviai, nes anot jo: *“...miesto sėkmė yra tik komandinio darbo pasekmė.“*. Ekspertas (T1) administracijos direktoriaus pavaduotojų pareigybės atšaukimą vertina teigiamai, argumentuodamas tuo, jog iki įstatymo pakeitimo administracijos direktoriaus pavaduotojai turėjo didesnius įgaliojimus ir teisę priimti sprendimus, nei mero pavaduotojai, nors jų subordinacija, pasak eksperto, turėtų būti aukštesnė, o dabar *“...apribojus realias administracijos direktoriaus galias ir panaikinus jo pavaduotojų pareigybes, didžioji savivaldybės valdžios vykdomoji galia pereina į mero ir jo pavaduotojų instituto rankas. Vicemerais realiai tampa vykdomosios valdžios struktūros dalimi.“*

Net trys kalbinti ekspertai (A2, M2, O2) paminėjo naujame įstatyme suteiktą galimybę administracijos direktoriui turėti pavaduotojus valstybės tarnautojus. Vienas iš jų (ekspertas A2) įvertino tai teigiamai, nes, anot jo, toks darbuotojas būtų patyręs ir neturėtų rizikuoti jau turimu darbu dėl galimai tik keturis metus trukusiančios karjeros (*„Kas rizikuos eiti darbą palikęs dėl politinio keturių metų.<...> bet jeigu valstybės tarnautojo <...> Tai tas žmogus atstotų, vestų, jau žinotų, nebūtų jau žalias.“*, A2). Likę ekspertai (M2, O2), šią naujovę įvertino neigiamai, išvelgdami tame pavojų ir galimą priešpriešą keičiantis kadencijoms (*„...žinoma tik paskyrus gal ir nebūtų bėda, bet praėjus keliems metams, besikeičiant kadencijom, toks direktoriaus pavaduotojas, na gali iškilti bėdų.“*, M2). Keturi ekspertai pateikė pasiūlymus susijusius su jau aptartu pakeitimu. Ekspertas (M2) siūlė įstatymo pataisą dėl galimybės administracijos direktoriui turėti politinio (asmeninio) pasitikėjimo pavaduotoją: *„... nežinau ar dabar yra svarstyme toks galimas pokytis, bet toks žingsnis būtų teisingas.“*. Kiti ekspertai (A1, O1, T2), kaip galimybę išspręsti po administracijos direktoriaus pareigybės panaikinimo atsiradusią spragą administracijos struktūroje, siūlo spręsti perorganizuojant pačią savivaldybės administracijos struktūrą ar perskirstant darbus kitoms pozicijoms (*„Savivaldybės administracija tikrai turi įvairiausių struktūrinių galimų sprendinių, ir tą darbo krūvį ar kuravimo sritis, ar kažkokias kitas atsakomybes nebūtinai per admin direktoriaus pavaduotojo poziciją galima spręsti.“*, O1).

Apibendrinant šio klausimo rezultatus, darytina išvada, kad:

1. Daugumą administracijos direktoriaus pareigybės panaikinimą vertina neigiamai.
2. Pareigybė reikalinga, tačiau pareigas turi eiti politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas.
3. Šios pareigybės trūkumą galima spręsti įvykdant administracijos struktūros perorganizavimą ir darbų perskirstymą tarp jau esamų pozicijų.

26 lentelė. Kolegija

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Neigiamas vertinimas	Neapčiuopiama nauda	“Tai kam ta kolegija? Pavadinimas yra, o jos ten reali funkcija tai nulis sveikų. Ji gal neatrado dar savo vietos iki galo.“ (A2), “...kad jinai tiesiog susirinkti, aptarti mokymų planą kažkokį, kokį tarybos nariams ar kažkam reikia. Ką jinai daro? Ji neturi svorio” (O2), „...ar jis yra raktas į sėkmingą opozicijos darbą ir sėkmingą konstruktyvų opozicijos lyderio darbą, tai manau, kad ne.“ (O1).
	Neįveiklinimas	„...naujoje kadencijoje turėjome tik vieną formalų kolegijos posėdį...“(T1), “Galbūt ir yra sudaryta, tik tiek, kad nebuvo nei vieno posėdžio dar.” (A1), „... per metus laiko nebuvo nei vieno posėdžio.“ (A2), „...kolegijos veikimo formatai yra, bet jis praktiškai neaktyvuotas, tai manau statistika įrodo vienas kartelis su vienu klausimėliu.“ (O1).
	Reglamentavimo trūkumai	„...blogai, kad nėra įstatymo įpareigota, kad nėra privaloma šaukti ir dar kažkatali <...> jinai vistiek, nori šaukti, nori ne.“ (A2), “Neturi to tokio svorio ar vaidmens, kurį galėtų turėti.” (O2), „...gali laukti kol meras šauks tą posėdį ir labai ilgai laukti...“ (O1).
Teigiamas vertinimas	Opozicijos įtrauktis	„... tai yra galimybė ir daugiau ir opozicijai įsitraukti į tuos pagrindinius klausimus.“ (M2), “Opozicijos žmonės įeina į tą kolegiją, <...> vienas iš instrumentų tos kitos nuomonės atnešimo.“ (A2), „Jis suteikia tam tikrą galimybę (opozicijai), sakyčiau, kad įneša aiškumo...“ (O1), “... gali ir opozicija turėti savo atstovus labiau negu, kad iki tol buvo.” (T2).
	Reikalingumas	“...tai yra reikalingas ir geras organas, tik kad viskas priklauso nuo to kaip meras jį išnaudoja.” (T2), “...ta kolegija geras dalykas, bet jisai pas mus visiškai naujas” (O2), „...aš tikrai buvau šalininkas tokio darinio, aišku dar vėlgi mažai praėjo laiko.“ (M2), “Jisai tikrai nėra, man asmeniškai, kad atrodytų, kad blogai. Dar neįsidirbus tokia.“(A2).
Pasiūlymai	Griežtesnis reglamentavimas	“Turi būti reglamentuotos taisyklės.” (A2).
	Didesnis vaidmuo	„...siekti, kad jos vaidmuo būtų didesnis, kad svarstomų klausimų ratas būtų platesnis, nebūtinai pagal tai, ką privalo kolegija svarstyti, bet darbotvarkę galima formuoti tokią kokią norim.“ (M2), “Mano galva per daug jis toksai pilkas <...> Neturi to tokio svorio ar vaidmens, kurį galėtų turėti <...> mes siūlėm tai kolegijai vieną iš darbų apsiimti strateginį.” (O2).

Sudaryta darbo autorės pagal interviu duomenis.

Ketvirtuoju pusiau struktūruoto interviu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie nuo 2023 balandžio 1 d. privalomą sudaryti organą – kolegiją. Pasidalinti patirtimi ir pastebėjimais apie kolegijos naujai įgytą statusą, patikslintą jos sudarymą,

praplėstą nagrinėjamų klausimų sąrašą bei bendrai įvertinti tokio organo reikalingumą savivaldybėje (žr. 26 lentelė).

Dauguma kalbintų ekspertų (T2, M2, O2, A2) sakė, kad kolegiją mato kaip reikalingą savivaldybės organą (*“...tai yra reikalingas ir geras organas...“*, T2) ir įvertino kaip papildomą galimybę įtraukti opozicijos atstovus į sprendimų priėmimo procesą (*„... tai yra galimybė ir daugiau ir opozicijai įsitraukti į tuos pagrindinius klausimus.“*, M2). Tačiau apibūdinant esamą situaciją savivaldybėse, ekspertai vieningai atsiliepė neigiamai. Kaip kolegijos minusus pateikė jos kolkas sunkiai apčiuopiamą naudą ir funkcijas (*“...kad jinai tiesiog susirinkti, aptarti mokymų planą kažkokį, kokį tarybos nariams ar kažkam reikia. Ką jinai daro? Ji neturi svorio”*, O2), jos neįveiklinimą ir šaukimų stoką (*„...kolegijos veikimo formatas formaliai yra, bet jis praktiškai neaktyvuotas, tai manau statistika įrodo vienas kartelis su vienu klausimėliu.“*, O1) bei nepakankamai išsamų ir aiškų kolegijos reglamentavimą (*„...blogai, kad nėra įstatymo įpareigota, kad nėra privaloma šaukti ir dar kažkatali <...> jinai vistiek, nori šaukti, nori ne.“*, A2). Ekspertų pateiktuose pasiūlyimuose atsispindi, jau minėtų trūkumų pataisos, tai griežtesnis kolegijos reglamentavimas (*“Turi būti reglamentuotos taisyklės.“*, A2) ir didesnis kolegijos vaidmuo savivaldybės struktūroje su dar platesniu svarstomų klausimų sąrašu (*„...siekti, kad jos vaidmuo būtų didesnis, kad svarstomų klausimų ratas būtų platesnis, nebūtinai pagal tai, ką privalo kolegija svarstyti, bet darbotvarkę galima formuoti tokią kokią norim.“*, M2), į jį galimai įtraukiant strateginio plano klausimus (*„...mes siūlėm tai kolegijai vieną iš darbų apsiimti strateginį.“*, O2).

Apibendrinant šio klausimo rezultatus, galima teigti, kad :

1. Kolegiją reikalingas ir didelį potencialą turintis organas.
2. Deja, bet kolkas neturintis pakankamai svorio ir dar nėra įveiklintas.
3. Kolegijos šaukimo ir būtinų apsvarstyti klausimų sąrašas nėra griežtai reglamentuotas, viskas šioje vietoje vėl atsisuka į merą.
4. Reikalinga parengti griežtesnį reglamentavimą ir suteikti kolegijai didesnę svarbą, pavyzdžiui, įtraukiant strateginių klausimų sprendimus.

27 lentelė. Opozicijos lyderis

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Neigiamas vertinimas	Menkaverčiai įgaliojimai	„Opozicijos lyderis kolkas nieko neturi, tik juokingas teises. Tuos klausimus visi spėja užduoti. To instituto neišskyrė kažkaip <...> reikia daugiau.“ (A2), „Kad jis formalizuotas – tvarkoj. Puiku. Bet ką jis daro?! Ar aš pirmas uždaviau tą klausimą, ar penktas užduosiu tą klausimą... Trūksta vaidmens, didesnio vaidmens.“ (O2), „...tas, kad tu pirmumo teise gali užduoti klausimą, arba du klausimus, to klausimo svoris priklauso nuo turinio ir nuo pasiruošimo tam klausimui.“ (O1), „Tai turi galimybę paklausti tiek opozicijos lyderis, tiek bet kuris tarybos narys...“ (M2), „Ar pirmas ar antras, tai turbūt nėra svarbu, svarbu yra klausimo turinys, o ne nuo to kas pirmas užduos.“ (T2).

27 lentelės tęsinys

Neigiamas vertinimas	Išrinkimas	“...opozicija sutaria bendram darbui ar nesutaria, jeigu nesutaria tai atitinkamai nėra kaip tą kandidatą iškelti ir nėra kaip už jį nubalsuoti.” (O1).
	Asmenybės, gebėjimų, svarba	“...priklauso nuo esmės opozicijos lyderio asmenybės savybių, įsitraukimo ir skiriamo laiko.”(O1), “Tačiau opozicijos lyderio institucija ir ypač figūra neturi būti butaforinė ir trafaretinė.” (T1).
Teigiamas vertinimas	Aiškumas opozicijos veikloje	„...įnešė aiškumo į šią pareigybę, tai suteikia aiškiau apibrėžtus įgaliojimus opozicijos lyderiui veikti..., (O1), “...opozicijos lyderio įvedimas, ir tos mažumos valandos įvedimas tai yra labai gerai, todėl, kad šiuo laiku gali išsigrūninti neaiškumus, kurie kyla procese veiklos ir išsigrūninus tai, greičiau vyksta pats darbas.” (A1), “...administracija, ar mero ten patarėjai <...> bent žino į ką tada kreiptis. <...> bent jau yra aiškus vaidmuo.” (O2), „... labiau opozicijos ta veikla yra struktūrizuota, gal opoziciją verčia irgi tartis, nes opozicijos lyderis turi visos mažumos vardu kalbėti“ (M2).
	Opozicijos programa	“Tai tikrai yra galimybė turbūt pristatyti labiau opozicijos programą, ją kartą nuo karto priminti”(T2).
	Dalyvavimas kolegijoje	„Opozicijos lyderis įeina į kolegijos sudėtį <...> kolegijos nariu būnant yra šokia tokia pridėtinė galimybė.“ (O1), “...opozicijos lyderio vaidmuo tau suteikia galimybę dalyvauti kolegijos posėdyje.” (O2).
Pasiūlymai	Etatas	„Etatinį padaryt, toks pasiūlymas būtų.” (A2).
	Veto teisė	„...ten turėdamas devynių, dešimties, dvylikos tarybos narių tą kažką blokuoti. Ta prasme vetuoti.” (O2)
	Svaresni įgaliojimai	“...kad jis daugiau (aut. past. - teisių) turėtų.. Dėl tos kitos nuomonės įnešimo.” (A2), „...trūksta vaidmens, didesnio vaidmens.“ (O2), “Kuo opozicija yra stipresnė, tuo darbai yra atliekami su didesne kontrole, su priežiūra...” (A1), „...opozicija privalo spardyti „užpakalį“ pozicijai, nes tai skatina judėjimą į priekį.“ (T1).

Sudaryta darbo autorės pagal interviu duomenis.

Paskutiniuoju penktuoju pusiau struktūruoto interviu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie nuo 2023 balandžio 1 d. Lietuvos savivaldybėse įsteigtą savivaldybės tarybos opozicijos lyderio pareigybę, bei jam suteiktus įgaliojimus. Ekspertų buvo prašoma pasidalinti savo patirtimi, pastebėjimais ir pasiūlymais šios pareigybės sklandesniam darbui užtikrinti (žr. 27 lentelė).

Visi tyrime dalyvavę ekspertai pritarė šios pareigybės įteisinimui, tačiau net penki ekspertai (O2, A2, O1, M2, T2) teigė, kad opozicijos lyderiui suteikti įgaliojimai yra menkaverčiai („*Opozicijos lyderis kol kas nieko neturi, tik juokingas teises.*“, A2). Ypač neigiamai ekspertų buvo atsiliepiama apie suteiktą pirmumo teisę užduoti klausimus: “*Ar pirmas ar antras, tai turbūt nėra svarbu, svarbu yra klausimo turinys, o ne nuo to kas pirmas užduos.*” (T2). Ekspertas (O1), kaip minusą įvardino opozicijos lyderio išrinkimo klausimą, kuris tiesiogiai priklauso nuo opozicijos vientisumo (“*...opozicija sutaria bendram darbui ar nesutaria, jeigu nesutaria tai atitinkamai nėra kaip tą kandidatą iškelti ir nėra kaip už jį nubalsuoti.*”, O1). Ekspertai (O1, T1) įvertinę suteiktų įgaliojimų menkumą, kaip lemiamą elementą sėkmingai šios pozicijos veiklai užtikrinti, išskyrė opozicijos lyderio asmenybės

savybių ir gebėjimų svarbą (*„...priklauso nuo esmės opozicijos lyderio asmenybės savybių, įsitraukimo ir skiriamo laiko.“*, O1). Kaip vieną iš teigiamų šios pozicijos įteisinimo aspektų keturi ekspertai (O1, A1, O2, M2) išskyrė didesnę aiškumą opozicijos veikloje (*„...labiau opozicijos ta veikla yra struktūrizuota, gal opoziciją verčia irgi tartis, nes opozicijos lyderis turi visos mažumos vardu kalbėti“*, M2). Ekspertas (T2) kaip vieną iš privalumų išskyrė atsiradusią galimybę per lyderį pristatyti opozicijos programą (*„Tai tikrai yra galimybė pristatyti labiau opozicijos programą, ją kartas nuo karto priminti“*, T2), o ekspertai (O1, O2) įvardino ir galimybę dalyvauti kolegijos posėdžiuose (*„...opozicijos lyderio vaidmuo tau suteikia galimybę dalyvauti kolegijos posėdyje.“*, O2). Teikiant siūlymus, didžioji dalis ekspertų (A2, O2, A1, T1) nurodė, kad opozicijos lyderio poziciją turėtų būti stiprinama, suteikiant jai svaresnius įgaliojimus ir didesnę vaidmenį savivaldybės struktūroje (*„...kad jis daugiau (teisių - aut. past.) turėtų...“*, A2, *„...trūksta vaidmens, didesnio vaidmens.“*, O2). Kaip vieną iš galimų pereinamumo stiprinimo būdų ekspertas (O2) pasiūlė veto teisės suteikimą: *„...ten turėdamas devynių, dešimties, dvylikos tarybos narių tą kažką blokuoti. Ta prasme vetuoti.“* Eksperto (A2) nuomone opozicijos lyderio pareigybę išskirti, sustiprinti galima įsteigiant etatą (*„Etatinį padaryt, toks pasiūlymas būtų.“*).

Apibendrinant šio klausimo rezultatus galima teigti, kad:

1. *Opozicijos lyderio pozicija yra reikalinga ir jos institucinis įteisinimas yra sveikintinas.*
2. *Kolkas ši pozicija turi ribotą įtaką ir menkus įgaliojimus.*
3. *Šiandieninėje savivaldybių struktūroje, sėkmingas šios pozicijos funkcionavimas priklauso nuo palankiai susiklosčiusios situacijos opozicijoje esančiam asmeniui būti išrinktam ir nuo asmens užimančio šias pareigas asmenybės savybių bei profesionalumo.*
4. *Be argumentuotos nuomonės, aktyvaus įsitraukimo ir skiriamo laiko ši pozicija gali tapti tik „butaforija ir priedu prie daugumos ir mero valdžios“ (T1).*

Atlikus tyrimą ir išanalizavus visus respondentų pateiktus atsakymus, galima apibendrinti šio kokybinio ekspertų interviu tyrimo metu gautus rezultatus, išdėstant juos sekančiai:

1. Bendru vertinimu mero institucijos sustiprinimą su išgrynintomis kompetencijomis, atsakomybėmis ir atskaitingumu ekspertai vertino teigiamai, ypač mero galimybę atliepti bendruomenės lūkesčius, laikantis per rinkimus duotų pažadų. Tačiau visi beveik vieningai sutarė, kad galių merui suteikta per daug, ir siūlo ieškoti galimybės į sprendimų priėmimą

įtraukti ir tarybą. Nes anot ekspertų, tokia galia sutelkta vieno žmogaus rankose, ypač netinkamo, gali atnešti liūdnas pasekmes.

2. Administracijos direktoriaus vykdomosios institucijos statuso netekimą ir jo pavaduotojų panaikinimą dauguma ekspertų įvertino neigiamai. Ateityje tikimasi administracijos direktoriaus institucijos stiprinimo, platesnių įgaliojimų. Pavaduotojų trūkumą siūloma spręsti grąžinant galimybę šias pareigas užimti politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojui arba perorganizuojant savivaldybės administracijos struktūrą.

3. Kaip teigiamus pokyčius įvertino opozicijos lyderio pareigybės įsteigimą ir kolegijos įteisinimą, tačiau negailėjo kritikos dėl nepakankamai aiškaus jų reglamentavimo ir menkų įgaliojimų. Ekspertų siūloma griežtesnis šių elementų reglamentavimas ir platesnių įgaliojimų suteikimas.

Dalindamiesi savo gerąją ir ne tokia sėkminga patirtimi apie įvykusius įstatymo pakeitimus, nuo 2023 balandžio 1 d. įsivyravus naujam institucinės struktūros modeliui ekspertai įvardino ne vieną spragą ir galimą tobulinimą ateityje. Autorės nuomone, viena iš priežasčių, kodėl ekspertų vertinimu palikta nemažai spragų, tai galimai skubotai priimti sprendimai rengiant atitikimą Konstitucinio teismo išaiškinimui (2021 m. balandžio 19 d. Nr. KT59-N5/2021) dėl mero ir tarybos institucijų atskyrimo, kuris oficialiai įsigaliojo 2023 m. gegužės 3 d.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Išanalizavus svarbiausių, rašant šį darbą, sąvokų – *vietos savivalda ir savivaldybė* – apibrėžtis, randamas mokslininkų darbuose, bei Lietuvos ir tarptautiniuose teisės aktuose, galima teigti, kad šios sąvokos gali būti aiškinamos pakankamai skirtingai. Kiekvienoje šalyje iš įvairių teorinių šių sąvokų sampratų, siekiant vieningo supratimo yra pasirenkama viena ir ji įtvirtinama įstatymu, kaip oficiali ir naudojama teisėkūroje ar įgyvendinant valstybės politiką viešojo valdymo/vietos savivaldos srityje. Rašant šį darbą nuspręsta vadovautis LR vietos savivaldos įstatyme įtvirtinta vietos savivaldos teorine samprata – „vietos savivalda – savivaldybės bendruomenės savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją“ ir mokslininko Algirdo Astrausko moksliniuose darbuose pateikta plačiausia vietos savivaldybės sąvokos teorine samprata - savivaldybė kaip sistema, sudaryta iš trijų elementų – teritorijos, gyventojų (savivaldybės bendruomenės) ir vietos valdžios institucijų ir kitų subjektų.

2. Rengiant šį darbą buvo apsispręsta, kad dar viena svarbi sąvoka *savivaldybės institucinė struktūra* bus suprantama ir aiškinama kaip politinę valdžią, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijas savivaldybėje vykdančių institucijų ir kitų subjektų sutvarkyta ir tam tikrais ryšiais susijusi visuma, skirta įgyvendinti savivaldybės bendruomenei suteiktą / Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę. Pagrindiniai vietos savivaldybės institucinę struktūrą sudarantys elementai yra subjektai, priskirtini 3 grupėms: a) savivaldybės atstovaujamoji vietos valdžios institucija (savivaldybės taryba); savivaldybės vidaus kontrolės subjektai; savivaldybės tarybos komitetai ir komisijos; b) savivaldybės vykdomoji / vykdomosios valdžios institucija; savivaldybės administracija (biudžetinė įstaiga, vykdančią viešojo administravimo funkcijas); c) viešąsias paslaugas teikiančios savivaldybės įstaigos ir įmonės.

3. Atlikta mokslinių darbų, nagrinėjančių savivaldybių institucinės struktūras, jų formavimo dėsningumus ir funkcionavimo praktikas, analizė atskleidė, kad pasaulyje randama daug skirtingų savivaldybių institucinės struktūros (vietos savivaldos) principinių modelių. Kiekvienoje šalyje paprastai pasirenkamas vienas (bet gali būti ir keli) savivaldybės institucinės struktūros principinis modelis ir įtvirtinamas įstatymu, kuriame nurodoma, kokius elementus visos savivaldybės privalo suformuoti vienodai, o kokius – laisvai, savo nuožiūra. Tokiu būdu kiekvienos šalies savivaldybės, vadovaujantis vienu ir tuo pačiu modeliu (taip pasireiškia vieningumas, unifikuotumas) suformuoja skirtingas individualias savivaldybės institucines struktūras (taip pasireiškia įvairovė, specifinių vietos sąlygų

įvertinimas). Individualių savivaldybių struktūrų, esant tam pačiam savivaldybės struktūros principiniam modeliui, buvimas sudaro prielaidas rasti gerosioms praktikoms, kurias vienos savivaldybės gali kūrybiškai perimti iš kitų, tobulindamos savo individualias struktūras. Ne išimtis yra ir Lietuva, kuri nuo 1990 m. iki 2023 metų pritaikė kelis skirtingus savivaldybės struktūros (vietos savivaldos) principinius modelius.

4. Nuo Lietuvos nepriklausomybės atgavimo (1990 metų) išskiriami keturi laikotarpiai, kuriais buvo taikyti skirtingi vietos savivaldos modeliai: 1990-1995 m., 1995-2003 m., 2003 m. - 2023 I ketv. ir nuo 2023 m. II ketv. iki dabar. Pirmųjų, taikytų 1990-1995 m. modelių buvo atsisakyta dėl atsiradusios dvišaldystės problemos, vėliau 1995-2003 m. taikyto modelio atsisakyta dėl galių sukonzentravimo vykdomųjų institucijų rankose. Nuo 2015 m. savivaldybės struktūros principinį modelį, pradėtą taikyti 2003 metais, papildė nauji elementai: a) savivaldybių merų (savivaldybės tarybos vadovų) tiesioginiai rinkimai ir b) padidinti savivaldybių merų įgaliojimai (kaip vėliau, 2021 metais paaiškėjo – šie pakeitimai prieštaravo Konstitucijos 119 straipsniui). Nuo 2023 m. balandžio 1 d., siekiant įgyvendinti Konstitucijos pakeitimus, įdiegtas naujas savivaldybės struktūros modelis su tiesiogiai renkamu savivaldybės meru – savivaldybės vykdomosios valdžios institucija.

5. Nors gali atrodyti, kad naujasis savivaldos principinis modelis įsigaliojęs nuo 2023 m. balandžio 1 d. ir buvusio modelio atmaina, galiojusi 2015 m. – 2023 m. I ketv., yra tapatūs, tačiau jie skiriasi iš esmės: a) meras tapo vienasmane vykdomosios valdžios institucija, nebėra tarybos narys ir neturi balso teisės, savivaldybės tarybai priimant sprendimus, bet jam suteikta veto teisė; b) administracijos direktorius neteko vienasmenės vykdomosios institucijos statuso ir liko tik savivaldybės administracijos vadovu; c) panaikinta administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigybė; d) įstatymas įpareigoja savivaldybėse sudaryti kolegijas; d) atsirado savivaldybės tarybos opozicijos lyderio pareigybė.

6. Vykdam vieną iš svarbiausių uždavinių – palyginti ir identifikuoti savivaldybių individualių struktūrų skirtumus ir panašumus, esant tam pačiam savivaldybės struktūros principiniam modeliui – ir atlikus Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūrų, suformuotų laikotarpiu nuo 2015 m. iki 2023 m. balandžio 1 d., analizę surasti šie skirtumai ir šie panašumai:

Skirtumai. Klaipėdos miesto savivaldybėje, lyginant su Klaipėdos rajono savivaldybe buvo sudaryta daugiau tarybos komitetų, jiems suteikti platesni įgaliojimai, susidarė daugiau savivaldybės tarybos narių frakcijų, buvo sudaryta savivaldybės tarybos kolegija, savivaldybės administracijoje įsteigta ženkliai daugiau skyrių, poskyrių, nebuvo įsteigta nė vienos seniūnijos; Klaipėdos rajono savivaldybėje, lyginant su Klaipėdos miesto savivaldybe buvo sudaryta gerokai daugiau ir įvairesnio pobūdžio tarybos komisijų bei administracijos

komisijų, nebuvo sudaryta savivaldybės tarybos kolegija, buvo įsteigta 11 seniūnijų. Išvardinti savivaldybių struktūros skirtumai daugiausia įtakoti savivaldybių statuso, teritorijos dydžio ir sudėties specifikos, bei demografinių ypatumų.

Panašumai. Savivaldybėse daugumą ir opoziciją sudarė apylygis tarybos narių ir frakcijų skaičius, buvo po 2 mero ir administracijos direktoriaus pavaduotojus. Savivaldybių tarybą sudarė 27–31 tarybos narys, todėl, pagal tuo metu galiojusį LR vietos savivaldos įstatymą, jose galėjo būti steigiamos nedaugiau negu dvi mero ir administracijos direktoriaus pareigybės. Abi savivaldybės pasirinko steigti maksimalų šių pareigybių skaičių dėl efektyvesnio jų didelių ir kompleksišku institucinių struktūrų valdymo.

7. Vykdamas tą patį uždavinį ir atlikus Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių struktūrų, suformuotų laikotarpiu nuo 2023 m. balandžio 1 d., analizę surasti šie skirtumai ir šie panašumai:

Skirtumai. Klaipėdos miesto savivaldybėje, lyginant su Klaipėdos rajono savivaldybe, buvo sudaryta daugiau tarybos komitetų, jiems suteikti platesni įgaliojimai, susidarė daugiau frakcijų, įsteigta žymiai daugiau administracijos skyrių ir poskyrių, administracijos struktūra yra „koncentruota“, nėra įsteigta seniūnijų; Klaipėdos rajono savivaldybėje, lyginant su Klaipėdos miesto savivaldybe, yra sudaryta gerokai daugiau ir įvairesnio pobūdžio tarybos komisijų ir administracijos komisijų, administracijos struktūra yra „dekoncentruota“, yra įsteigta 11 seniūnijų. Dėl teritorinių ir demografinių ypatumų savivaldybėse išskiriamos skirtingos probleminės sritys ir poreikiai, o jiems suvaldyti reikalingi atitinkami sprendimai, didesnės savivaldybių teritorijos paprastai dalijamos į daugiau seniūnijų, visa tai ir atsispindi savivaldybių institucinėse struktūrose.

Panašumai. Savivaldybėse įsteigta opozicijos lyderio pozicija, yra po 3 vicemerus. Abi savivaldybės nusprendė steigti tarybos opozicijos lyderio pareigybę, siekdamas stiprinti demokratiją ir skaidrumą. Didžiausias pagal LR vietos savivaldos įstatymą leistinas vicemerų skaičius (priklausantis nuo tarybos narių skaičiaus) buvo pasirinktas siekiant veiksmingesnio savivaldybių veiklos koordinavimo ir greičiau priimamų sprendimų.

8. Atlikus ekspertų interviu tyrimą ir išanalizavus respondentų pateiktus atsakymus, galima teigti, kad Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybėse, formuojant savivaldybių individualias struktūras, buvo sukaupta ši geroji (ir ne tokia sėkminga) patirtis:

➤ *Mero institucijos* sustiprinimas ir išgrynintos kompetencijos, padidino mero atskaitingumą ir suteikė galimybę geriau bei greičiau atliepti bendruomenės lūkesčius, tačiau galių merui suteikta, respondentų nuomone, pernelyg daug ir taryba yra per daug nušalinta nuo sprendimų priėmimo proceso. Taip sudaroma galimybė merui ignoruoti tarybos,

atstovaujančios bendruomenės gyventojų nuomonę, ir priimti ne daugumai naudingus sprendimus.

- *Administracijos direktoriaus* paskyrimo ir atleidimo procedūra, tapo daug greitesnė ir paprastesnė, tai darant vienasmeniškai merui. Tačiau direktoriaus vaidmuo yra per mažas, įgaliojimai nepakankami, o dėl vienasmenio atleidimo proceso, užimamas postas tapo nestabilus.
- Panaikinus *administracijos direktoriaus pavaduotojo* pareigybę, jaučiamas šios pozicijos stygius, o suteikta galimybė turėti pavaduotoją – valstybės tarnautoją netenkina, dėl galimų nesutarimų rizikos, keičiantis kadencijoms.
- *Kolegija* vertinama kaip reikalingas ir naudingas savivaldybei organas, kuris padidino opozicijos įtrauktį į sprendimų procesą, tačiau kol kas savivaldybėse dar pilnai neįveiklintas, nes yra per daug priklausomas nuo mero noro/galimybės šaukti posėdį.
- *Opozicijos lyderio pozicijos* įteisinimas įnešė aiškumo, struktūros opozicijos darbe, suteikė galimybę geriau pristatyti opozicijos programą bei papildomą vietą opozicijai kolegijoje, tačiau jam suteikti per menki įgaliojimai ir labai ribota galimybė daryti įtaką.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į atliktų tyrimų, lyginamosios analizės ir kokybinio interviu, rezultatus pateikiamos šios rekomendacijos:

SEIMAS, VYRIAUSYBĖ, VRM

1. Ateityje rengiant LR vietos savivaldos įstatymo pataisas ieškoti būdų kaip į svarbiausių sprendimų priėmimą bei įtakingų savivaldybės pozicijų (administracijos direktoriaus, vicemerų) paskyrimą/atleidimą įtraukti tarybą. Nuo 2023 m. balandžio 1 d. išrinkta taryba turi mažiau (nei anksčiau) galimybių ir įtakos prisidėti sprendžiant svarbius klausimus, juose paliekant vienasmeniškai mero valią ir sudarant jam galimybę visiškai negirdėti kitos nuomonės.
2. Sustiprinti savivaldybės tarybos opozicijos lyderio vaidmenį savivaldybių struktūroje, aiškiau apibrėžiant opozicijos lyderio funkcijas ir nustatant papildomus įgaliojimus, pavyzdžiui: a) suteikti teisę apskųsti valdančiosios daugumos priimtus sprendimus, jei mano, kad jie prieštarauja įstatymams ar demokratijos principams, b) teisę gauti svarbią informaciją apie savivaldybės veiklą (įskaitant biudžetą, sprendimus ir kitus oficialius dokumentus), c) teisę dalyvauti pagrindiniuose sprendimų priėmimo procesuose.
3. 2023 m. įsigaliojus Vietos savivaldos įstatymo pakeitimui, kuriuo savivaldybės įgaliojimai įgyvendinami per savivaldybės atstovaujamąją instituciją – savivaldybės tarybą

ir vykdomąją instituciją – savivaldybės merą, pastebėta, kad merams tenka didžiulė biurokratinė našta, kuri atima didelę dalį mero laiko. Rekomenduotina dalį mero įgaliojimų deleguoti vicemerui, kurio statusą būtų galima keisti iš politinio pasitikėjimo tarnautojo į savivaldybės tarybos nario, kurio kandidatūrą siūlytų meras, o tvirtintų taryba. Vicemero statusą pakeitus, vicemeras būtų kaip ir meras renkamas (ne skiriamas) politikas, kas palengvintų įgaliojimų perdavimą.

KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖ

1. Rekomenduotina apsvarstyti seniūnijų steigimo klausimą, siekiant palengvinti paslaugų suteikimą labiausiai geografiškai nutolusiose Klaipėdos miesto vietovėse, bei taip sumažinti savivaldybei tenkančią administracinę naštą, pagreitinti paslaugų teikimo procesą. Taip pat, tai užtikrintų geresnius santykius su vietos bendruomene bei galėtų paskatinti aktyvesnę gyventojų įtrauktį į viešąjį valdymą.

2. Savivaldybės administracijoje labai didelis skyrių skaičius, todėl rekomenduotina formuoti departamentus, apjungiant giminingas funkcijas vykdančius skyrius. Tokiu būdu sumažinant administracijos direktoriui atsakingų padalinių skaičių ir dėl to jam tenkantį darbo krūvį, taip pat, pagerinti teikiamų paslaugų kokybę bei sumažinti savivaldybės kaštus.

3. Rekomenduojama savivaldybės tarybos veiklos reglamente nustatyti griežtesnį kolegijos posėdžių šaukimo ir svarstomų klausimų reglamentavimą, nepaliekant to tik mero valioje. Suteikti kolegijai didesnę vaidmenį, pavyzdžiui, į jos posėdžius įtraukiant strateginio plano rengimo ar kitus svarbius klausimus. Sprendimai galėtų būti išdiskutuojami prieš posėdį, kas galimai palengvintų ir pagreitintų sprendimų proceso priėmimą tarybos posėdžių metu.

KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBĖ

1. Esant tokiam dideliame tarybos bei administracijos komisijų skaičiui, rekomenduotina peržiūrėti administracijos struktūrą, ir išgryninti komisijų paskirtį, narių skaičių, bei įvertinti, galbūt verta, kai kurias iš jų apjungti, ar net atsisakyti, taip siekiant mažinti besidubliuojančių funkcijų atsiradimo tikimybę, ir siekiant kuo efektyvesnio finansinių išteklių panaudojimo.

2. Tam, kad būtų išvengta sumaišties dėl 2023 m. balandžio 1 d. pasikeitusio savivaldybės administracijos direktoriaus statuso bei funkcijų, reikėtų administracijos direktoriaus pareigybės aprašyme ir savivaldybės administracijos nuostatuose aiškiai išdėstyti kokie įgaliojimai suteikti administracijos direktoriui, už ką yra atsakingas meras, už ką - administracijos direktorius, bei įvardinti, kas pavaduos administracijos direktorių jam negalint eiti pareigų. Įvestas aiškumas galėtų padėti vykdyti veiksmingesnį kasdienį savivaldybės funkcionavimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės ir kiti normatyviniai aktai:

1. *Europos vietos savivaldos chartija*. (1985). Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.48874>>.
2. *Lietuvos Respublikos Konstitucija: oficialių dokumentų tekstai su pakeitimais ir papildymais iki 2019 m. rugsėjo 1 d.* (2021).Kaunas: Judex.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. (2004). *Sprendimas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo išaiškinimo*. Prieiga per internetą: <<https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta254/content>>.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. (2021). *Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo ir Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo nuostatų, susijusių su savivaldybių merų rinkimais ir įgaliojimais, atitiktis Lietuvos Respublikos konstitucijai 2021 m. balandžio 19 d. Nr. KT59-N5/2021*. Prieiga per internetą: < <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta2407/content>>.
5. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos pagrindų įstatymas 1990 m. vasario 12 d. Nr. XI-3676*. (1990). Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.55DFA8DB5C3E>>.
6. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533* (1994). Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F>>.
7. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas 2000 m. spalio 12 d. Nr. VIII-2018*. (2000). Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.10AE4E66691A>>.
8. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas 2008 m. rugsėjo 15 d. Nr. X-1722*. (2008). Prieiga per internetą: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CF599A1A6DD5> >.
9. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo nr. i-533 3, 5, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 27, 29, 40, 42, 45, 46 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 25¹ straipsniu įstatymas Nr. XII-967*. (2014). Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b3b1225008e911e4adf3c8c5d7681e73>>.
10. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 pakeitimo įstatymas 2022 m. birželio 30 d. Nr. XIV-1268*. (2022). Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b8814b70041c11edb32c9f9d8ba206f8> >.

11. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas 1994 m. liepos 19 d. Nr. I-558. Prieiga per internetą: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0120FD7BCFFC>>.
12. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2016). *Sprendimas dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos veiklos reglamento patvirtinimo 2016 m. birželio 23 d. Nr. T2-184.* Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/77d37c90442b11e6bd3bfefc575ccac4>>.
13. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba. (2013). *Sprendimas dėl Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamento patvirtinimo 2013 m. sausio 31 d. Nr. T11-46.* Prieiga per internetą: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/SAV.484968>>.
14. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba. (2019). *Sprendimas dėl Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos komitetų sudarymo, jų narių skaičiaus ir įgaliojimų nustatymo 2019 m. gegužės 3 d. Nr. T11-103.* Prieiga per internetą: < <https://old.klaipedos-r.lt/index.php?2438870645>>.
15. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2019). *Sprendimas dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos komitetų sudėčių patvirtinimo 2019 m. gegužės 3 d. Nr. T2-120.* Prieiga per internetą: < <https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2019/05/t2-120.docx>>.
16. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2021). *Sprendimas dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2019 m. birželio 20 d. sprendimo Nr. T2-168 „Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos kolegijos sudarymo“ pakeitimo 2021 m. vasario 26 d. Nr. T2-58.* Prieiga per internetą: < <https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2021/03/t2-58.docx>>.
17. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2019). *Sprendimas dėl Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos struktūros patvirtinimo 2019 m. lapkričio 28 d. sprendimo Nr. T2-333 priedas.* Prieiga per internetą: <<https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2019/12/t2-333pr.docx>>.
18. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba. (2021). *Sprendimas dėl Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2019 m. lapkričio 28 d. sprendimo Nr. T11-356 “Dėl Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos struktūros patvirtinimo 2021 m. sausio 1 d. Nr. T11.* Prieiga per internetą: <<https://old.klaipedos-r.lt/index.php?3090966131>>.
19. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba. (2020). *Sprendimas dėl vykdomosios institucijos įgaliojimų suteikimo Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojų pareigybėms 2020 m. birželio 25 d. Nr. T11-266.* Prieiga per internetą: <<https://klaipedos-r.lt/wp-content/uploads/2022/10/06-17-potvarkis-MV-68.docx>>.

20. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2019). *Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigybės aprašymas patvirtintas tarybos 2019 m. balandžio 12 d. sprendimu Nr. T2-113*. Prieiga per internetą: <https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2019/04/t2-113.docx>.
21. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba. (2021). *Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo (ADP1) pareigybės aprašymas patvirtintas tarybos 2021 m. gegužės 27 d. sprendimu Nr. T11-151*. Prieiga per internetą: https://klaipedos-r.lt/wp-content/uploads/2023/01/Butkaus-pareig.apras_.docx.
22. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba. (2023). *Sprendimas dėl Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamento patvirtinimo 2023 m. kovo 30 d. Nr. T11-109*. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/11461730cfc011ed9978886e85107ab2>.
23. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2023). *Sprendimas dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos veiklos reglamento patvirtinimo 2023 m. kovo 23 d. Nr. T2-19*. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a9e74670cc5b11ed9978886e85107ab2>.
24. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba. (2023). *Sprendimas dėl Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos komitetų sudarymo, jų narių skaičiaus ir įgaliojimų nustatymo 2023 m. balandžio 17 d. Nr. T11-114*. Prieiga per internetą: <https://klaipedos-r.lt/wp-content/uploads/2023/04/T11-114.docx>.
25. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2023). *Sprendimas dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos komitetų sudėčių patvirtinimo 2023 m. balandžio 20 d. Nr. T2-73*. Prieiga per internetą: <https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2023/04/t2-73.docx>.
26. Klaipėdos rajono savivaldybė. (2023.04). *Patvirtinta Klaipėdos rajono savivaldybės mero 2023.04 potvarkiu Nr. Mv- Klaipėdos rajono savivaldybės vicemero pareigybės aprašymas*. Prieiga per internetą: https://klaipedos-r.lt/wp-content/uploads/2023/04/Vicemero-Pareigybes_aprasymo_redakcijos_spausdinimo_forma-26-1.docx.
27. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2023). *Sprendimas dėl Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos struktūros patvirtinimo ir didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių skaičiaus Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nustatymo 2023 m. gegužės 25 d. Nr. T2-91*. Prieiga per internetą: <https://www.klaipeda.lt/lt/tarybos-sprendimai/2023-m.-tarybos-sprendimai/2023-05-25/11562/>.

28. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba. (2023). Sprendimas dėl Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos struktūros patvirtinimo 2023 m. rugsėjo 28 d. Nr. T11-325. Prieiga per internetą: <<https://klaipedos-r.lt/wp-content/uploads/2023/10/2023-09-28.-T.-Pos---tvarkomi.zip>>.

Moksliniai šaltiniai:

29. Adams, A. K. ir Lawrence, K. E. (2014). *Research Methods, Statistics, and Applications*. SAGE Publications.
30. Astrauskas, A. (2003). *Vietos savivaldos samprata ir savivaldybės institucinė struktūra: mokomasis leidinys*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras.
31. Astrauskas, A. (2004). Optimalaus Lietuvos savivaldybių institucinės struktūros modelio paieška. *Viešojoji politika ir administravimas*, 8, 9–24. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/13743/2457-5238-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
32. Astrauskas, A. (2006). Savivaldybių institucinės struktūros modelių taikymo galimybės Lietuvoje. Iš Arimavičiūtė, M., Bakaveckas, A., Baltušnikienė, J., Davulis, G., Išoraitė, M., Masiulis, K., Paulikas, K. V., Puškorius, S., Raišienė A. G., Vanagas, R. (2006). *Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas: monografija* (216-241). Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
33. Astrauskas, A. (2019). *Veiksmingas vietos politikas: mokymo(si) knyga savivaldybės tarybos nariui*. Vilnius: Savivaldybių žinios.
34. Astrauskas, A. (2022). *Vietos savivalda ir savivaldybė: teoriniai, istoriniai ir praktiniai aspektai: mokomoji knyga*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
35. Bäck, H. (2005). The Institutional Setting of Local Political Leadership and Community Involvement. Iš Haus, M., Heinelt, H., Stewart M. ir kt. *Urban Governance and Democracy: Leadership and Community Involvement* (p. 65–101). Prieiga internete: <<https://doi.org/10.4324/9780203340950>>.
36. Birmontienė, T., Jankauskas, K., Jarašiūnas, E., Maksmais, M., Mesonis, G., Pumputis, A., Sinkevičius, V., Vidrinskaitė, S., Žilys, J. ir Žiobienė, E. (2007). *Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
37. Daugirdė, L. (2014). *Vietos savivaldos tobulinimo kryptys: Šventosios seniūnijos atvejis* (magistro darbas). Prieiga per internetą: <<https://epublications.vu.lt/object/elaba:2168254>>.

38. Gaižauskaitė, I. ir Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: Registrų centras.
39. Heinelt, H. ir Hlepas, N.K. (2006). Typologies of Local Government Systems. Iš Bäck, H., Heinelt, H., ir Magnier, A. *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy* (p. 21-42). Prieiga internete: <<https://doi.org/10.1007/978-3-531-90005-6>>.
40. Horta, X. B., Fornes M. T. (2023). *Systems of Local Government in Europe and Their Chief Executive Officers*. Diputacio Barcelona. Prieiga per internetą: <https://www.academia.edu/270218/systems_of_local_government_in_europe_and_their_chief_executive_officers>.
41. Jankauskas K. (2007). Teritorinių bendruomenių savivalda Lietuvoje: konstituciniai imperatyvai ir jų įgyvendinimas ordinarinėje teisėje. Iš Birmontienė, T., Jankauskas, K., Jarašiūnas, E., Maksimaitis, M., Mesonis, G., Pumpiutis A., Sinkevičius V., Vidrinskaitė, S., Žilys, J., ir Žiobienė, E. *Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda: kolektyvinė monografija* (p. 411-521). Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
42. Jucevičienė, P. (1996). *Organizacijos elgsena: vadovėlis* (2-asis papild. leid.). Kaunas: Technologija.
43. Kondratienė, V. (2008). Vietos savivaldos sistemų teisinio reguliavimo mechanizmai. *Jurisprudencija: mokslo darbai*, 3(105), 60–66. Prieiga per internetą: <https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/12170>
44. Lazdynas, R. (2005). *Savivalda: filosofija, teorija, praktika*. Šiauliai: Saulės delta.
45. Lorange, P. (2005). Strategy means choice: also for today's business school!. *Journal of Management Development*, Vol. 24 (9), p. 783-790.
46. Mačiulytė, J. ir Ragauskas, P. (2007). *Lietuvos savivalda: savarankiškos visuomenės link?*. Vilnius: Versus aureus.
47. Mouritzen, P. E. ir Svava, J. (2002). *Leadership At The Apex: Politicians and Administrators in Western Local Governments* (1st ed.). Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
48. Rimšienė, K. (2011). *Savivaldybių institucinės struktūros modeliai ir jų taikymo perspektyvos Lietuvoje* (magistro darbas). Prieiga per internetą: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1853144/datastreams/MAIN/content>.
49. Stoškus, S. ir Beržinskienė-Juozainienė, D. (2005). *Vadyba: vadovėlis*. Kaunas: Technologija.
50. *Tarptautinių žodžių žodynas*. (1985). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija.

51. Tidikis, R. (2003). Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
52. Vanagas, R., ir Vyšniauskienė, L. (2012). *Vadybos pagrindai: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
53. Žilinskas, G. (2004). Vietos savivalda. Iš Krupavičius, A. ir Lukošaitis, A. (2004). *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida* (p. 489-534). Kaunas: Poligrafija ir informatika.
54. Žilinskas, G. (2009). Vietos savivaldos sistema. Iš Gaulė, E., Raipa, A. ir kt. *Įvadas į viešąjį valdymą: mokomoji knyga* (p. 92-104). Kaunas: Technologija.

Internetiniai šaltiniai:

55. Lietuvos Respublikos seimas. (2023). 2023 m. kovo 31 d. pranešimas žiniasklaidai: *Išrinktoms savivaldybių taryboms ir merams – nauji įgaliojimai*. Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=284313>.
56. Astrauskas, A. (2023, balandžio 22). Naujas savivaldos modelis: iššūkis Lietuvos savivaldybėms ir ne tik joms. *Pozicija*. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1967891/algirdas-astrauskas-naujas-savivaldos-modelis-issukis-lietuvos-savivaldybems-ir-ne-tik-joms>>.
57. Visuotinė lietuvių enciklopedija. (2023). *Klaipėda*. Prieiga per internetą: <<https://www.vle.lt/straipsnis/klaipeda/>>.
58. Visuotinė lietuvių enciklopedija. (2023). *Klaipėdos rajono savivaldybė*. Prieiga per internetą: <<https://www.vle.lt/straipsnis/klaipedos-rajono-savivaldybe/>>.
59. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. (2023). *Naujas vietos savivaldos modelis – kaip dirbs naujai išrinkti merai ir tarybos?* Prieiga per internetą: <<https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/naujas-vietos-savivaldos-modelis-kaip-dirbs-naujai-isrinkti-merai-ir-tarybos/>>.

Internetiniai adresai:

60. Klaipėdos miesto savivaldybė. (2024). Prieiga per internetą: <<https://www.klaipeda.lt/lt/>>.
61. Klaipėdos rajono savivaldybė. (2024). Prieiga per internetą: <<https://klaipedos-r.lt/>>.
62. Klaipėdos rajono savivaldybė. (2019 - 2023). Prieiga per internetą: <<https://old.klaipedos-r.lt/>>.
63. Oficialiosios statistikos portalas. (2024). *Teritorija metų pradžioje*. Prieiga per internetą: <<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=03102f99-84d2-4053-9d0d-f1c498793480#/>>.

64. Oficialiosios statistikos portalas. (2024). *Gyventojų skaičius metų pradžioje*. Prieiga per internetą: <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=03102f99-84d2-4053-9d0d-f1c498793480#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=03102f99-84d2-4053-9d0d-f1c498793480#/).
65. Oficialiosios statistikos portalas. (2024). *Veikiantys ūkio subjektai*. Prieiga per internetą: <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=1bd34ab6-3981-4b96-9f5c-2e4a1a434ba0#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=1bd34ab6-3981-4b96-9f5c-2e4a1a434ba0#/).
66. Registrų centras. (2024). Gyventojų skaičius savivaldybėse. Prieiga per internetą: <https://www.registrucentras.lt/bylos/dokumentai/gr/20240101_Gyventoju_skaicius_savivaldybese.pdf>.
67. Geoportal. (2024). *Savivaldybių žemėlapiai*. Prieiga per internetą: <<https://www.geoportal.lt/geoportal/web/savivaldybes/savivaldybiu-zemelapiai>>.
68. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. (2024). D.U.K. apie Vietos savivaldą. Prieiga per internetą: <<https://vrm.lrv.lt/lt/nukreipimai-ir-nuorodos/d-u-k-apie-naujaji-vietos-savivaldos-modeli/>>.

SANTRAUKA

Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinių struktūrų lyginamoji analizė – baigiamasis darbas, kurio *tikslas* - palyginus Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinę struktūrą (pagal privalomus ir laisvai formuojamus elementus), galiojant tam pačiam principiniam struktūros modeliui (nuo 2015 iki 2023 balandžio 1 d. ir po 2023 balandžio 1 d.), nustatyti kuo šių savivaldybių struktūros yra panašios ir kuo skiriasi, bei kokia geroji patirtis yra sukaupta kiekvienoje iš savivaldybių šioje srityje. Tikslą pasiekti padės šie *uždaviniai*: 1) Palyginti skirtingus vietos savivaldos ir savivaldybės apibrėžimus bei identifikuoti aktualiausias sampratas. 2) Apibrėžti savivaldybės institucinę struktūrą bei išskirti svarbiausius jos elementus. 3) Pristatyti principinius vietos savivaldybės struktūros modelius ir jų tipus, apžvelgti principinius modelius taikytus Lietuvoje, ypatingą dėmesį skiriant nuo 2015 m. iki 2023 balandžio 1 d. taikyto ir nuo 2023 m. balandžio 1 d. taikomo vietos savivaldybės struktūros principiniams modeliams. 4) *Lyginamosios analizės metodo pagalba* palyginti ir identifikuoti pagrindinius tiriamų savivaldybių institucinės struktūros (pagal jų privalomus ir laisvai formuojamus elementus) skirtumus bei panašumus, galiojant tam pačiam institucinės struktūros principiniam modeliui. 5) Taikant *kokybinį ekspertų interviu tyrimą* nustatyti kokia geroji, ar ne tokia sėkminga, patirtis yra sukaupta Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių, sudarant institucinę struktūrą. Ištirtos lyginamų savivaldybių struktūros ir identifikuoti jų pagrindiniai panašumai ir skirtumai, kuriuos daugiausia įtakojo savivaldybių statusas, teritorijos dydžio ir sudėties specifika, bei demografiniai ypatumai. Taip pat atskleista geroji ir ne tokia sėkminga savivaldybių patirtis sukaupta formuojant individualias struktūras, įvedus naują institucinį struktūros modelį (nuo 2023 m. balandžio 1 d.). Ištirta, kad: 1) Sustiprėjusi ir vienasmene vykdomąja valdžia tapusi mero institucija geriau atliepia bendruomenės lūkesčius, tačiau savivaldybės taryba per daug nušalinta nuo sprendimų priėmimo proceso. 2) Merui vienasmeniškai skiriant/atleidžiant administracijos direktorių, procedūra tapo greitesnė ir paprastesnė, tačiau direktoriaus užimamas postas tapo nestabilus, o vaidmuo per menkas. 4) Po administracijos direktoriaus pavaduotojų pareigybės panaikinimo jaučiamas jos stygius. 5) Kolegijos įteisinimas vertinamas teigiamai, tačiau neaiškus jos vaidmuo ir panaudojimo galimybės. 6) Naujai įsteigta tarybos opozicijos lyderio pareigybė įnešė aiškumo ir struktūrizavo opozicijos veiklą, tačiau suteikti menki įgaliojimai riboja jo galimybes daryti įtaką. Atsižvelgiant į atliktų tyrimų, lyginamosios analizės ir kokybinio interviu, rezultatus pateikiamos rekomendacijos: 1) Klaipėdos miesto savivaldybei - apsvarstyti seniūnijų steigimo klausimą; 2) Klaipėdos rajono savivaldybei – dėl itin didelio tarybos bei administracijos komisijų skaičiaus, rekomenduotina įvertinti, galimybę, kai kurias iš jų apjungti, ar net atsisakyti, siekiant mažinti besidubliuojančių funkcijų tikimybę; 3) Seimui, vyriausybei, VRM - sustiprinti savivaldybės tarybos opozicijos lyderio vaidmenį, aiškiau apibrėžiant jo funkcijas ir nustatant papildomus įgaliojimus. *Darbo struktūra*: paveikslų sąrašas, lentelių sąrašas, priedų sąrašas, įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, bibliografinių šaltinių sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, priedai. **Pagrindinės sąvokos: savivaldybė, savivaldybės institucinė struktūra, savivaldybės institucijos, savivaldybės institucinės struktūros modelis.**

SUMMARY

Comparative analysis of the institutional structures of Klaipėda city and Klaipėda district municipalities – master's degree final thesis, which *aims to* compare the institutional structures of Klaipėda city and Klaipėda district municipalities (considering mandatory and discretionally elements), under the same institutional model of local governance (from 2015 to 1 April 2023 and from 1 April 2023, onward), to identify how the structures of these municipalities are similar and how they are different, and to determine the good practices in this field that have been collected in each of the municipalities. The following objectives will contribute to achieving this thesis aim: 1) Compare various definitions of local self-governance and municipality, identifying key concepts. 2) Define the institutional structure of the municipality and identify its most important elements. 3) Present institutional models of local governance, its typologies, and review models applied in Lithuania, with a focus on the period from 2015 to 1 April 2023 and from 1 April 2023. 4) Utilize *comparative analysis* to identify differences and similarities in institutional structures of Klaipėda City and Klaipėda District Municipalities (from 2015 to 1 April 2023 and from 1 April 2023, and onwards. 5) Determine successful and less successful practices in forming institutional structures of Klaipėda City and Klaipėda District municipalities through *qualitative research*. As a result, the structures of the compared municipalities were examined, and their primary similarities and differences were identified. These were largely influenced by factors such as the municipality's status, the size of its territory and its composition specifics, demographic characteristics. Additionally, both good and less successful practices in the formation of municipalities' individual structures following the introduction of the newest institutional model of local governance (from 1 April 2023) were revealed, indicating that: 1) the Mayor's singular and reinforced executive authority became more responsive to the community's expectations but marginalized the municipal council excessively from the decision-making process; 2) With Mayor assuming sole executive authority and unilaterally appointing/dismissing the Director of Administration, has made the procedure quicker and simpler, yet made the director's position unstable, and his role insignificant; 4) Elimination of the Administration Director's Deputy position has created a deficit in the institutional structure; 5) The formalization of the college is viewed positively, but its role and potential uses remain unclear; 6) The newly established Council's Leader of the Opposition position has provided clarity and organization to opposition activities, yet the limited authority granted undermines its influence. Recommendations have been formulated based on the results of comparative analysis, and qualitative interviews: 1) Klaipėda City Municipality is advised to consider the establishment of elderships. 2) Klaipėda District Municipality should consider evaluating the numerous council and administrative commissions, potentially merging or discontinuing some to mitigate functional overlaps. 3) The Seimas, Government, and Ministry of the Interior are encouraged to strengthen the role of the opposition leader, clarifying their functions and granting additional powers. *Structure of the Master thesis*: list of figures, list of tables, list of appendices, introduction, three chapters, conclusions, recommendations, list of bibliographical references, summary in Lithuanian and English, appendices. Key words: **local authority, institutions of local government, institutional structure of local government, institutional model of local governance**

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Ekspertų interviu anketa

Gerbiamas respondente,

Esu Mykolo Romerio universiteto Viešojo administravimo studijų programos II kurso magistrantūros studentė Salomėja Malašinskė. Atlieku tyrimą, kuriuo siekiama palyginti Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybių institucinės struktūros panašumus ir skirtumus, galiojant tam pačiam principiniam struktūros modeliui (nuo 2015 iki 2023 balandžio 1 d. ir po 2023 balandžio 1 d.) bei sužinoti kokia patirtis yra sukaupta kiekvienoje iš savivaldybių šioje srityje ir kokią gerą patirtį tikslinga perimti. Prašau jūsų skirti laiko ir atsakyti į šiuos klausimus. Tyrimo metu gauti duomenys bus panaudoti magistro baigiamojo darbo rengimui.

INTERVIU KLAUSIMAI

MERAS

Nuo 2023 balandžio 1 d. buvo išplėsti mero įgaliojimai: meras tapo vykdomąją valdžia, nebėra tarybos narys, bet planuoja tarybos veiklą, sudaro tarybos posėdžių darbotvarkes, teikia tarybos sprendimų projektus, šaukia posėdžius ir jiems pirmininkauja. Merui suteikta veto teisė. Taip pat jis rengia ir kontroliuoja savivaldybės biudžetą. Skiria į pareigas administracijos vadovą, kuriam gali pavesti atlikti dalį savo funkcijų, ir vicemerus. Šiais pakeitimais buvo siekiama dar labiau sustiprinti mero instituciją.

- 1. Jūsų manymu, ar tai pasiteisinęs pokytis? Ar nuo 2023 balandžio 1 d. mero įgaliojimų išplėtimo ši institucija tapo stipresnė, įtakingesnė? Ar geriau atliepia bendruomenės lūkesčius? Galbūt turite pastebėjimų, pasiūlymų, ką būtų galima daryti kitaip, ko trūksta? Pasidalinkite savo patirtimi ir pastebėjimais. Ką pasiūlytumėte perimti/pasimokyti kitoms savivaldybėms?**

ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS

Nuo 2023 balandžio 1 d. įsigaliojus naujam savivaldybės institucinės struktūros modeliui administracijos direktorius neteko vienasmenės vykdomosios institucijos statuso ir liko tik savivaldybės administracijos vadovu. Jį į pareigas skiria ir iš jų atleidžia vienasmeniškai meras, kuris taip pat gali administracijos direktoriui perleisti atlikti ir dalį savo funkcijų. Taip pat savivaldybės administracijos direktorius nebeturi pavadootojų.

- 2. Kaip vertinate šiuos pokyčius? Ar jūsų nuomone, ne per mažai įgaliojimų palikta savivaldybės administracijos direktoriui? Ar tai turėjo įtakos administracijos darbo našumui? Pasidalinkite savo pastebėjimais ir patirtimi, kokią gerą patirtį pasiūlytumėte perkelti į kitas savivaldybes?**

ADMINISTRACIJOS DIREKTORIAUS PAVADUOTOJAS

Nuo 2023 balandžio 1 d. savivaldybės administracijos direktorius nebeturi pavaduotojo, ši pareigybė panaikinta. Administracijos direktoriui negalint eiti pareigų ar jo nesant, jį pavaduos / jo pareigas laikinai eis mero paskirtas savivaldybės administracijos darbuotojas (valstybės tarnautojas).

- 3. Kokia jūsų nuomonė apie šį pokytį? Ar šis sprendimas turėjo teigiamos ar neigiamos įtakos savivaldybės darbui? Pasidalinkite savo pastebėjimais ir patirtimi. Kokią gerą patirtį pasiūlytumėte perkelti į kitas savivaldybes?**

KOLEGIJA

Naujajame modelyje įstatymas įpareigoja savivaldybėse sudaryti kolegijas. Patikslintas kolegijos sudarymas ir papildomų klausimų, kuriuos ji nagrinėja, sąrašas. Taip pat išplėstas asmenų, kurie įeina į savivaldybės kolegiją, sąrašas. Į jį nuo šiol įtraukiami: meras, vicemerai, administracijos direktorius, savivaldybės tarybos komitetų pirmininkai, Etikos komisijos ir Antikorupcijos komisijų pirmininkai, opozicijos lyderis. Kolegijos posėdžiams pirmininkauja meras.

- 4. Jūsų nuomone, ar naujai įgytas kolegijos statusas pasiteisino? Ar toks organas reikalingas savivaldybėje? Kodėl? Pasidalinkite savo patirtimi, pastebėjimais. Ką pasiūlytumėte perimti/pasimokyti kitoms savivaldybėms?**

OPOZICIJOS LYDERIS

Nuo 2023 balandžio 1 d. Lietuvos savivaldybėse atsirado nauja pareigybė - savivaldybės tarybos opozicijos lyderis. Jis turi pirmumo teisę užduoti klausimus ir pasisakyti tarybos posėdyje svarstomais klausimais, gali teikti siūlymus parengtam savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkės projektui, savivaldybės tarybos mažumos valandos metu turi teisę

pirmasis užduoti iki dviejų klausimų. Taip pat jis įtrauktas į savivaldybės tarybos sudaromos savivaldybės kolegijos sudėtį.

- 5. Kokia jūsų nuomonė apie opozicijos lyderio pareigybės išskyrimą ir galių įgijimą? Ar tai padidino demokratiją savivaldybėje? Ar jūsų manymu, ko nors trūksta šios pareigybės sklandžiam darbui užtikrinti? Pasidalinkite savo patirtimi, pastebėjimais. Ką pasiūlytumėte perimti/pasimokyti kitoms savivaldybėms?**

DĖKOJU UŽ ATSAKYMUS!

Interviu numeris: 4

Pareigos: meras

Tyrėjas ir interviu vedėjas: Salomėja Malašinskė

Apklauskos vieta: Savivaldybė

Inteviu data: 2024.03.05, 9:00

Interviu trukmė: 23 min. 31 s.

- 1 **T: Meras tapo vykdomąja valdžia nebėra tarybos narys tačiau tarybos posėdžiams**
 2 **pirmininkauja, įgijo veto teisę, rengia ir kontroliuoja savivaldybės biudžetą,**
 3 **vienasmeniškai skiria vicemerus, administracijos direktorių. Šiais pokyčiais buvo**
 4 **siekama dar labiau sustiprinti mero instituciją. Jūsų manymu ar tai pasiteisinęs**
 5 **pokytis? Ar po įgaliojimų išplėtimo institucija tapo stipresnė, įtakingesnė? Ar**
 6 **geriau atliepia bendruomenės lūkesčius? Pasidalinkite savo patirtimi ir**
 7 **pastebėjimais.**
- 8 **E:** Mes pirmiausia žinome priežastis dėl ko tai įvyko. Dėl to, kad neatitiko konstituciniam
 9 įstatymui ir tuos pokyčius reikėjo daryti, bet aišku juos reikėjo daryti greitai dėl to, vis
 10 dėl to matom, kad tų trūkumų yra pakankamai nemažai dar šitam reglamentavime.
 11 Tai..Bet aišku labai daug įvairių yra aplinkybių, turbūt tas mero teisių išplėtimas
 12 kažkuria prasme iš tiesų yra logiškas ir suteikia merui žymiai daugiau teisių ir
 13 galimybių, pirmiausia vertinant tai, kad meras yra atsakingas už strateginį veiklos
 14 planą ir biudžetą tai..Ir kalbant apie gyventojų lūkesčius, nes vis tiek turbūt meras
 15 daugiausia, jo yra pareiga bendrauti su gyventojais, dalyvauti įvairiuose susitikimuose,
 16 priimti gyventojus ir girdėti jų lūkesčius. Tai yra galimybė gerokai greičiau reaguoti,
 17 nes valdant biudžetą gali priimti sprendimus ir jeigu gyventojų lūkesčiai yra teisėti,
 18 juos greičiau įgyvendinti. Juo labiau, kad aišku tai susiję yra ir su administracijos
 19 vadovo skyrimu, tai bet koku atveju tiek meras tiek taryba priima sprendimus ar tai
 20 būtų tarybos sprendimai ar tai mero potvarkiai, bet įgyvendina bet koku atveju
 21 administracija. Tai šiuo atveju, kadangi meras direktorių skiria savo potvarkiu, t.y.
 22 politinio pasitikėjimo pozicija, nereikia suderinimo nei su dauguma, nei su taryba, tai
 23 čia toks yra tam tikras ..
- 24 Jeigu direktorius nevykdo mero nurodymų yra labai paprasta pakeisti direktorių, tai tas
 25 toks, manyčiau, kad su tuo viskas yra gerai. Tai čia yra tokia teigiama pusė. Aišku
 26 kalbant apie tarybą, kad dabar meras nėra tarybos narys, o tik pirmininkauja tarybos
 27 posėdžiams, na vėlgi, jeigu yra pakankamai stabili dauguma ir tie sprendimo projektai,
 28 kurie yra rengiami yra apsvarstyti, pritarta valdančios daugumos tai sakykim, per tą
 29 laikotarpį kol dabar jau dirba pagal naują savivaldos įstatymą kažkokių tai problemų
 30 nebuvo, nesvarbu, kad meras ne balsuoja, bet jeigu sprendimų projektai yra parengti,
 31 jiems yra pritarusi valdančioji dauguma, nebuvo dar nei karto kažkokio atvejo, kur
 32 bučiau pasigedęs mero, kad mero balsas ar kažkaip tai..
- 33 Nes bet koku atveju, kadangi pirmininkaujant tarybai pristatinėjant projektus, turi
 34 galimybę argumentuoti sprendimo projektą, tai su šituo bėdos nėra. Tai iš principo
 35 turbūt vertinant yra daugiau teigiam.. į pirmą klausimą atsakant, yra tie pokyčiai, yra
 36 greičiau teigiami negu neigiami.. dar žinoma, kad bus gryninama tie mero įgaliojimai,
 37 nes yra ir tokių perteklinių... kur galbūt galėtų pavesti arba administracijos direktoriui
 38 arba vicemerui. Bet aš kaip suprantu čia yra toliau klausimų..

39 **T: Taip. Ačiū už atsakymą, galime pereiti prie klausimo apie administracijos**
40 **direktorių. Kuris naujajame modelyje neteko vienasmenės vykdomosios valdžios**
41 **institucijos statuso, liko tik savivaldybės vadovu, skiria jį vienasmeniškai meras.**
42 **Kaip vertinate šiuos pokyčius? Ar jūsų nuomone ne per mažai įgaliojimų yra**
43 **palikta administracijos direktoriui? Galbūt tai turėjo įtakos administracijos**
44 **darbo našumui? Pasidalinkite savo patirtimi ir pastebėjimais.**

45 **E:** Administracijos darbo našumui tikrai neturėjo ir nelabai gali turėti. Tai atvirksčiai aš
46 manau yra galbūt teigiamas dalykas vis tik reikia pripažinti, kad tokia ir yra tam tikras
47 jėgos santykio klausimas tarp savivaldybės tarybos ir administracijos, nes iš principo
48 vis tiek to valdžių pasiskirstymo principas yra toks, kad sprendimus priiminėja taryba,
49 o administracija juos tik įgyvendina ir šitoj vietoj visą laiką kiek.. nes aš ne pirmi metai
50 jau dirbu ir tam tikra konkurencija yra kas svarbiau taryba ar administracija? Ir kartais
51 toks, mano vertinimu, būdavo, kad administracija perimdavo tą iniciatyvą daugiau
52 negu taryba ir taip kaip sakant buvo statoma viskas aukštyn kojom. Tai dabar su šiuo
53 nauju savivaldos įstatymu, su tom pakaitom, tai iš esmės niekas nepasikeitė, bet vis tik
54 manau kad taryba jau šiuo atveju, ne tik meras, bet ir taryba įgavo daugiau tokių svertų
55 ir aišku administracijos direktoriaus tokia pozicija, kada mero potvarkiu yra skiriama,
56 aš manau, kad turėtų teigiamų pokyčių. O dėl darbo našumo administracijos tai aš tikrai
57 nematau, kad tiesiogiai tai administraciją įtakoja, kad administracija daugiau turi
58 bendrauti ir dirbti su vicemerai, su mero patarėjais, ne vien tik su direktorium, tai tas
59 taip ir yra. Žinoma yra labai svarbu šiek tiek nešti aiškumą dėl vicemero įgaliojimų ir
60 galbūt pradžia buvo, dėl to kad administracija buvo įpratusi dirbti tik su
61 administracijos direktoriumi ir su administracijos direktoriaus pavaduotojais, nes iki
62 šiol buvo direktorius ir du jo pavaduotojai, dabar daugiau vicemerai turi įgaliojimų ir
63 vicemerai dirba tiesiogiai su administracija ir skyriaus sprendėjais, bet manau, kad
64 kažkokios papildomos sumaištis tai neįnešė. Šiuo atveju aišku yra mero pareiga
65 tinkamai deleguoti funkcijas, kad ne būtų dubliavimosi ir stebėti tą procesą kiek
66 administracija priima tas naujoves, nes turbūt administracija visada siekia, kad politikai
67 kuo mažiau kištųsi į administracijos darbą. Dabar taip jau nebeįsėina, nes vicemerai
68 pakankamai tiesiogiai kontroliuoja savo ir dirba su tais administracijos skyriais, kur
69 jiems yra tiesiogiai deleguotos funkcijos. Tai manau, kad dar truputi reikia laiko, bet iš
70 esmės viskas turėtų būti kaip ir normaliai.

71 **T: Ačiū. Kaip ir užsiminėte, naujame modelyje administracijos direktorius neteko**
72 **pavaduotojų. Ką manote apie šį pokytį? Ar šis sprendimas turėjo teigiamos ar**
73 **neigiamos įtakos savivaldybės darbui? Pasidalinkite savo pastebėjimais ir**
74 **savivaldybės gerą patirtimi.**

75 **E:** Šiaip turbūt yra problema, kada ypatingai direktoriui reikia atostogauti, tai šiuo atveju
76 yra problema, nes tuo metu pavaduoja vienas iš skyriaus vedėjų, kurie turi teisę dirbti
77 su slapta informacija ir gali pavaduoti direktorių tai atostogų metu, ar komandiruotės
78 ar kažkokiu kitu atveju yra bėda, bet šiuo atveju žinoma galėtų, yra galimybė turėti
79 direktoriaus pavaduotoją, valstybės tarnautoją, bet čia yra tam tikra rizika, kadangi
80 valstybės tarnyboje yra konkursas, yra konkurso būdu atrenkama, bet bėda kokia? Nėra
81 galbūt bėda tokia tiesiogine prasme, nes konkursas nėra blogai, konkurso būdu yra
82 atrenkamas geriausias, bet žinoma šiuo atveju vis tiek tas.. kadencija ir tas politinis
83 toks sezonas ir tarybos, valdančios daugumos siekis įgyvendinti savo strateginius
84 planus, uždavinius, kartais gali turėti bėdos kada administracijos direktoriaus
85 pavaduotojas jisai nesikeičia pasibaigus kadencijai ir gali taip nutikti, kad atsiras tam
86 tikra priešprieša, nes yra galimybė, kad administracijos direktoriaus pavaduotojas,
87 valstybės tarnautojas atrinktas konkurso būdu jisai nu... aš kadangi esu buvęs ir
88 ministras, mes labai panašią situaciją turėdavom su kancleriais, kurie kaip ir turi tą

89 institucinę atmintį, keičiantis valdžiom išlieka, bet tada atsiranda ir tam tikra, ten su
90 laiku, žinoma tik paskyrus gal ir nebūtų bėda, bet praėjus keliems metams, besikeičiant
91 kadencijom, toks direktoriaus pavaduotojas, na gali iškilti bėdų. Tai nežinau, man
92 atrodo, kad savivaldybės asociacija teikia siūlymą, kad administracijos direktoriaus
93 pavaduotojas galėtų būti irgi politinio pasitikėjimo, tai tokiu atveju būtų tikrai gerai,
94 kad administracijos direktoriaus pavaduotojas būtų reikalingas, tai turbūt būtų, bet
95 mes norėtume kad jis būtų politinio asmeninio pasitikėjimo. Tai aš tikiuosi, kad
96 savivaldybės asociacija ir toliau ... nežinau ar dabar yra svarstyme toks galimas pokytis,
97 bet toks žingsnis būtų teisingas.

98 **T: Ačiū. Sekantis klausimas būtų apie kolegiją. Naujame modelyje įstatymas**
99 **įpareigoja sudaryti kolegiją. Praplėstas klausimų, kuriuos ji nagrinėja sąrašas,**
100 **patikslintas jos sudarymas ir narių sudėtis. Jūsų nuomone, ar naujai įgytas**
101 **kolegijos statusas pasiteisino? Ar toks organas reikalingas savivaldybėje?**
102 **Pasidalinkite savo savivaldybės patirtimi ir savo pastebėjimais.**

103 **E:** Šiaip aš labai pritariau tokio... nes iš principo aš esu už tai, kad būtų kuo daugiau
104 diskutuojama, tai ypatingai tokiais svarbiausiais strateginiais klausimais, kaip
105 savivaldybės strateginis planas, biudžetas, pagrindiniai sprendimai, tai aš tikrai buvau
106 šalininkas tokio darinio, aišku dar vėlgi mažai praėjo laiko. Dabar mes kolegija renkam
107 į ketvirtį kartą arba renkamės, kai atsiranda kažkokių klausimų svarstyti, pagal
108 funkcijas, kad reikėtų jeigu eina į tarybą tie klausimai. Tai reikia dar laiko, šiaip sakau
109 aš toks asmeniškai kaip meras ir kaip toks Bronius Markauskas, kadangi visada mano
110 principas yra kuo daugiau diskutuoti, kuo daugiau įtraukti tarybos narius, komiteto
111 pirmininkus į... kad turėtų informaciją, kad žinotų, kad diskutuoti, tai ko gero reikia
112 pripažinti, kad dar to formato kolegijos neišnaudojam iki galo ir aš labai tikiuosi, kad
113 ateityje.. šiaip pagal reglamentą mes tikrai tuos posėdžius darome, darbotvarkę
114 sudarom, tas kas privaloma daryti tikrai darom ir kolkas viskas gerai, bet aš manau,
115 kad ateityje kolegijos vaidmuo turėtų didėti ir manau, kad ..aišku tai yra galimybė ir
116 daugiau ir opozicijai įsitraukti į tuos pagrindinius klausimus. Nors aišku dabar turim
117 irgi naują formatą kaip mažuma, mažumos darbotvarkė, mažumos valanda, tai kaip tik
118 praeitą tarybos posėdį buvom, tai žinoma, kad opozicijai daugiau yra galimybių, bet
119 jeigu kalbant ne apie tarybą, tai kolegija aš manau, bent jau aš planuoju siekti, kad jos
120 vaidmuo būtų didesnis, kad svarstomų klausimų ratas būtų platesnis nebūtinai pagal tai
121 ką privalo kolegija svarstyti, bet darbotvarkę galima formuoti tokią kokią norim, nes
122 pats kolegijos formatas vis tik yra ir komitetų pirmininkai ir opozicijos lyderis ir
123 pakankamai toks solidus, solidi kolegijos sudėtis tai manau, kad.. turiu vilties, kad
124 ateityje kolegija bus pakankamai svarbus valdymo organas.

125 **T: Kaip tik užsiminėte apie opozicijos lyderį. Apie šią pareigybę ir yra paskutinis**
126 **klausimas. Tai naujame modelyje atsiradusi pareigybė. Jis turi pirmumo teisę**
127 **užduoti klausimus tarybos posėdyje svarstomais klausimais, tarybos mažumos**
128 **metu turi pirmumo teisę užduoti iki dviejų klausimų, taip pat įtrauktas į kolegijos**
129 **sudėtį. Kokia jūsų nuomonė apie opozicijos lyderio pareigybės išskyrimą ir galių**
130 **įgijimą? Ar tai padidino demokratiją savivaldybėje? Ar jūsų manymu, ko nors**
131 **dar trūktų šios pareigybės sklandžiam darbui užtikrinti?**

132 **E:** Na čia jau aišku reikėtų mažumos arba opozicijos klausti kaip jiems atrodo, bet kolkas
133 irgi tikrai laikomės to reglamento, tikrai ir per posėdžius įvardiju, kai opozicijos
134 lyderis nori klausti, įvardiju, kad tai yra opozicijos lyderis ir taip vis suteikiame
135 pirmenybę .. Taip, vis tik tai jau nebėra formalu, yra opozicijos lyderis formalizuota ta
136 pozicija tai..ar tai suteikia daugiau demokratijos? Tai iš principo turbūt, retai būna
137 kada mums tektų nutraukti diskusijas, kurio nors tarybos sprendimo svarstyme. Tai turi
138 galimybę paklausti tiek opozicijos lyderis, tiek bet kuris tarybos narys, tai pasakyti,

139 kad daugiau demokratijos, tai galbūt ne. Kad galbūt labiau opozicijos ar mažumos ta
140 veikla yra struktūrizuota, gal opoziciją verčia irgi tartis, nes turbūt opozicijos lyderis
141 ar mažumos lyderis turi irgi visos mažumos vardu kalbėti. Nežinau kaip jie tai daro,
142 ar jie tariasi, ar opozicijos lyderis surenka irgi tą nuomonę iš kitų mažumos tarybos
143 narių, šito nežinau, bet sakau formaliai to laikomės, tai kažkokių didesnių bėdų tarybos
144 posėdžio vedimui, eigai tai tikrai nesukėlė. Ar daugiau demokratijos sunku pasakyti.
145 Bet tai manau laikas parodys, ar tai pasiteisino ar tai yra gerai ir teisinga, bus matyti.

146 **T: Dar pabaigai norėčiau paklausti, kadangi man labai įdomi ir savivaldybių**
147 **sukaupta geroji patirtis. Galbūt galėtumėte pasidalinti sukaupta gerąją patirtimi,**
148 **ar patarimais, ką siūlytumėte perkelti į kitas savivaldybes, apie elementus,**
149 **kuriuos aptarėme?**

150 **E:** Tai turbūt kiekvienos... iš tikrųjų bendraujam, tikrai merai bendraujam ir savivaldybių
151 asociacija yra toks pakankamai aktyvus mūsų formatas. Mes dažnai susitinkam ir
152 dalijamės ta gerąja ir blogąja patirtim ir tikrai esam ne vieną jau siūlę pakeitimą tam
153 naujam savivaldos įstatyme, dabar man atrodo neužilgo turėtų lyg seimas svarstyti ir
154 priiminėti sprendimus ir aišku, dabar aš matau, ir kiti merai mato pakankamai daug
155 perteklinių tų dokumentų, kur meras turi pasirašinėti, ir dabar va jau mūsų padėjėjos
156 prašiau, kad parengtų potvarkį dėl tam tikrų įgaliojimų suteikimo direktoriui, kaip
157 pavyzdžiui želdinių tvarkymo, ten potvarkiai dėl želdinių tvarkymo, dėl žemės sklypų,
158 nes tikrai tai užima pakankamai daug laiko ir tikrai tą galėtų daryti administracijos
159 direktorius ir manau, kad tai yra logiška, deleguoti tokią funkciją, bet žinoma yra labai
160 skirtinga kiekvienos savivaldybės situacija, nes mero-direktoriaus santykis, mero ir
161 vicemerų santykis labai priklauso nuo to kokie susiklosto politinė mozaika. Kiek meras
162 turi savo partijos tarybos narių, kiek direktorius yra paskiriamas iš merui, na sakykim,
163 ar iš savo partijos, ar tai yra iš daugumos sudarytos, čia gali taip, nes nuo to aišku labai
164 daug priklauso, nuo darbinės tokios atmosferos. Tai ir kažką tai patarti, palinkėti... nes
165 iš principo savivaldybės darbo sėkmė priklauso nuo dviejų dedamųjų: nuo to kaip
166 sklandžiai dirba taryba ir nuo to kaip sklandžiai dirba administracija. Tai ir nuo to kiek
167 savivaldybė nori įdiegti kažkokių tokių naujovių. Šiaip mes galime pasigirti, kad mes
168 turime tokią labai jau išvystytą ir gana aukštame brandos lygyje projektinį valdymą,
169 kas mums leidžia tuos svarbiausius projektus gana greitai įgyvendinti ir mes aišku
170 dalijamės ta patirtimi su kitom savivaldybėm. Aišku, pas mus labai neblogai veikia
171 dalyvaujamas biudžetas, esam vieni iš lyderių Lietuvoj, irgi dalijamės su kitomis
172 savivaldybėmis. O kas liečia šitą naują savivaldos įstatymo įsigaliojimą ir jo veikimą ,
173 tai turbūt ..įstatymas yra įstatymas ir kažkaip interpretuoti mes jo pritaikyti kiekviena
174 savivaldybė neturime galimybių, nes įstatymas yra labai aiškus ir jis visas savivaldybės
175 privalo pagal jį veikti, tai ir turbūt su problemom panašiom susiduriame, tai užtat kartu
176 aptarinėjame ir inicijuojame. Tai čia šiuo atžvilgiu kažką savo kolegoms patarti, gal
177 nelabai būtų ir etiška ir teisinga. Ir manau, kad reikia daugiau laiko. Šiaip bendrai tą
178 pokyti vertinu kaip teigiamą, bet dar reikia laiko, kol bus išsigininta.

Interviu numeris: 7
Pareigos: Tarybos narys (T2)
Tyrėjas ir interviu vedėjas: Salomėja Malašinskė
Apklauso vieta: pokalbis vyko telefonu
Interviu data: 2024.04.05, 15:00
Interviu trukmė: 27 min. 09 s.

- 1 **T: Pirmiausia norėčiau pradėti nuo klausimo apie merą. Meras tapo vykdomąja**
2 **valdžia nebėra tarybos narys tačiau tarybos posėdžiams pirmininkauja, įgijo veto**
3 **teisę, rengia ir kontroliuoja savivaldybės biudžetą, vienasmeniškai skiria**
4 **vicemerus, administracijos direktorių. Šiais pokyčiais buvo siekiama dar labiau**
5 **sustiprinti mero instituciją. Jūsų manymu ar tai pasiteisinęs pokytis? Ar po**
6 **įgaliojimų išplėtimo institucija tapo stipresnė, įtakingesnė? Ar geriau atliepia**
7 **bendruomenės lūkesčius? Pasidalinkite savo patirtimi ir pastebėjimais.**
- 8 **E:** Kadangi man teko dirbti ir kai meras buvo skiriamas per tarybą, tarybos narių ir kai
9 buvo renkamas tiesiogiai, dar kitu būdu ir dabartinėje situacijoje jeigu žiūrėti į meras
10 kaip vykdomoji institucija, iš dalies man tas modelis kaip ir patinka, koks yra, mero
11 įgaliojimai tikrai tapo daug didesni ir turbūt turintys didesnę reikšmę, bet aš toj vietoj
12 matyčiau ir kai kurių dalykų, kurie galbūt buvo padaryti skubotai, kaip ir skuboti
13 sprendimai darant atitikimą būtent Konstitucinio teismo išaiškinimui, dėl mero
14 įgaliojimų, tai pasakysiu, kurie dalykai. Visų pirma šiaip keistokai atrodo kai meras
15 pirmininkauja tarybos posėdžiui pats nebūdamas tarybos nariu, aš manau, kad šitoj
16 vietoj yra kažkokia tai palikta spraga. Kokia jina galėtų būti vienokia ar kitokia, tai
17 imant visą mūsų savivaldos būtent įstatymus buvusius ir tą visą istoriją, tai buvo
18 momentas, kai buvo meras ir buvo taryboj ir buvo tarybos pirmininkas, tai mano galva,
19 kažkas ir turėtų būti, kažkur tai grįžtama ar ieškoma kažkokio kitokio varianto, būtent
20 dėl pirmininkavimo pokyčio. Man ta situacija neatrodo visiškai normaliai, nes realiai
21 taryba yra irgi renkamas institutas ir kai jai pirmininkauja ne tarybos narys, tai šiek tiek
22 man atrodo keistai. Aš šitoj vietoj matyčiau, kad galėtų būti kažkaip tai kitaip, nes ta
23 situacija tiesiog, tai čia manau, kad vietos savivaldos įstatyme vienokiu ar kitokiu būdu
24 gali atsirasti ir kažkokie tai pokyčiai. Nes meras dabar realiai gali ir įtaką daryti
25 sprendimui iš karto teikdamas klausimą arba sprendimą, siūlymas, sakydamas ir savo
26 motyvus kartais, pats pirmininkauja ir sudėtinga būtų pavyzdžiui paprašyti, kad jisai
27 nešnekėtų. Nes tvarka kuriama tarybos nariams, užduoti klausimus, kiek turi teisę
28 pasisakyti, kokie laikai yra, minutė, dvi, trys, numatytos skirtinguose reglamentuose,
29 tai šioj vietoj meras neapibrėžtas taip, toj vietoj yra, tarybos posėdžio metu. Man tai
30 atrodo, kaip spraga įstatyme palikta. Dabar jeigu žiūrėti ar plusų minusų daugiau, aš
31 plusų matyčiau daugiau, nes visą laiką turbūt tos atsakomybės, kaip žmonės
32 įsivaizdavo anksčiau, kad viską sprendžia meras, o viską sprendavo daugiau direktorius
33 negu meras, tai šioj vietoj kaip ir atsistoja viskas ant kojų, bet iš kitos pusės, sakau
34 matau tokių spragų kurios kiek keistokos, šitoj vietoj. Kad nebūdamas tarybos nariu,
35 tu pirmininkauji posėdžiui ir taip toliau. Siūlyčiau galvoti, kaip išspręsti šitą situaciją.
36 Nes man ji atrodo nelabai gerai. Tai būtent vicemero skyrimo atveju, kai vicemerais yra
37 skiriami mero, bet jeigu taryba nepritaria, ir jeigu aš neklystu įstatyme numatyta, kad
38 antrą kartą gali ir be tarybos pritarimo jį skirti vis tiek. Taip yra irgi palikta. Tai
39 galutiniame variante, mes čia Klaipėdos savivaldybėje turėjome praktiką, kai buvo
40 kreiptasi į Etikos komisiją dėl vicemero pasisakymų, kurie atrodė neetiški ir buvo gauta
41 iš vyriausios tarnybinės etikos komisijos, kad vicemeras nėra politinė figūra ir jisai net
42 negali būti svarstomas šito įstatymo rėmuose. Tai tada klausimas iškyla, kas jisai toksai
43 tada yra. Jeigu jisai nėra politikas būdamas antru žmogumi savivaldybėj ir kai skiria jį

44 meras, skiria tarybos sprendimu, tai šioj vietoj tada situacija gaunasi neapibrėžta. Aš
45 manau ir dėl šitos pozicijos yra klausimų, kaip jie ateity galėtų būti, nes mano galva
46 čia irgi reikalingas pokyčio sprendimas, ypač kai mes iš tiesų susidūrėme su praktine
47 situacija. Realiai jį gali svartyti tiktai pats meras, išeina taip. Daugiau niekas. Tai šitoj
48 vietoj aš manau tos spragos, kur yra tokių truputėlių dviprasmybių ir kur galėtų būti
49 šiek tiek kitaip.

50 T: **Na tai galbūt tuomet būtų tiek apie merą, nebent dar galėtumėte pasidalinti**
51 **pliusais, gerąją patirtimi, ką pastebėjote? Ar meras geriau atliepia bendruomenės**
52 **lūkesčius būdamas vienasmenę vykdomąją valdžią?**

53 E: Čia toj vietoj turbūt yra keli dalykai, kurie svarbūs, tai visų pirmą tai priklauso nuo
54 pačio žmogaus, kuris užima šias pareigas ir nuo to kokį jisai turi palaikymą būtent
55 miesto taryboje. Jeigu meras yra išrenkamas iš pakankamai darniai suformuotos
56 pozicijos, kuri kartu dirba su meru, tai tada jo įgaliojimų yra labai daug, tai šioj vietoj
57 sprendimų priėmimas jam yra pakankamai lengvas ir bet kuriuo atveju tie sprendimai
58 gali būti daug greitesni, negu toje situacijoje, kuri būdavo prieš tai. O jeigu būtų taip,
59 kad meras neturėtų stiprios, kažkokios tai savo būtent daugumos, tai ta pozicija kai jisai
60 teikia sprendimo projektus ir taryba gali juos įtraukti į darbotvarkę, neištraukti ir taip
61 toliau, tai šitoj vietoj, nu galėtų turėti nemažai problemų, bet dabartinis įstatymas tų
62 problemų sumažina, anksčiau jų galėjo turėti dar daugiau. Tai aš manyčiau, kad šitoj
63 vietoj ko gero jam situacija yra palankesnė dabar. Aišku ir atsakomybė didesnė.

64 T: **Ačiū labai. Tada galime judėti prie sekančio klausimo apie administracijos**
65 **direktorių. Kuris naujajame modelyje neteko vienasmenės vykdomosios valdžios**
66 **institucijos statuso, liko tik savivaldybės vadovu, skiria jį vienasmeniškai meras.**
67 **Kaip vertinate šiuos pokyčius? Ar jūsų nuomone ne per mažai įgaliojimų yra**
68 **palikta administracijos direktoriui? Galbūt tai turėjo įtakos administracijos**
69 **darbo našumui? Pasidalinkite savo patirtimi ir pastebėjimais.**

70 E: Aš turiu.. jeigu nuoširdžiai, kadangi pats esu dirbęs administracijos direktorium keturi
71 metus, tai dabartinėj pozicijoje, tai man visiškai neaiški administracijos direktoriaus
72 pozicija, kaip yra suformuota įstatyme, už ką jis yra atsakingas, šioj vietoj viskas
73 priklauso nuo to, kiek jam meras deleguoja funkcijų, bet aš lygiai tą patį manau jis
74 galėtų, tas funkcijas deleguoti ir kitiems, tai yra vicemerams gali deleguoti, tai man šita
75 pozicija pati neaiškiausia, šio įstatymo pakeitimo, nes realiai jisai tampa tik įstaigos
76 vadovas ir tiek. Tai, net sunku kažką tai sakyti, aš tai įsivaizduočiau, kad galėtų jo
77 galbūt net ir visai nebūti, tas pats įstaigos vadovas galėtų būti ir meras turbūt, nu jeigu
78 taip žiūrėt. Nes jisai yra vykdančiosios institucijos dabar vadovas. Tai šioj vietoj aš
79 matau čia tokį, visiškai mano galvą keistoką. Realiai jisai tampa tikrai toks, nu,
80 biurokratas ir biurokratinis darbuotojas, kuris labai priklauso nuo mero, kuris bet kurią
81 dieną gali jį atleisti ir kitą pasiskirti, tai čia toks nežinau, man šita pozicija atrodo labai
82 silpna ir realiai žiūrint tas kas numatyta jam yra įstatyme tai ten yra daugiau pritempta
83 sukurta ir nieko daugiau realiai nepalikta. Aš tai įvertinčiau labai šiaip sau, rezervuotai.

84 T: **Ačiū. Tuomet sekantis klausimas. Naujame modelyje administracijos direktorius**
85 **neteko pavadootojų. Ką manote apie šį pokytį? Ar šis sprendimas turėjo**
86 **teigiamos ar neigiamos įtakos savivaldybės darbui? Pasidalinkite savo**
87 **pastebėjimais ir savivaldybės gerąją patirtimi.**

88 E: Jo, aš suprantu. Tai čia šitoj vietoj galit net ir neklausti, nes jeigu aš matau, kad ta
89 pozicija man yra visiškai neaiški, tai administracijos direktoriaus pavadootojas, ar jis
90 yra, ar jo nėra, realiai tada, nu, nematau kažkokio tai net poreikio, nes dabartinė
91 situacija yra taip, jeigu direktorius atostogose, tai aš neįsivaizduoju kas jį pavadooja,
92 darbuotojas, kažkuris pavadooja savivaldybės, tai tokia nu, labai neapibrėžta funkcija,
93 kurios aš nelabai suprantu. Galbūt atsirastų dar vienas vicemerąs prie mero ir tą

94 pasiskirstytų tuos darbus, susidėliotų kurie, išsispresėtų... realiai man jisai yra apie nieką
95 šiuo metu. Kaip aš jį matau.

96 **T: Sekantis klausimas būtų apie kolegiją. Naujame modelyje įstatymas įpareigoja**
97 **sudaryti kolegiją. Praplėstas klausimų, kuriuos ji nagrinėja sąrašas, patikslintas**
98 **jos sudarymas ir narių sudėtis. Jūsų nuomone, ar naujai įgytas kolegijos statusas**
99 **pasiteisino? Ar toks organas reikalingas savivaldybėje? Pasidalinkite savo**
100 **savivaldybės patirtimi ir savo pastebėjimais.**

101 E: Kadangi ir anksčiau, bent jau Klaipėdos savivaldybėje visą laiką būdavo kolegija. Aš
102 tai manau, mano vertinimu tai yra reikalingas ir geras organas, tik kad viskas priklausu
103 nuo to kaip meras jį išnaudoja. Tai jeigu išnaudoti jį racionaliai ir teisingai, tai tikrai,
104 aš vadindavau jį kaip ir „mažąja miesto taryba“, tai yra galimybė apsitarti ir aštrius
105 klausimus, strateginius kartais išdiskutuoti ir ateiti su vienu sprendimu, kuris tinkamas
106 būtų teikti jį tarybai ir gauti greičiau teigiamą rezultatą, tai šioj vietoj šita kolegija
107 matau, kaip reikalingą darinį, jos paplitimas ten su dviem Antikorupcijos ir Etikos ir
108 opozicijos lyderiu, tai realiai jie kaip ir nieko blogo dėl to nėra tai kad Etikos ir
109 Antikorupcijos nariais praplėtimą vertinu kaip pozityvą, todėl, kad Etikos ir
110 Antikorupcijos komisijos vadovų postai priklauso opozicijai tai realiai tada kolegijos
111 darbe gali ir opozicija turėti savo atstovus labiau negu, kad iki tol buvo. Tų atstovų
112 dalyvavimas tikrai yra mano galva gerai, aš tai kolegiją vertinu teigiamai. Nors
113 Klaipėdos savivaldybėje tarybos, bent jau šituo laikotarpiu tai jina labai mažai yra
114 naudojama, nežinau kodėl. Aš tai manyčiau, kad ją būtų galima naudoti dažniau ir turėti
115 turbūt tuos strateginių klausimų sprendimus, išdiskutuotus labiau ir mažiau diskusijų
116 atnešt į miesto tarybą, nors jeigu vertinti Klaipėdos savivaldybės atžvilgiu, tai miesto
117 taryboj ir taip mes diskusijų neturim. Pozicija turi daug balsų ir nesunkiai prisiima
118 sprendimus, kurie reikalingi yra. Čia kiekviena savivaldybė yra skirtinga. Klaipėdoj
119 realiai dabar apie kolegiją kaip ten dar vyksta, tai kolegija praktiškai nežinau, ką ten
120 realiai galima spręsti,

121 **T: Nelabai funkcionuoja šiuo momentu?**

122 E: Jo, buldozeriu praeina viskas. Ir ta diskusija mano galva yra reikalinga, o kaip organą
123 aš jį vertinu tikrai teigiamai. Bent jau praeitą kadencija, už praeitą ypatingai, tai tikrai
124 buvo dažnai naudojama, kaip proporcija tarp pozicijos ir opozicijos yra nedidelė, tai
125 tada kolegija yra būtent tas darinys, kuris leidžia išdiskutuoti svarbiais klausimais ir
126 ateiti į tarybą su jau paruoštu sprendimu. Į kolegiją dažnai einama jeigu yra keli
127 sprendimo variantai ir kad tarybos ir savivaldybės administracijai būtent suformuluoti
128 kokį ruošti tarybos sprendimą, kuris galėtų sulaukti palaikymo, tai realiai mes jeigu
129 vertinam praeitą už praeitą kadenciją tai nemažai turėjome kolegijos posėdžių, būtent
130 sprendimui, kokį sprendimą teikti galutinį. Kaip organas geras yra, aš tai vertinu
131 teigiamai, tikrai jį reikia naudoti.

132 **T: Toliau klausimai apie opozicijos lyderį. Tai naujame modelyje atsiradusi**
133 **pareigybė. Jis turi pirmumo teisę užduoti klausimus tarybos posėdyje svarstomais**
134 **klausimais, tarybos mažumos metu turi pirmumo teisę užduoti iki dviejų**
135 **klausimų, taip pat įtrauktas į kolegijos sudėtį. Kokia jūsų nuomonė apie**
136 **opozicijos lyderio pareigybės išskyrimą ir galių įgijimą? Ar tai padidino**
137 **demokratiją savivaldybėje? Ar jūsų manymu, ko nors dar trūktų šios pareigybės**
138 **sklandžiam darbui užtikrinti?**

139 E: Aš manau, kad šitas atsiradęs daugiau yra iš seimo turbūt, iš įstatymo. Seime taip yra.
140 Iš principo vertinu teigiamai šitą poziciją, ir pasakysiu kodėl. Tai tikrai yra galimybė
141 turbūt pristatyti labiau opozicijos programą, ją karts nuo karto priminti, galbūt ir turėti
142 galimybę opozicijos lyderiui, ten kaip ir, kaip čia pasakyti, kad pirmam ar antram
143 užduoti klausimą, tai aš šioj vietoj vertinu, man kaip ir keistokai šioj vietoj. Ar pirmas

144 ar antras, tai turbūt nėra svarbu, svarbu yra klausimo turinys, o ne nuo to kas pirmas
145 užduos. Šioj vietoj manyčiau, kad čia toks keistokas yra biški. Bet jeigu žiūrėti bendrai,
146 tai tikrai vertinu teigiamai, kad tokia pozicija yra atsiradusi, čia, kad yra vietos
147 savivaldos įstatyme neaiškios nuostatos būtent dėl opozicijos valandos. Atrodo keistai,
148 kad klausimai turėtų būti merui arba vicemeram suformuoti iš anksto, tai man šitoj
149 vietoj atrodo keistokai, kad prieš dvi paras, jeigu neklystu tai, dvi paras iki posėdžio
150 privalo būti pateikti klausimai, tai klausimų pateikimas kelios paras iki posėdžio
151 galimybė pasiruošti, interpretuoti, dar kažkatali padaryti man atrodo truputėlį keistokai,
152 aš pasigendū šioj vietoj tokio dalyko kai galėtų, mano galva jeigu, turėtų būti palikta
153 tokia galimybė užduoti iš anksto klausimus, bet jeigu to pageidauja patys klausimo
154 pateikėjai, tai jeigu nepageidauji ir reikalauja atsakymo čia ir dabar...nes taip yra
155 galimybė išvengti tiek merui tiek vicemeram nepatogių klausimų, iš karto turėti
156 paruoštą atsakymą, galbūt jau suformuluotą su tuo ką jis nori tuo klausimu pasakyt ir
157 tai tada išmuša tą netikėtumo faktorių, dar kažkatali.. Tai mano galva toj vietoj yra
158 keistokai, kaip ir turim toj vietoj tą opozicijos valandą, bet turim iš anksto paruoštus
159 atsakymus, kurie gali būti tokie kokie yra ir paruošti iš anksto, šitoj vietoj aš
160 pasigendū... Kaip ir demokratijos daugiau, bet iš kitos pusės biškutėlį yra ir surėminta.
161 Kas mano galva nėra visiškai gerai. Aš tai galvočiau, kad turėtų būti galimybė palikta
162 įstatyme taip, kad atskiru pageidavimu gali būti užduota iš anksto, bet tuo pačiu galėtų
163 būti užduodami ir čia ir dabar. Bet kaip yra seime, seime realiai klausimų man atrodo
164 niekas iš anksto neteikia. Ir kai būna vyriausybės valanda tai vyriausybės vadovas,
165 seimo nariai arba ministram uždavinėja klausimus kokius nori čia ir dabar. Tuomet yra
166 galimybė pasižiūrėti ir pačio ministro kompetenciją, kiek jisai yra valdantis situacija ir
167 kiek jisai yra žinantis ir kiek jisai gebantis yra atsakyti į klausimus, kurie kartais gali
168 būti nepatogūs. Tai čia man toj vietoj atrodo keistokai, šita vieta. Aš šitoj vietoj
169 keisčiau. Nepalikčiau. Būtent sudaryti galimybę opozicijai užduoti klausimus čia ir
170 dabar ir dar kas yra iš opozicijos valandos, iš tų dviejų klausimų, kuriuos aš galiu
171 užduoti , bet kuriuo atveju, opozicijos valanda yra būtent opozicijos valanda, tai jeigu
172 neklystu, gali būti ilgesnė jeigu sutinka taryba, lygtai, ir vėl lygiai toks pat gali būti
173 mero atsakymas 15 minučių į vieną klausimą ir kažko papildomai paklausti
174 nebesuspėsi ir nebegalėsi. Tai sakau, tas iš anksto pasiruošimas, mano galva nėra gerai,
175 turėtų būti palikta galimybė užduoti klausimus čia ir dabar, į kuriuos privaloma būtų
176 gauti atsakymus.

177 **T: Dar pabaigai norėčiau paklausti, kadangi man labai įdomi ir savivaldybių**
178 **sukaupta geroji patirtis. Galbūt galėtumėte pasidalinti sukauptą gerąją patirtimi,**
179 **ar patarimais, ką siūlytumėte perkelti į kitas savivaldybes, apie elementus,**
180 **kuriuos aptarėme?**

181 **E:** Aš matau galbūt, kad kaip sustiprėjus mero pozicijai realiai nu sudėtinga turbūt yra
182 opozicijai dirbti, kaip aš sakiau, būtent tuos argumentus, kuriuos išdėščiau, tai kad pats
183 meras ruošia sprendimų projektus, pats pirmininkauja, pats gali ir pakomentuoti ir dar
184 kažkatali padaryti, realiai nu labai stipriai stiprinama yra mero pozicija ir jeigu meras
185 yra aktyvus gali susistiprinti labai šioj vietoj ir negirdėti visiškai kitos nuomonės, o eiti
186 būtent tiktai per tai, kas yra jam svarbu. Aš kažkaip tai manau, kad šioj vietoj kaip ir
187 sakiau yra palikta spragų. Aš kaip visą laiką mėgstu pasakyti tokią frazę, kad kartais
188 atrodo daug sėkmingų šalių turi karalius, ir tos šalys yra labai sėkmingos, bet tai labai
189 priklauso nuo vieno asmens, tai nuo karaliaus. Jei turėsi jį nesėkmingą, tai ir šalis bus
190 labai nesėkminga, jei turėsi labai sėkmingą tai ir šalis bus labai sėkminga. Sėkmingų
191 šalių mažiau yra negu nesėkmingų, kur turi karalius, aš kalbu apie mažas šalis, ne tas
192 kur demokratija išvystyta. Tai šioj vietoj dabartinė mero pozicija leidžia labai stipriai
193 įleisti šaknis ir įsitvirtinti ir nepalikant galimybių veikti kitoms institucijoms, aš kalbu

194 apie opoziciją, galbūt netgi apie tą patį administracijos direktorių, kuris realiai yra tiktai
195 vykdytojas ir tiesiogiai priklausomas nuo mero, tai šioj vietoj merui yra suteikta labai
196 labai daug galių ir labai svarbu, kad toj vietoj turbūt pasižiūrėti ant kiek.. kaip aš sakau,
197 labai nuo žmogaus priklauso, kiek jis sugeba jomis sėkmingai naudotis ir atliepti būtent
198 miesto lūkesčius, šioj vietoj gali būti, atsitikti ir taip, kad vienokiu ar kitokiu atveju
199 kai kurie sprendimai gali būti priiminėjami, kurie galbūt nėra patys svarbiausi miestui.
200 Šioj vietoj tos pozicijos labai stiprios yra ir labai priklauso nuo žmogaus. Aš manau
201 šiuo įstatymu kaip ir tokia išrinkta taryba turi mažiau galimybių reikštis ir kažką tai
202 teikti, išdiskutuoti, negu, kad buvo prieš tai. Todėl, kad kaip ir administracijos
203 direktoriaus figūra, kadangi buvo nepriklausoma nuo mero tiesiogiai priklausoma buvo
204 nuo savivaldybės tarybos, tai šioj vietoj kaip ir mero ir administracijos direktoriaus
205 pozicijos kartais būdavo, kad nesutampa, bent jau mano atžvilgiu kai aš dirbau tai
206 tikrai. Ir tada jau argumentų kalba tada dominuoja labiau įrodo, kas yra svarbu, tai šioj
207 vietoj nebereikia nieko įrodinėti niekam. Tai demokratija mano galva šiek tiek yra
208 nukentėjusi.

Interviu numeris: 6
Pareigos: Tarybos narys (T1)
Apklausa vieta: Atsakymai pateikti raštu
Interviu data: 2024.03.02

Anketos klausimų atsakymai

1. Meras...

Mero vykdomosios valdžios galių sustiprinimą vertinčiau teigiamai. Prieš tai buvusią Vietos savivaldos įstatymo mero galių reglamentaciją vertinau kaip daugiau parodomąją be realių galios instrumentų. Kita vertus, reali mero galia priimti svarbius sprendimus turėjo būti derinama su tarybos daugumos valia, juk meras buvo daugumos valios išraiška... žinomi ir mero vadovavimo atvejai esant jį remiančiai tarybos mažumai, tačiau, tai daugiau išimtis nei taisyklė, kai meras gali siūlyti priimti miestui ar rajonui svarbius sprendimus.

Dabar padėtis visai kitokia- mano manymu, mero institucija yra gavusi neproporcingas galias, net renkant Respublikos Prezidentą ir LR Seimą, tokios akivaizdžios galių tarp abiejų institucijų disproporcijos nėra. Meras gali savo sprendimu ignoruoti tarybos, atstovaujančios bendruomenės gyventojų nuomonę, taryba tampa tik patariančiuoju merui institutu, o taip tikrai neturėtų būti...

2. *Administracijos direktorius* manau, kad administracijos direktorius tampa daugiau vykdomosios valdžios imitacija arba administracijos ūkvedžiu, o ne realiai savivaldybės gyvenimo reikalus sprendžiančia institucija. Žinoma, skirtingose savivaldybėse galimi įvairūs mero ir administracijos direktoriaus veiklų sąveikos variantai, tačiau sprendimo subordinacija beapeliaciškai priklauso merui, todėl administracijos direktoriui atsakomybės ir veiklos laukas labai susiaurėja, ką vertinu labai rezervuotai.

3. *Mero pavaduotojų* (vicemerų) ir administracijos direktoriaus pavaduotojų institucinės struktūros pokyčius vertinu labai teigiamai. Iki Įstatymo pakeitimo, administracijos direktoriaus pavaduotojai turėjo realiai didesnius įgaliojimus ir teisę priimti sprendimus, nei mero pavaduotojai, nors formaliai vicemerų pozicija valdžios subordinacijoje buvo aukštesnė, nei administracijos direktoriaus pavaduotojų... dabartinė Vietos savivaldos įstatymo redakcija suponuoja visai kitokius valdžios struktūrų santykius... visų pirma, apribojus realias administracijos direktoriaus galias ir panaikinus jo pavaduotojų pareigybes, didžioji savivaldybės valdžios vykdomoji galia pereina į mero ir jo pavaduotojų instituto rankas. Vicemerai realiai tampa vykdomosios valdžios struktūros dalimi, kita vertus vicemerai tampa visiškai neatsakingi savivaldybės tarybai..

4. *Kolegija*. Kolegijos naujo statuso vertinti ir komentuoti negaliu, nes naujoje kadencijoje turėjome tik vieną formalų kolegijos posėdį, kuriame buvo patvirtinta Metų klaipeidiečio kandidatūra.

5. *Opozicijos lyderis*. Manau, tokio0s pareigybės įvedimas yra kai kurių šalių parlamentarizmo tradicijų kopijavimas ir tikrai nemanau, kad to nereikia. Parlamentinė atstovaujamoji demokratija privalo turėti pozicijos/opozicijos sąveikos institutus- opozicija privalo spardyti „užpakalį“ pozicijai, nes tai skatina judėjimą į priekį. Tačiau opozicijos lyderio institucija ir ypač figūra neturi būti butaforinė ir trafaretinė. Reikia suvokti, kad opozicija ir jos lyderis nėra valstybės. Savivaldybės priešai, jie turi savitą procesų raidos viziją ir į juos privalo atsižvelgti (pritarti ar ne, kitas reikalas..). opozicijos institucinis įteisinimas yra reikalingas, svarbu, kad ji netaptų butaforija ir priedu prie daugumos ir mero valdžios 😊